

INDEX
Alphabetico 59 Voluminis.

A.	
De Enigmatis legum	No: 2.
Apicibus juris.	3.
Anno novi iustitia.	16.
Angelorum iure.	22.
Abentmagis drecte.	25.
Artifice voluptatis.	10.
Asfermiltworse.	18.
Abnasmed drecte.	34.
Arboru iure.	27.

B.	
De Baptismi iure	24.
Baum drecte.	27.
Blumen drecte.	26.
Bono publico privatorum bonis preferendo.	38.
Bonorum omnium iustitia	37.

C.	
De Clyped militari.	No. 11.
Circis signo, Kreuzzeit	15.
Capite jejuniij asfermilt	18.
Canicularibus diebus.	21.
Christfest drecte.	23.
Cena sacra iure.	25.
conventionem prohibita Ma- gistratibus cum subditis.	28.
collestarum iure.	36.
culpa propria imputare	40.
cenfu protectionis.	43.
controversa Theres.	41.

D.	
De diebus canicularibus.	21.
Decanis.	30.
Decremento.	19.
Dignitatis puitinae memoria.	9.

E.	
De Embria felici.	8.
Eo quod pendet.	29.
Embryonum iure	35.
lydes wiederseim siebung.	45.
Engel drecte.	22.

XL.

I. N. D. N. I.

DISSERTATIO JURIDICA
DE
IMPUTATIONE
CULPÆ PROPRIÆ
QUAM
DIVINA ADSPIRANTE GRATIA

ATQUE AUCTORITATE MAGNIFICI IUCTORUM ORDINIS
IN HAC ALMA SALANA

SUB PRAESIDIO

VIRI MAGNIFICI EXCELLENTISSIMI ET
CONSULTISSIMI

DN. CHRIST. VVILDVOGELII

IUCTI FAMIGERATISSIMI, SERENISSIMORUM DU-
CUM SAXO-VINARIENSIVM CONSILIARII AULICI,
ANTECESSORIS IN HAC SALANA CELEBERRIMI,
CURIÆ PROVINCIALIS ET SCABINATUS
ASSESSORIS GRAVISSIMI

DOMINI PATRONI SUI ÆTERNUM DEVENERANDI,

Publicè excutiendam proponit

D. IV. SEPT. ANNO. MDCXCV.

AUCTOR

JUSTUS HENNINGUS BÖHMER,
HANNOVER.

J E N Æ,

LITTERIS GOLLNERIANIS.

Wid. H. L.

XL

A. M. D. C. C. X. I.

DISSERTATIO JURIDICA

DE

IMPUTATIONE

CULPAE PROPRIAE

QUAM

DIVINA ADSPICIANTE GRATIA

ATQUE AUCTORITATE MAGNIFICI IUDICUM ORDINIS
IN HAC ALMA SALANA

VIRI MAGNIFICI EXCELSISSIMI ET
CONSULTISSIMI

DN. CHRIST. VILH. DVOGELII

ICTI FAMIGERATISSIMI, SERENISSIMORUM DN.
CUM SAZO VINARIENSIS CONSILIARI II AULICI
ANTECESSORIS IN HAC SALANA CELEBRIS
CURIAE PROVINCIALIS ET SCABINATUS
ASSESSORIS GRAVISSIMI

DOMINI PATRONI SUI AETERNUM DEVERENDUM

D. N. SEPT. ANNO. MDCCXI.
AUCTOR

Iustus Henningus Böhmer

HANNOVER.

J. E. N. E.

LITTERIS GÖTTINGIANIS.

Handwritten signature

Ors sua quemque manet : quod quis ferit , hoc metet
 Aptè
Differis & seris. Hinc Sors tua teque manet.

JOH. RABE, Hannov.
 SS. Theol. St.

Virtute atque operâ , Mi Fautor , magna pambis ,
Quod pulchrè specimen predicat bocce tuum ;
Corde modò sancto , virtutis currere callem ,
Pergas. Sic certè fama perennis erit.

H. J. WAGEMANN, Hann.Neo.
 Stadensis.

On est , qui meritò tibimet non imputet atram
Audacis culpam pectoris ; Esne reus ?
Pace fruens hostes quæris , pugnamque lacessis ,
Arma paras , speras vincere ; Tune reus ?
Quis verò immeritò Tibimet non imputet atram
Audacis culpam pectoris ; Esne reus ?
 Haudquaquam. Tali gaudent generosa palæstrâ
 Pectora , nec dubium est vincere. Tune reus ?

JOH. HEINRICH BURGGRAFFE,
 Bielfeld. Gvestph.

A Monsieur Böhmer

Disputant de l'imputation de sa propre faute

C	<i>, est une chose véritable ,</i>	<i>Ne lit on pas dans l' Evangile ,</i>
	<i>Que souffert le pauvre</i>	<i>Que Jesus Christ est mort pour tous ,</i>
	<i>Bourgeois ,</i>	<i>Et que Sauveur le plus habile ,</i>
	<i>Est chatié comme coupable</i>	<i>A enduré la mort pour nous ?</i>
<i>Pour les crimes d' un mechant Roi :</i>		

Mais

Mais
Monsieur BOHMER comme Juriste,
Enseigne ici d' un air nouveau,
Que chacun, fut il Ariste,
Portera son propre fardeau.

Par son tres-humble & tres-obei-
sant serviteur & ami

R. J. FRONE.

Ills, quod *Juste* colis, quod & hæc Tua scripta recensent,
Summo, en! jure Tibi quæ præmia reddat opima;
Imputat hoc laudes Tibi, magnorumque Virorum
Dat faciles animos, ne *Jus* claudatur *Justo*.

CAROL. JOHANN. HEISE, Hannov.

Primicias laboris
Ut excipiant
Decima honoris

Nobiliss. Dn. Auctori, Conterraneo & Amico
suo suavissimo ex animo apprecatur
JOH. GERHARD. BENECKE,
SS. Theol. Stud.

Iam *carpis Fructus*, Studium quos protulit ÆQVI,
Has dum primitias sistis, portasque tropæa.
Sic juvat ingenii partas ostendere dotes.
Gratulor. Ex alto Numen det fata secunda,
Ut possis patriæ gratum *depromere fructum*.

IOHANN. LUDOLPH Schulze / Hannov.
L.L. cultor.

J. N. D. N. J.

CAP. I.

CONTINENS GENERALIA

AD

IMPUTATIONEM CULPÆ

PROPRIAE SPECTANTIA.

§. I.

Recptâ hæctenus in Scholis Jctorum haud *Ingressus.*
ineptâ methodo ut etiam in præsentiarum utamur, nevé illetis, ut ita dicam, manibus propinuis materiam interpretationis tractemus *l. 1. ff. de O. J.* auspiciamur nostram dissertationem ab evolutione singulorum in Rubricâ occurrentium vocabulorum; cum, ipso fatente Ulpiano in *l. 1. ff. de Reb. cred.* è re sit, priusquam ad interpretationem verborum perveniamus, pauca de significatione ipsius tituli referre. Nam istæ præfationes & libentius nos ad lectionem propositæ materiæ producant, & evidentiosem præstant intellectum *l. 1. ff. de O. J.*

§. II. Explicandæ verò voces in titulo hujus dissertationis occurrunt maximè tres: de quibus sigillatim pauca annotabimus. IMPUTATIONIS ergò vocabulum quod attinet, *Etymolo.*
A derivant

giavocis derivant illud, qui curatius in natales vocum inquirunt, ab *impu-*
Imputati- *tare*, idque a præpositione adactivâ quandoque in compositio-
onis ne *In. & putare*, quod verbum in hortis usurpari solet; undè & in
 §. 5. *f. de L. Aquil.* vox *PUTATOR* occurrit, conf. Diss. sub
Homony- ut ita propriè denotet *Imputatio Infectionem, qua surculi plantæ*
mia *imputantur.* Flacius. *p. 1. Clav. Script.* sub voce *Imputare. p.*
 413. Post verò per quandam translationem, etiam moralibus ap-
 plicari coepit, ut hoc sensu morali idem sit: ac *adscribere, attri-*
buere, assignare. vid. *l. 18. §. 1. ff. quemad. serv. : amitt. : l. 73. §.*
1. ff. pro soc. Undè porro liquidò patet, quod in nostrâ Rubri-
 câ *IMPUTARE* idem sit; ac *Culpam autori suo tribuere, vel*
adscribere, in quo sensu hæc vox in jure nostro ubivis obvia est.
 Inter infinitos textus ut paucos saltim hîc adducamus, constat ex
 §. 9. *f. de soc:* quod ibi Imperator expressè dicat: eum, qui pa-
 rum diligentem socium sibi assumit, de se queri, sibi que hoc
IMPUTARE debere, & §. 4. *f. de Fidejuss.* ibi: & sibi *IMPU-*
TARE debet, & §. 3. *f. quib. mod. re. contr. Obl.* ibi: suæ facilitati
 id *IMPUTARE* debet. Idem & veteres *JCti* testantur.
 Sic *Ulp:* in *l. 1. §. 1. ff. si mens. fals. mod. dix.* ait: si imperitè ver-
 satus, sibi *IMPUTARE* debet. & in *l. 1. §. 17. ff. de separat.*
 ibi: sibi debeat *IMPUTARE* suam facilitatem, & in *l. 7. §.*
 5. *ff. ad exhib.* ibi: quamvis sit, quod ei *IMPUTETUR,* & c. & infi-
 nitum foret, omnes recensere textus. Illud saltim adhuc an-
*Synony-*nectimus, quod in jure nostro sæpè verbo *IMPUTARE* con-
mia jungatur alterum Synonymum: *Queri.* uti patet ex jam adducto
 §. 9. *f. de soc:* separatim autem in *l. 15. ff. de per. & comm. rei*
vend. & l. 72. ff. pro soc.

Culpa ho- §. III Altera vox nostri tituli est *CULPA,* quam hic
monymia. magis strictiori sensu accipimus: generaliter enim accepta do-
 lum & *Culpam* in specie complectitur; nam qui dolo facit, uti-
 que in *Culpâ* est. *Strauch:* in *diss. Just. dissert. 19. Aph. 1.* quo sen-
 su à Feudistis *Culpa* dicitur *FELONIA* à germanicâ voce *Fehl-*
leu/ Fehl begehen/ h. e. errare, delinquere. *B. Dn. Struv:*
Synt:

Synt: *J. Feud. c. 15. apb. 8. & Schütz. colleg. juris Feud. c. 12. non
multum a princ:* Strictiori ergo sensu Culpa diligentiae opponi-
tur, quæ, ut ex naturâ qualitatis constat, admittit magis & mi-
nus; ita etiam ipsa ommissio diligentiae seu Culpa eodem agnoscit
gradus. Hinc in *l. 226. ff. de V. S.* dicitur *Negligentia*, quæ op-
ponitur diligentiae, it. *Incuria* in *l. 64. pr. de Evict.* it. *Imprudentia* *Synony-*
l. 11. C. de pact. conv. Germ. Fahrlässigkeit / Unachtsamkeit / *mia*
Nachlässigkeit. B. Dn. Struv. Ex. 19. §. 15. Neutiquam propte-
rea cum dolo confundi debet Culpa: differunt enim sensu hoc
strictiori formaliter: videlicet, dolus semper est ex proæresi &
voluntate nocendi, seu ex proposito *l. 11. §. 2. de pen.* Culpa autem
non nisi ex ignorantia & omissione diligentiae. *Sebast. Almers*
in voc: Dolus §. 10. Dolus semper praestatur, Culpa autem non;
unde pactum de non praestando dolo dicitur nullum *l. 23. ff. de*
R. I. Quando verò convenire in LL. dolus & Culpa lata dicun- *Conveni-*
tur, id non capiendum formaliter, sed effectivè; & sic jam intelli- *entia doli*
genda *l. 226. ff. de V. S.* ubi dicitur, quod magna Culpa dolus *cum cul-*
sit. i. e. quoad effectum, quæ convenientia in Contractibus maxi- *pa.*
mè locum habet. De reliquis enim difficile est, tradere regu-
lam, cum in plurimis non obtineat, ut in causis famosis *§. 6 J. de*
susp. Tur. ad quem conf. Ill. Dn. Lynck. Præceptor ac Patronus
meus æternum devenerandus in *Anal. & rerum vindicationibus*
Id. in Anal. ad ff. de rei vind: §. 12. Unde Culpam latam dolum-
que toties convenire arbitramur, quoties id legibus expressum.

§. IV. Culpa ergo imputari potest, non verò casus for- *Casus non*
tuitus *l. 23. de R. I.* cum hic non sit in nostrâ potestate, & sic nec *imputa-*
prævideri aut præcaveri possit. Elegans hac de re est *l. 6. §. 7. ff. tur.*
de Offic: pres: ubi disertè habetur, quod Medico EVENTUS
MORTALITATIS IMPUTARI non debeat. Quod-
si tamen Culpa quædam Casum antecesserit, tunc non imputa-
tur casus, sed Culpa, quam incurrit. *l. 5. §. 4. commod.* Idem
asserendum, si mora casum præcesserit. *c. un. X. de commod. B.*
Dn. Struv: Ex. 19. §. 14.

§. V. Cum verò in dolis Culpæ satis sufficienter ab aliis

fit excussa, & divisio ejus in latam, levem & levissimam ubique ferè occurrat. B. Dn. Struv: *Ex. 19. 0. 17. & seqq.* neque etiam facilè hïc expendi possit, cum generatim saltim Culpam h. e. quamvis negligentiam attingamus, huic labori satis operoso libenter superfedebimus, & B. L. ad illos remitemus, qui peculiare studium huic materiæ dicârunt.

Culpa propria non aliena imputatur. §. VI. Diximus denique, nos hïc excussuros *Imputationem Culpæ PROPRIÆ*, ubi statim primâ fronte apparet, quid intelligatur per Culpam *propriam*. Scilicet, adjecimus hoc Epitheton culpæ, ut indigitemus, quemlibet ex Culpâ propriâ teneri, cum Culpâ unius alteri imputari aut nocere non possit *l. 22. de Neg: gest: l. 27. inf. ff. eod. l. 33. §. 1. C. de inoff. Test. quomodo enim factum seu culpa alterius illi nocere deberet, qui nihil fecit? l. 5. §. 5. ff. de Nov: oper. Nunc: quod & juri Naturali conveniens esse docet H. Grot. de J. B. ac P. L. 3. c. 2. §. 1. n: 1. & ipsum jus divinum variis in locis confirmat. Deut: XXIV. 16. Ezech. XVIII. 20. Ideoque non sine ratione dispositum in jure Feudali legimus, remotiori agnato non nocere propinquieris negligentiam aut Culpam, qui neglexerit rem Feudalem ab alio possessam vindicare, Ziegl. in comment: ad H. Grot: L. 2. c. 4. §. 10. n. 3.*

Culpa propria non excludit facta aliena. §. VII. Quamquam vero Culpâ alienâ alteri imputari non possit, non tamen obstat, quo minus ex factis alienis quis possit incurrere Culpam propriam, cum certissimi juris sit, Culpam propriam non excludere facta aliena. Imputatur enim nihilominus Culpâ propria, licet ex factis alienis emanet, uti liquidò patet ex §. ult. *J. de Obl. qua quasi ex del. nasc:* ubi Exercitor navis, cauponæ & stabuli de furto tenetur, quod in navi cauponâ aut stabulo factum ab eis, quorum Operâ navem, cauponam aut stabulum exercet. Subnectit Imp: rationem, quod aliquatenus *culpa reus sit*, quod operis malorum hominum utatur, *conf. l. un furt: adv. naut.* ubi confirmatur, quod caupo præstet eorum factum, qui in Caupona ejus exercendæ causâ sunt.

Differen- §. VIII. An autem præstatio Culpæ cum Imputatione
con.

conveniat, nec ne? quæritur. Et quidem quandam affinitatem inter *Impie-*
hæc intercedere, negandum haud est; differunt tamen, quod (1.) *rationis a*
prestatio Culpa sit effectus, qui ex Imputatione promanat: cui *e- prestatio-*
nim culpa imputatur, is etiam eam præstare. h. e. *damnum inde ne Culpa,*
ortum in se suscipere & resarcire tenetur (2.) *prestatio est facti,*
imputatio verò magis juris (3.) Præstatio hujus vel illius Culpæ
 conventionem potest remitti, ut tamen illa imputari possit, ef-
 fectu licet subducto. Spectat huc elegans exemplum in *l. 7. §.*
5. ff. ad exhib: ubi Jctus fatetur: quamvis sit, quod ei IMPU-
 TETUR, cur non statim restituerit, sed passus sit, secum litem
 contestari, tamen eum absolvi oportere. Conf. Struv: *Ex: 15. §.*
36. in f. (4.) Præstatio Culpæ semper præsupponit damnum;
 nam præstare Culpam, est resarcire damnum ex culpâ commissâ
 profluens: at verò Imputatio Culpæ non semper damnum requi-
 rit antecedaneum. Sic culpæ annumeratur, immiscere se rei ad
 se non pertinenti *l. 36. ff. de R. J.* indè etiam negotiorum gestor
 tenetur ad culpam levissimam. *Imputet enim sibi*, quod se im-
 miscuerit rei ad se non pertinenti. Hic imputatur negotiorum
 gestori aliquid, quod licitè omittere potuisset, & tamen suscepit.
 (5.) Distinctio Culpæ in latam, levem & levissimam propriè tunc
 locum habet, quando de præstatione culparum quæritur, non
 autem præcisè, quando de Imputatione sermo est. (6.) Denique
Culpa præstanda est aliis: Imputatio autem fieri potest citra respo-
ctum ad alium.

§. IX. His in genere de Themate ipso seu *Imputatione Cul-*
pæ propriæ prælibatis, jam ad definitionem, divisionemque digres-
 sum faciemus. Et quidem quod priorem attinet, delineamus *Definitio.*
 IMPUTATIONEM CULPÆ PROPRIÆ, quod sit
 ACTUS INTELLECTUS, QUO QUIS PROPRI-
 AM NEGLIGENTIAM CIRCA REM QUAN-
 DAM COMMISSAM SIBI ATTRIBUENDAM,
 ET PROPTEREA ILLAM PRÆSTANDAM JU-
 DICAT.

§. X. Loco generis posuimus ACTUM INTEL- *Genus.*
 LECTUS: A 3

LECTUS: videlicet, cum negligentiam quandam circa rem committimus, imperitè forsan versando in re aliqua *l. 1. §. 17. ff. de Separat.*: statim intellectus noster cognoscit, imperitiam nobis ipsis esse adscribendam, (cur enim quis illud in se suscipit, ad quod inhabilem se esse antea noverat?) & huic propositioni promptè assensum præbet. Reliqua manifestiora apparebunt dum per subsequentiâ capita naturam Imputationis Culpæ propriæ ex suis fontibus specialioribus sumus derivaturi.

diviso. §. XI. Divisio principalior esse potest, quod *Imputatio* alia sit *vera*, alia *ficta*. *Vera* est, qua alicui culpa verè commissa adscribitur, ut est in eo, qui per Imperitiam culpam incurrit §. 7. & 8. *f. de L. Aquil.* *Ficta* est, qua per fictionem juris alicui quid adscribitur, quod ipse reverà non commisit, habetur tamen quoad effectus juris, ac si verè commisisset. Sic negligentia defuncti circa exactiorem debiti etiam nocet quoad Usucapionem heredi repræsentanti personam defuncti. Cum enim in jus defuncti succedat, meliori jure nequit uti *l. 177. pr. ff. de R. J.* Sic & in præscribendo vitia defuncti heredi imputantur: sicuti jam mala fides in herede est ficta, Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad ff. de Usuc.* §. 21. ita etiam Culpa ficta esse debet. Aliud exemplum est in *l. 18. ff. quemad. serv. amitt. conf. Id. in Anal. ad ff. ad L. Jul. Maj.* §. 20. ubi monet, infamiam liberorum, quam illi ex crimine parentum subeunt, IMPUTATIVAM magis esse, quam veram. Nam liberi nihil deliquerunt, hinc verè nihil illis imputari potest: imo possunt esse ejus auctores, ut nequidem culpa in eos cadere queat.

CAP. II.

CAP. II.
EXHIBENS SPECIALIA
ET QUIDEM
FUNDAMENTA IMPU-
TATIONIS CULPÆ PROPRIÆ

§. I.

EX suis fontibus generalibus hæcenus derivavimus *Imputa-*
tionem Culpa propria; jam paulò propiùs ad speciales acce-
dimus, examinaturi fundamenta, quibus *Imputatio Culpa*
suffulcitur. Et cum hæc varia sint, (nam ipsa facta sunt infinita)
præcipua saltim & quotidie occurrentia tangemus.

Conne-
xio.

§. II. Scilicet *Culpa* alicui *imputatur* vel ex *Omissione* e-
jus, quod facere debebat, vel *Commissione*, quod facere non de- *Culpa O-*
bebat. l. 121. ff. de R. J. OMISSIO præcipuè respicit NE- *missionis*
GLIGENTIAM quandam crassam & INCURIOSITA- *imputa-*
TEM in rebus peragendis: ubi statim Axioma occurrit, quod *tur.*
jus Civile sit *vigilantibus* scriptum, l. 24. f. ff. *qua in fraud.* (1.)
credit. Neque enim jura subveniunt *negligentibus.* l. 16. ff. *ex quib. ex negli-*
caus. maj. 25. ann. Unde denegatur beneficium restitutionis, quod *gentiâ,*
alias competebat. vid. *Mev. 4. Dec. 229. n. 2.* Ignaviam enim
præterdentes audiri non oportet l. 78. §. 2. ff. *de Leg. 2.* Hinc
qui tunc, cum debitor facultatibus labitur, non vigilat, suæ *ne-*
gligentie acceptum ferre tenetur l. cit. 24. ff. *qua in fraud.* *Mev.*
3. Dec. 76. n. 8. Evidentia hujus rei porro patet ex l. 17. pr. ff. *ad*
SCt. Vell. ubi multum interesse, ait Jctus, (quoad Exceptionem
sc. SCti Vell.) an cum muliere ab initio contrahat creditor, an ali-
enam obligationem in eam transferat, tunc enim *diligentior*
(h. s.)

(h. e. *Curiosior*, ut Gothofr. *in not.* explicat) esse debet. Ideoque si mulier non sit debitor, & tamen ac si debitor esset, delegari se passa sit creditori, locum haud habebit replicatio adversus Exceptionem S^Cti Vell, quod scil. ignoraverit: *imputatur* enim ipsi, quod non *diligentius* inquisiverit, cum tamen hoc casu *Curiosior* rem esse oportuisset. Bachov: ad Treutl. *vol. 1. Disp. 25. §. 5. Lit. d. & e.* Brunn. ad *l. cit. 17.* Huc pertinet etiam *l. 3. §. 9. de in rem vers.* ubi dicitur quod *curiosus* debeat esse creditor, quo pecunia servo mutuo data vertatur: aliàs enim non competit actio contra Dominum de in rem verso. Et hanc *negligentiam* quandoque graviter LL. vindicant. Exemplum occurrit in *l. 3. ff. de his que ut ind. auf.* ubi maritus indignus iudicatur, quia id egerat, ut per *Negligentiam & Culpam* suam (etiam levem Mant. *de conject. ult. Vol. L. 12. tit. 5. n. 10.*) mulier, à qua heres institutus erat, moreretur, v. g. cum non adhibuerit Medicum vid. Dn. Mev. 4. *decis. 398.* Mant. *L. 12. tit. 5. n. 21.* Barry. *L. 1. tit. 9. n. 4.* vel cum adhibuerit quidem, sed malum aut imperitum. Peretz in *C. de his que ut ind. n. 1.* Notatur porro negligentia, quæ committitur circa res suas persequendas. Ideoque læso venditori ultra dimidium ex *l. 2. C. de Resc. vend.* competit quidem remedium: verum si cesset ex negligentia quadam hoc remedium instituere, & interim res vendita apud emtorem pereat, remedio amplius uti nequit, licet vel maximè per emtoris negligentiam res sit exstincta, cum sibi *Imputare* debeat venditor, quod non citius remedio *l. 2.* fuerit usus. Scotan. *disp. 37. §. 13.* Negligentibus enim jura non subveniunt, *cit. l. 16.* Huc denique spectant, quæ Canones docent *X. de supplem. negligentia prelatorum*; item quod sine patroni *negligentis* presentatione valida sit institutio, quæ alioquin foret nulla. Ill. Dn. Lynck. in *Anal. ad Dessel. L. 3. tit. 38. Q. 1.* Illud tamen adhuc circa hanc materiam notandum, quod non ubique LL. *curiositatem* eandem exigant, uti patet ex *l. 7. §. f. de Exercit. act.* ubi non suscipit creditor eandem *curam* (h. e. non *curiosus* est, Gothofr. *in not. ad b. l.*) an in hanc rem pecunia eroganda sit? imò alias in Creditor

rore non exigunt LL. curiositatem, uti patet ex l. 19. inf. ff. de Novat. verb. ne CURIOSUS videatur. In his ergo & similibus casibus etiam Imputatio cessat.

§. III. Negligentiæ quam proximè accedit *Ignorantia* & *Mora*. *IGNORANTIAM* autem hinc non intelligimus *facti*, sed *juris*: regulariter enim quilibet jura nosse debet. l. 9. Ex ignorantia C. de LL. l. 12. C. de jur. & fact. ignor. cum sint norma vitæ. *juris*
Qui proinde jus ignorat, est causa suæ ignorantia, cum illud facile scire ob promulgationem publicam, vel saltim prudentiores in consilium adhibere potuisset. Est enim culpa quoque species, juris peritos in talibus, in quibus illorum studio atque operâ opus est, non consulere l. 2. §. ult. ff. quis Ord. in poss. serv. Mev. 8. Decis. 79. n. 5. Qui vero est causa suæ ignorantia, interpretatione juris habetur pro sciente, & per consequens ignorantia hæc vincibilis ipsi imputari debet: Lata quippe Culpa est, ignorare, quod omnes sciunt, aut scire debent. l. 213. ff. de V. S. conf. Bachov. ad Treutl. Vol. II. Disp. III. §. ult. L. b.

§. IV. Ut tamen Culpa ex ignorantia alicui possit imputari, distinguendum erit inter ignorantiam *juris Naturalis* & *positivi*. *Jus Naturale* vel habet *prima principia*, & hæc à nemine ignorari possunt: cordium enim tabulis sunt insculpta. V. Dn. Huber. p. 3. Prel. Jur. Rom. tit. de Jur. & fact. ign. §. 1. add. §. 1. ff. de J. N. G. & C. vel conclusiones, easque vel *propiores* vel *remotiores* ex principiis deductas, quæ posteriores propter Intellectus hebetudinem quibuslibet non statim obviæ: his enim natura non concessit, ut conclusiones legitimè ex principiis deducere possent. Samuel Rachel. Instit. Jurispr. L. 1. tit. 10. Aph. 21. H. Grot. de J. B. ac P. L. 2. c. 20. §. 43. n. 1. & 2. Ideoque sapius hæc *juris Nat.* ignorantia quoad sexum, ætatem & status rationem imputari nequit: siquidem & ipsa LL. quibusdam personis ignorantiam non imputant, quas recenset Brunn. ad l. 19. ff. de J. & F. Ignor. & Dn. Huber. c. 1. Quod *jus Positivum* concernit, ibi quidem regulariter ignorantia imputatur præprimis acquirere volentibus, non vero suum petentibus

B

4.7.

Non facti alieni

*l. 7. ff. de jur. & F. ign. conf. Rachel c. 1. ubi variè distinguit. Exempla sufficientia peti possunt ex l. 1. & 9. ff. eod. In jure tamen particulari seu statutorio novitiis civibus ignorantia imputari non solet, cum illis sit quodammodò invincibilis. Facti vero ignorantiam haud nocere, modò dictum; facti enim interpretatio etiam prudentissimos fallere potest, sed jus finitum est *l. 2. ff. de J. & Fact. Ign. Gail. L. 2. obs. 48.* Facti autem ignorantia intelligitur *alieni. l. ult. ff. pro soc. l. 3. C. ad L. Cornel. de Fals. l. 15. ff. mand. l. 12. ff. de solut. l. 11. §. 4. de his qui not. inf. conf. Disfert, Rhetii de Damn. Volunt. c. 3. §. 5. circa fin.* Si tamen ei *summa negligentia* objici possit, dum v. g. omnes in civitate sciunt, quod ille solus ignorat, meritò ipsi hæc ignorantia imputatur *l. 9. §. 2. ff. de J. & F. ignor.* Imò si Culpa quædam ignorantiam facti alieni antecedit, ut ex *tit. ff. de his qui dejec. vel effud. liquet*, etiam illa imputatur. Vid. *l. 1. §. 4. d. t. ibi: Culpa enim penes eum est. Facti verò proprii ignorantia meritò Culpæ annumeratur. Vid. l. 7. ff. ad S. C. Vell. l. 19. §. 1. Locat.* Huc denique spectat *Error culposus*: Quocirca qui præmissio ordine inferiori per saltum ad superiorem aliquem suâ negligentia seu errore culposo ascenderit, suspenditur ab usu & executione suscepti ordinis, donec omisus ordo suppleatur. Dessel. in *Errorem. J. Can. L. 5. tit. 29. Q. 1. & 2.* ibique Ill. Dn. Lynck, in *Anal.**

Error culposus

(3.)
Ex Morâ

§. V. Ex MOR A quoque tanquam fonte amplissimo *Culpa propria* derivatur. B. Dn. Struv. *Ex. 27. §. 67. in pr.* (unde & definitur per *Culpam* à Vultejo in *Jurispr. Rom. L. 1. c. 44.*) tractatioque ejus satis diffusa est, licet difficilis sit definitio *l. 32. §. 1. ff. de Usur.* ad quam Ill. Dn. Lynck. in *Anal. de Usur. §. 67.* & Bachov. *Vol. 2. Disp. 3. §. 6. L. b. inf.* Meritò enim is *Culpam* incurrit, qui illud differt ex quadam negligentia, quod debito tempore præstandum erat. Committitur verò mora hæc vel à nobis ipsis, vel ab aliis: Si à nobis ipsis, tunc maximè commendandum illud axioma: *Unicuique sua mora nocet l. 173. & 155. ff. de R. J. c. 25. de R. l. in 6. Domin. Arum. in exercit. ad ff. Disp. 13. §. 6. Finckelth, Obs. 40. n. 9.* Exempla infinita passim occurrunt.

que committitur, vel à nobis ipsis.

corruunt, preprimis in l. 12. §. f. ff. de pos. l. 3. §. 4. ff. de Act. emt. vend.
l. 32. §. 3. ff. de Usur. Sic in electione Imperatoriâ singuli Ele-
ctores ad electionis actum vocari debent, nullo planè, qui est
de collegio, excepto. Undè jam disputant Juris publici con-
sulti, an præteritio unius alteriusve ex negligentia Moguntinâ
factâ totum electionis actum reddat nullum? Et verior videtur
sententia Dn. Svvederi in *Introd. in jus publ. part. spec. Sect. 1. c. 2. §. 7.*
quod hoc casu valeat, cum sibi imputare debeat, qui ab
ipsâ lege (*A. B. c. 1. §. 19. vers. quod si idem Archiepiscopus.*) mo-
nitus in morâ fuit. Interea tamen mora rei fidejussori quoque
nocet, l. 88. ff. de V. O. si scil. in omnem causam fidejusserit.
Brunnem, *ad c. 1.* sibi enim imputare debet, quod non prospe-
xerit, ne debitor in morâ constitueretur, cum tamen ei reme-
dia saluberrima in jure sint suppeditata, vid. l. si contendat.
ff. de Fidej. Si verò ab aliis committatur, tunc locum habet il-
lud, quod dicitur in l. 39. ff. de R. 7. In omnibus causis pro factoliiis.
accipitur id, in quo per alium morâ fit, quo minus fiat. Ubi
tamen per alium intelligi hic debet, cujus interest fieri, vel non
fieri, aliâs enim habebitur pro impleto. Gunzel, ad d. l. Hinc
debitor, qui pecuniam recusante creditore obsignavit & depo-
suit, liber est ex eo die à præstatione usurarum, cum per credi-
toris moram fiat, quò minus solvatur l. 7. ff. de usur. Aliud e-
xemplum est in l. 2. §. f. C. de his qui per met. jud. non app. Effe-
ctus quod attinet, efficaces sanè illi sunt, passimque à Dd., dum
sæpissimè de illis agendi incidat occasio, executiuntur. Potis-
simi sunt, quod (1.) transferat periculum in moratorem, ut
dum antea non tenebatur ad præstationem casus fortuiti, jam
illum præstare teneatur. Sic in precario saltim culpa lata præ-
statur: ubi autem moram quis fecit, omnem causam debebit
constituere l. 8. §. 6. ff. de precar. (2.) Ex morâ in b. f. judiciis u-
suræ debentur & fructus l. 7. ff. de Usur. & fruct. imò & in stri-
cti juris judiciis eo casu, quando peto illud, quod fuit meum.
Brunnem, *ad i. 38. ff. c. t.* (3.) Mora inducit perpetuationem ob-
ligationis, l. 91. §. 3. de V. O. conf. B. Dn. Struy, *Ex. 27. §. 70.*

Et quando jam hi effectus moroso applicantur, de se queri, sibi que culpam imputare debet. Sed consulantur de hac materia Dd., qui integris tractatibus illam illustrarunt, imprimis Arumæus, Taco à Glins & Jul. à Beym.

(4.)
Ex scientiâ

§. VI. Succedat denique SCIENTIA, quæ duplici via hîc Culpæ annumerari potest (1.) Quando quis non ignarus rei alicujus est, & tamen contra propriam scientiam venit. (2.) Quando quis scit & prohibere potest, sed tamen illud negligit. Prius contingit, quando quis scienter in alieno solo ædificat, amittit enim tunc materiæ proprietatem, quia voluntate ejus videtur esse alienata. *Scienti* enim potest objici culpa, quod ædificaverit *temerè* in eo solo, quod vel intelligebat vel facilè scire poterat, esse alienum. §. 30. *J. de Rev. divis. Damnum* ergo hoc sibi ipse acceptum ferre debet. Similiter si quis fundum alienum vel obligatum *sciens* comparaverit, non potest postea de evictione præstanda agere l. 27. *C. de Evict.* Neque etiam locum habet famosissimum illud remedium ex l. 2. *C. de resc. vendit.* si quis *sciens* verum valorem rem viliori pretio vendiderit: scienti enim non fit injuria. *c. scienti. X. de R. J. in 6 Scotan. Exam. jurid. tit. de rescind. vend. Q. 3. conf. Bronchorst, ad l. 145. de R. J. Nec mulier gaudet beneficio prælationis ratione dotis, quando sciens prudensque nubit viro obarato. Gail. 2. Obs. 48. Carpz. 1. 28. def. 84. 85.* Porro, si is, qui dominium alicujus rei præten dit, *sciens* cum altero eam rem possidente tanquam cum Domino contrahit, jus suum remisisse non immeritò censetur. l. 23. *C. de donat. l. 77. ff. de rei vind.* Huc denique refer, quando quis *consensum præbet in proprium præjudicium.* Nam si filius se abstinuerit hereditate paternâ, & feudum à patre habeat, etiam illud amittit. Quod si autem eum Dominus Feudi consentientibus agnatis de feudo noviter investiverit, redditur novum, & propterea agnati ob *consensum præstitum à feudo, utpote novo, excluduntur.* B. Dn. Struv. *Syn. Jur. Feud. c. 3. aph. 2. n. 5.* Posterioris exempla etiam haud infrequentia esse solent. Ducimus hac in re argumen-
tum

tum ex l. 50. ff. de R. J. à contrario sensu, quod scilicet culpa non careat, qui scit & prohibere potest, & tamen illud negligit. conf. l. 3. ff. de noxal. act. & l. 1. §. 1. ff. si famil. furt. sec. die. ibi: is accipitur scire, qui scit, & potuit prohibere. Rectè propterea in l. 45. pr. ff. ad L. Aquil. disponitur, quod dominus teneatur, quando ipso sciente servus ejus quem vulnerat, cum tamen prohibere potuisset, quod hodiè applicari posse ad nostros famulos, si quid nobis scientibus perpetrant, docet Brunnem. ad l. ult. C. de noxal. act.

§. VII. Visis præcipuis, quæ ad Omissionem proximè spectare videbantur, ad alterum membrum, de quo supra §. 2. h. c. nempe COMMISSIONEM seu culpam, quæ in committendo consistit, pedem promovemus. Et quidem hinc præcipuè alicui imputatur ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟΣΥΝΗ, seu quando quis se immiscet rei alienæ, cum juxta Pompon. in l. 36. de R. J. culpa sit, immiscere se rei ad se non pertinenti. c. non est sine. de R. J. in 6. Exemplum hujus rei insigne præbet l. 46. ff. de Minor. ubi Paulus docet, eum, qui ex suâ voluntate, (cum necessitate Officii coactus non esset, Gothofr. in not. ad b. l.) minorem annis in judicio defendit, & condemnatus est, ex causâ judicati posse conveniri, nec ejus, quem defendit, ætatem ad restitutionem impetrandam ei prodesse, cum causam judicati recusare non possit. Facilitati enim ejus imputatur, quod ultrò negotiis, ad se non pertinentibus, se immiscuerit. Bronchorst. ad d. l. 36. Unde & jure Can. excessus hic notatur, quando scilicet Prælati se ingerunt rebus non ad se, sed ad superiorem pertinentibus c. 5. 6. 12. X. de Excess. prælat. & subd. Quin imò negotiorum gestor extra ordinem juris tenetur ad Culpam exactissimam, §. 1. J. de Obl. qua quasi ex contr. nasc. arg. l. 25. §. 16. in f. ff. famil. herc. cum sibi imputare debeat, quod se immiscuerit rei alienæ; unde & certis casibus casum præstare tenetur. Ill. Dn. Lynck. in Anal. ad §. 5. J. de Obl. qua quasi ex contr. nasc. conf. Diss. civ. de Damn. volunt. c. 2 per tot. ubi multa de clericis, judice seculari, privatis aliisque, qui falcem in alienam messem mittunt & negotiis alienis se implicant, suppeditat.

B 3

§. IIX.

(1.)
Culpa
commis-
sionis im-
putatur
(1.) ex
πολυ-
πραγμο-
σύνη.
(A)
E
D
G

(2.)
Ex spon-
taneâ O-
blatione.

non §. VIII. Proximum hîc jure meritoque locum occupat, qui SE OFFERT negotio alicui. Eo enim ipso censetur exactissimam promittere diligentiam. Nec habet, quod con-queratur, si extra ordinem juris forsan damnum patiatur: illud enim sibi ipse imputare debet. Hinc est, quod, qui se deposito ultrò obtulit, periculo depositi se illigasse credatur, & Culpam etiam levissimam præstare teneatur. l. 1. §. 35. ff. de pos. cum alioquin saltim latam præstet. l. 5. §. 2. ff. commod. l. 23. ff. de R. J. l. 32. ff. de pos. Præterea quamvis aliàs furti actio ei com- petat, cujus interest rem salvam esse, juxta §. 13. J. de Obl. que ex del. nasc. qui tamen alienis negotiis gerendis se obtulit, ac- tionem furti non habet, sed actione negotiorum gestororum dam- nandus est l. 53. §. 3. ff. de furt. Imputet enim sibi, quod obtu- lerit se alienis negotiis gerendis. Idem locum habet in Tutore & curatore, qui sese obtulerunt; censentur enim tunc exactis- simam polliceri diligentiam, licet aliàs ultra levem non tenean- tur, B. Dn. Struv. Ex. 31. §. 38.

(4.)
Ex Impe-
ritiâ

§. IX. Huc etiam spectare videtur IMPERITIA, quæ disertis verbis Culpæ annumeratur in l. 132. ff. de R. J. §. 7. J. ad L. Aquil. l. 9. §. 5. ff. Locat. Qui enim Imperitiâ damnum dat, illi imputari potest, quod se rei ad se non pertinenti immiscue- rit, unde tamen Culpa contrahitur, per l. 36. ff. de R. J. Gunzel ad l. cit. 132. Per Imperitiam autem hîc eam intelligimus, quæ desideratur in eo, qui artem quandam profitetur: quilibet enim debet peritus esse ejus artis, quam profitetur l. 9. §. 5. ff. lo- cat. arg. l. 1. pr. ff. de ventr. inspic. Ideoque Medicus, qui ser- vum malè secuit, aut perperam ei medicamenta dedit, non ex- cusatur. §. 7. J. de L. Aquil. sed ei, quod per imperitiam com- misit, imputari debet. l. 6. §. 7. ff. de Offic. presid. Est quippe magna culpa, si medicinæ ignarus medicamenta ægrotis sup- peditet. Cothman. L. 1. conf. 1. n. 318. conf. Finckelth. Obs. 61. n. 27. ubi quatuor in medico desiderat, ne ei culpa imputari pos- sit. Ethæc jam ad omnes artem profitentes applicanda sunt. Barbos. locupl. L. 9. c. 16. ax. 1. conf. Finckelth. cit. obs. n. 28. Nam

in his propter defectum artis culpa praesumitur, Menoch. s. *pres. 3. n. 134.* modò per imperitiam damnum in corpus sit datum. Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad §. 7. J. de L. Aquil.* Ideoque Jcto & Advocato jus, quod profitetur, & in quo versatur, ignorare, turpe esse dicitur in *l. 2. §. 43. ff. de O. J.* Unde jam porro suâ sponte fuit, quod lapsis per Imperitiam non succurratur, licet alias remedia optima illis sint proposita. Ideoque quamvis minoribus laesis detur beneficium restitutionis in integrum, *l. t. de Minor.* cessat tamen illud, si peritiam artis profitens in causa illius artis aut professionis se laesum dicat. Sic Doctor minorennis circa ea, quæ juris sunt, non restituitur. B. Dn. Struv. *Ex. 80. §. 55. Wisenb. ad ff. Disp. 14. th. 4.* Porro, quamvis per Edictum Edilitium occurratur fallaciis vendentium, & emtoribus succurratur. *l. 1. §. 2. de Edil. Edict.* illud tamen non habet locum, quando quis fallitur per propriam Imperitiam. Exemplum refert Ill. Dn. Stryck. *de jure sens. c. 3. n. 4.* quod scil. re. d. hibitio locum non habeat, si sus grandinosus vendatur laniis, qui peritiam hujus vitii investigandi habent.

§. X. Simili ratione & IMPRUDENTIA Cul-
pæ assignatur. Nam judex, qui per Imprudentiam malè judi-
cat, cum utique aliquid peccasse intelligatur, quasi malefi-
cio propterea videtur obligatus. *pr. J. de Obl. qua quasi ex del. nasc.* Imprudentia autem maximè hîc in eo se fundat, quod ju-
dex assessorum suorum imperitorum consilia secutus, iisque
imprudenter usus fuerit. Quid juris, si quis in fundo alieno,
quem *imprudens* emerat, ædificaverit, aut conseruerit, &
deinde evincatur, docetur in *l. 38. ff. de rei vind.* ubi per va-
rias circumstantias Jctus rem decidit. Illud facilè constat, illi
imprudentiam obesse, cui ea tanquam Culpa quædam impu-
tari potest. Cum ergo minoribus ex *imprudentia* vel juvenili
levitate lapsis illa imputari nequeat ob lubricum ætatis, *l. 24. §. 1. ff. de Minor.* hinc nec eis obesse potest: secus ac *mulieribus*,
quæ malè comparantur minoribus, quod istis nullibi ob im-
prudentiam restitutio indulgeatur, Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad ff.*

(5.)
Laesis per
Imperiti-
am non
succurri-
tur.

(5.)
Ex Impru-
dentia.

de Minor. in pr. conf. infr. c. 3. §. 46. in f. ubi etiam quoddam exemplum ex l. 11. ff. de cond. indeb. allegatur.

(2.)
ex com-
missione
negotio-
rum impe-
rito.

§. XI. A Culpâ quoque immunis non est, qui NEGOTIA SUA VEL IMPERITO AUT INHABILIBILI COMMITTIT, vel etiam cum eo NEGOTIUM QUODDAM GERIT. De priori casu res sanè haud est controversa. Nam pupillus institor obligat eum, qui eum præposuit l. 8 §. 2. ff. de Instit. Act. Neque etiam interesse dicitur in l. 1. §. 4. ff. de Exercit. Act. cujus ætatis sit magister, quod sibi imputare debeat, qui præposuit. Ex hisce jam fluit, quod minor possit esse procurator in negotiis extrajudicialibus. An autem ad lites possit esse, valdè controversatur: juri tamen conformior videtur sententia affirmativa, arg. §. 5. f. qui ex quib. caus. Si enim per hunc procuratorem latur Dominus, imputari ipsi debet, quod tali commiseris sua negotia. l. 23. ff. de Minor. Cum autem defensor sine mandato constituatur, nec huic committantur negotia, minor talis esse nequit. B. Dn. Struv. Ex. 7. §. 33. Exinde etiam socius, qui parum diligentem socium sibi assumit, & ex illius administratione jacturam sentit, de se queri, sibi que hoc imputare debet. §. 9. f. de soc. Idem dicendum de eo, qui Advocato vel Notario imperito & negligenti res suas committit. conf. Reich & Absch. de Anno 1512: oder Ordnung der Notarien. Stari etiam debet sententiæ arbitri, sive æqua, sive iniqua fuerit, & sibi imputet, qui compromisit in ejusmodi arbitrum minus forsan idoneum. l. 27. §. 2. ff. de Recept. Denique si mensor imperitè vel negligenter versatus est, sibi imputet, qui minus peritum adhibuit mensorem l. 1. §. 1. ff. si mens. fals. mod. dix. Scotan. part. 2. ad tit. cit. §. 4. Conf. interim Dn. Christ. Thomaf. Dissert. de jure circa somn. & somnia c. 5. §. 2, ubi distinguit, an quis utatur operâ hominis negligentis circa res proprias, an verò circa alienas. De posteriori casu elegans exstat textus in l. 19. ff. de R. J. ubi monet JCtus Ulp. quod, qui cum alio contrahit, non debeat esse ignarus conditionis ejus, an nim. sit paterfamil. vel filiusfamil? liber an servus? pupillus an majorennis? prodigus an sanæ mentis

mentis? Gunzel *ad d. l. 19*. Qui ergo quid detrimenti inde cap-
pit, sibi hoc imputare debet, quod non rectius conditionem
ejus investigaverit. Bronchorst. *ad d. l. 1*. Cum vero heres spon-
tè cum legatariis non contrahat, ipsi hoc imputari nequit *d. l. 19*.
Hinc qui cum pupillo contrahit sine Tutoris auctoritate,
obligatur quidem, quoad pupillum verò obligatio est invali-
da, & sic contractus *claudicare* dicitur. vid. Scotan. in *Exam.*
Jurid. de aut. & conf. Tut. Q. 2. Imputatur quippe ei, quod
contraxerit cum pupillo sine Tutoris auctoritate. Legatariis au-
tem & creditoribus meritò obligaretur, nisi aditio hereditatis
absque Tutoris auctoritate foret nulla. *S. 1. J. de aut. Tut. cum*
his nihil tale imputari possit. B. Dn. Struv. Ex. 31. th. 34. Hinc
monet Imp. *in l. 2. C. de Furt.* ut cautius negotientur, qui res fur-
to subtractas emunt; restituere enim eas tenentur non reddito
pretio. *Conf. l. 11. C. unde Vi*. In solutionibus maximè omnium
præcavendum, ne à minus idoneo solutio exigatur: si enim
pupillus sine Tutoris auctoritate, vel furiosus, vel is, cui bonis
interdictum est, solverit, generaliter repetitioni locum esse non
ambigitur. *l. 29. ff. de cond. ind. l. 14 inf. de solut. Bachov. vol.*
2. disp. 29. th. 2. L. G. Conf. omninò Ill. Dn. Stryck. in Caut.
Contr. Sect. 1. c. 2. §. 1.

§. XII. Pergimus jam ad ABSENTIAM non quam-
libet, sed CULPABILEM. Quamvis enim Prætor regulari-
ter absentibus ex clausula generali in *l. 1. ff. ex quib. caus. maj.*
contentâ, succurrat, auxilium tamen suum eis denegat, quo-
ties eos per culpam abfuisse constat. Benè propterea Callistr.
in l. 14 ff. ex quib. caus. maj. transfugis, ait, nullum credendum est
beneficium tribui; cum delinquentibus Prætor non succurrat
l. 26. §. 6 ff. eod. Unde & Collega amittit suum locum in Col-
legio, quando sine justa causa absens fuit ultra quinquennium.
l. 3. C. de domest. & protect. Multo minùs absentia affectata
prodest, siquidem nullum impedimentum affectatum excusat.
Sfort. *Odd. de Restit. p. 1. c. 27*. Quænam autem sit affectata ab-
sentia, docet B. Dn. Brunnem, *ad l. 4. & 5. ff. ex quib. caus. maj.*

(6.)
Ex absenti-
tiâ cul-
pabili.

(7.)
ubi

ubi etiam exempla culpabilis & affectatæ absentiae habentur
v. g. quando maturius profectus est &c.

(7.)
Ex pœni-
tentiâ im-
maturâ.

§ XIII. Non incongruum quoque esse ducimus, quæ-
dam hinc annectere de POENITENTIA IMMATURA,
per quam iridem culpa contrahitur. Regulariter scil. hæc in
contractibus non admittitur *l. 5. C. de Obl. & Act.* quæ enim ab
initio erant voluntatis, ex post facto fiunt necessitatis. Quod si
autem pœnitentia forsitan alicui conceditur, ita tamen debet ef-
se comparata, ne *immatura* aut *intempestiva* sit. Sic cum aliquis
renunciaverit societati, solvitur societas: §. 4. *J. de soc.* nemo
enim in societate, quippe quæ parit discordias, manere cogi-
tur *l. f. C. commun. divid.* Si tamen hoc fiat intempestivè, pro
socio est Actio. *l. 14. ff. pro soc.* Imo ipso jure societatis intem-
pestiva renunciatio in æstimationem venit *l. 17. ff. eod.* aded,
ut si quid lucri eâ renunciatione intempestivâ socius fuerit
consecutus, communicare illud, & damnum ferre teneatur,
reliquis sociis interim sibi solis acquirentibus. *Mantica L. 6. tit.*
23. n. 7. & seqq. Franzk. tit. pro soc. n. 115. Dicitur autem *in-*
tempestiva renunciatio, quando jam interest sociorum, ne dis-
solvatur societas. *Brunnem. ad l. 65. ff. pro soc. n. 7.* veluti si pa-
cto vel juramento cautum, ne intra certum tempus recedatur a
societate, & alter renunciare velit. Ill. Dn. Stryck. *in Caut.*
Contr. Sect. 2. c. 10. §. 9. Gail. L. 2. obs. 24. n. f. Alia exempla sup-
peditat *l. cit. 65. §. 5. & 6.* Idem obtinet in mandato, ubi etiam
ex parte mandatarii pœnitentia seu renunciatio permessa, mo-
dò & hæc fiat tempestivè, seu res adhuc sit integra, §. 9. *J. de*
Mand. vel ut integrum jus mandatori reservetur, aut per se, aut
per alium eandem rem commodè explicandi. *l. 22. §. f. ff. Mand.*
Si ergo mandatarius intempestivè renunciaverit, ad inter-
esse tenetur. B. Dn. Struv. *Ex. 22. 8. ult. Myns. tit. Mand.*
n. 3.

(8.) § XIV. ELECTIONEM MALAM culpæ quoque
Ex malâ annumerari passim Dd, notant. vid. Gothofr. *ad l. 2. ff. si mens.*
electione. fals. mod. dix. Lit. p. & ad l. 11. ff. Locat. Lit. q. Gunzel. ad l. 19. ff. de
R. J.

R. J. hujusque ratio in Legibus sapissimè habetur. Elegans hac de re est *l. 21. ff. de Negot. gest.* ubi Paulus malam electionem imputari ostendit egregio exemplo: Si enim mandatu tuo negotia mea Lucius Titius gesfit, quod is non rectè gesfit, tu mihi negotiorum gestorum actione teneris, non in hoc tantùm, ut actiones tuas præstes, sed etiam *quod imprudenter cum elegeris*, ut quicquid detrimenti ejus negligentia fecit, tu mihi præstes. Hanc electionem imprudentem præcavere voluisse quoque videtur Imper. in § 5. J. *quod cum eo qui in alien.* ubi monet, diligenter ponderandum esse, quænam actio ex concurrentibus commodè institui debeat; hinc concludit: *Prout ergo expedit, ita quisque vel hanc actionem, vel illam eligere debet.* Si enim malè elegerit, de se queri debet: quippe qui semel elegit, postea voluntatem suam mutare nequit. *l. 112. ff. de V. Obl. l. f. in pr. C. de codicil.* Imo adeò culpæ annumeratur talis electio, ut propterea durius quodammodo agi dicatur cum publicanis in *l. 3. ff. de publican.* additâ hac ratione: quia *debent bonos servos ad hoc ministerium eligere.* Conf. *l. 7. §. 4. Nauv. Caup. stabul. & l. 27. §. 9. ad L. Aquil.* ubi expressè dicitur, quod teneatur ille, qui *negligens in eligendis ministeriis* fuit.

§. XV. LUSUS quoque NOXIUS in Culpa est. *l. 10. ff. ad L. Aquil.* Præterquam enim quod ludis lucri causa dediti varias in jure incurrant pœnas, *l. t. ff. de Aleat.* ille sanè magis culpandus erit, qui eo ludo utitur, qui aliis noxius est, cum tamen alteri per alterum non debeat iniqua inferri conditio. *l. 74. ff. de R. J.* Non immeritò propterea in §. 4. J. *ad L. Aquil.* Imper. disponit, cum, qui, dum jaculis ludit, transeuntem servum occiderit, culpæ reum esse, modo non sit miles & in eo versetur loco, qui ad exercitandum militibus est destinatus. Aliud jucundum exemplum de Tonsore habetur in *l. 11. ff. ad L. Aquil.* Operam enim danti rei illicitæ omnia imputantur, quæ consequuntur. *l. 30. §. 3. ad L. Aquil. Manz. ad §. 4. J. de L. Aquil.* Hinc exstat tit. in jure Canon. *X de Sagitt.* ubi Pontifex adeò prohibet sagittis uti, ut si homicidium, licet casuale, inde

(9.)
Ex lusu
noxio.

obveniat, tamen pro culposo haberi debeat, cum ita ludens rei illicitæ operam dedisse censeatur. Ill. Dn. Lynck, in Anal. ad Dessel. L. V. tit. 15. in f. Plura de lusis ejusmodi noxiis suppeditat dissert. Dn. Rhetii de Damn. volunt. c. 6. §. 7. & seqq.

§. XVI. Haftenus expensa longiorem quandam excusationem meruisse videbantur, cum maximè sint frequentia. Neque tamen existimandum, quod non plura dentur capita, ex quibus culpa propria imputari possit: Sanè multa adhuc restant, ex quibus index confici posset locupletissimus, nisi ratio instituti nos ab hoc labore avocaret. Interim obiter adhuc quædam saltim adjiciemus. Imputatur nimirum alicui etiam culpa (1.) ex nimia FACILITATE l. 1. §. 17. ff. separat. §. 1. ff. tur etiam quib. mod. re. contr. obl. Conf. Mev. 9. Dec. 150. ubi dicit, quod ex aliis sufficiat, debitum verum esse, licet non sit bonum, suæ quippe variis facilitati constituens debitum imputare debet, quod non recti fontibus. us tum in facultatum vires, tum in qualitatem debiti inquisiverit. Refer etiam huc nimiam precipitantiam. Culpandus enim est, non juvandus, qui se precipitavit, Id. ibid. n. 10. (2) nimia SECURITATE. l. 1. §. f. ff. de act. emt. vend. ideoque, qui à quadrupede propriâ culpa, dum forsan nimis securus est, læditur, non habet actionem si quadr. paup. fec. dic. cum damnum sibi imputare debeat. B. Dn. Struv. Ex. 14. §. 6. l. 2. §. 1. ff. si quadr. paup. fec. dic. (3.) nimia SÆVITIA tam preceptoris, h. 6. ad L. Aquil. l. 5. §. ult. eod. quam Domini: cogitur enim hic servum suum bonis conditionibus vendere §. 2. ff. de his qui sui vel al. jur. sunt, (4.) Nimia INFIRMITATE, l. 8. §. 1. ff. ad L. Aquil. ubi expressè J. Crus. Cajus docet, non iniquum videri, si infirmitas culpæ annumeretur. Conf. §. 8. ff. de L. Aquil. (5.) nimia CREDULITATE. l. 1. §. 2. ff. de eo, per quem fact. est verb. cum sibi imputare, qui credulus fuit. Conf. Mev. 9. Dec. 150. (6.) Immaturâ MISERICORDIA, §. 16. ff. de L. Aquil. veluti, si quis misericordiâ ductus alienum servum compeditum solverit, ut fugeret, tenetur actione in factum (7.) Vano TIMORE. Vani timoris enim justa excusatio non est l. 184. ff. de

ff. de R. J. v. g. qui ea timent, quæ nulla digna sunt suspicione.
Hinc inquilinus, qui timoris causâ emigravit, si timor non sit
justus, pensionis remissionem non impetrat. *l. 27. §. 1. ff. Locat.*
(8.) RENUNTIATIONE: Hinc qui renunciavit appellatio-
ni, non potest appellare. *l. 1. §. 3. quor. appell. fidejussor non*
potest uti beneficio excussionis. l. 77. §. 16. de Leg. 2. nec divi-
sionis. Carpz. 2. 17. 10. nec cedendarum actionum, neque de-
nique mulier beneficio SCri Vellej. l. ult. §. pen. ff. ad SCri. Vel-
lej. (9.) VARIATIONE & inconstantiâ *l. ult. in pr. C. de*
Codicill. (10.) SOMNO: etsi enim res naturalis & humana
sit, imputatur tamen ei, qui vigiliam in se suscepit. *l. 27. §. 9. ad*
L. Aquil. Gothofr. in not. ad L. cit. lit. f. (11.) COECA &
PRÆCIPITI OPINIONE. Sua enim quem cœca &
præceps decipit opinio, *de alio queri non potest, sed sibi impu-*
tare debet. Mev. 9. Dec. 150. Neq. sapientis est, dicere, non puta-
ram. Cic. de offic. L. 1. (12.) qui PERICULO se spontè COM-
MITTIT, ut qui emit à fisco. Ill. Dn. Lynck. in Anal. ad. §.
ult. 7. de Usucap. (13.) Quando quis paciscitur, sed AMBI-
GUE & obscure. Dicitur enim in *l. 39. ff. de Pact.* quod no-
ceat eis, in quorum potestate fuit, apertius legem conscribere.
Sic & verba contra stipulatorem interpretamur, cui liberum
fuit verba latè concipere h. e. quia sibi imputare debet, quod
verba latius haud conceperit: B. Dn. Struv. *Ex. 47. §. 22.*

CAP. III. ALIAS PERCURRIT CAUSAS

§. I.

A Perimus priori capite varios fontes, ex quibus Imputa- *Subje-*
tio culpæ propriæ derivatur; cui jam illa imputari pos- *ctum.*
sit, ut breviter inquiramus, instituti ratio postulat. Et
quidem ex hætenus dictis facile constabit, illum solum subje-
ctum

C 3

*Et qui-
dem in-
habile est
Furiosus.*

*Mente
captus.
Melan-
cholicus.*

Ebrius.

*Dormi-
ens.*

Infans.

Impubes.

cum habile esse, cui talia, quæ longâ serie supra recensuimus, imputari possunt. Illa autem necessariò præsupponunt usum rationis: Ideoque qui eo caret, culpæ argui nequit. B. Dn. Struv. *Ex. 48. §. 10.* Rationis autem usu caret *Furiosus*, cui nihil potest imputari; quæ enim in eo culpa est, cum suæ mentis non sit, inquit Ulp. *in l. 5. §. 2. ff. ad L. Aquil.* & qui non intelligit quid agat? §. 8. *J. de inutil. stipul.* Potius hunc fati infelicitas excusat, *l. 12. ff. ad L. Cornel. de Sicar.* si autem furor dilucida intervalla habeat, & eo tempore quid admissum, illud rectè imputabitur. *l. 14. de Offic. præf. Petr. Heig. p. 2. Q. 35.* Huc pertinet *mente captus*, arg. *l. 25. C. de Nupt. An & Melancholici* excusentur à culpa, dubitatur? Certè si animi impotentia in his prædominetur, illique ex usu rationis omnia peragere nequeant, veniâ digni sunt, nec illis quicquam imputari potest, si quid perpetrarint, quod alias culposum foret. Zach. *quest. Medico-Leg. L. 2. t. 1. q. 9.* imò eos furiosis accenset Oideckop. *observat. Crimin. tit. 3. Obs. 23. n. 5.* Furioso insuper assimilatur *enormiter ebrius*, qui scilicet rationis usu est privatus, adeoque illi quoque culpam nullam imputari posse arbitramur, quando causa sibi ebrietatis non extitit. Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad tit. de priv. del. §. 10.* Qui autem inebriari consuevit, illi meritò omnia imputantur, *Id. c. l. Præterea deficit usus rationis in dormiente*, qui licet in somniis surgendo quid committat, tamen ei nihil imputari potest; nisi forsitan non ignoraverit, se hoc vitio laborare, nec tamen ei licitis remediis occurrit; tunc enim in culpâ est. B. Dn. Struv. *Ex. 48. §. 10.* De *Infante* idem dicendum erit, quod de furioso. *l. 5. §. 2. ad L. Aquil. l. 23. ff. de furt.* Sed quid de *impuberibus*? Equidem non negandum est, eos aliquatenus culpæ capaces esse. *l. cit. 23.* sed hoc maxime in delictis attenditur: in hæc autem materiâ potius dicendum est, nihil facilè ipsis imputari posse, præsertim cum Tutoris autoritate omnia agant, & absque eâ gesta nulla sint. *pr. J. de Autor. Tut.* Imò impuberes sine Tutore agentes nihil scire posse intelliguntur. *l. ult. ff. de J. & F. ignor. Minori* tamen, cum
rationi-

rationis usu non destituatur, culpam propriam imputari posse, dici posset, præsertim quando curatore destituitur: & quidem in nonnullis casibus v. c. ubi is peritiam artis proficitur, vel veniam ætatis impetravit, hoc erit asserendum. Attamen, cum etiam adhuc imperfecto utatur iudicio, & sic juvenili levitate ductus, facile culpæ propriæ reus fieri possit, nec huic regulariter culpa imputatur, sed potius ei succurritur remedio saluberrimo Restitutionis in integrum. *r. t. ff. de Minor. ibique Dd.* De culpâ verò loquimur, non de delicto dolo commisso, ibi enim minoribus nequaquam subvenitur. *l. 9. ff. eod.* Quanquam autem mulieribus propter imbecillitatem iudicii sæpius culpa propria non imputetur, sed illæ variis in casibus excusentur, male tamen minoribus æquiparantur, nullibique eis ob imprudentiam restitutio indulgetur. *Ill. Dn. Lynck. in Anal. de minor. statim in pr.* Hinc non ubique ab imputatione culpæ liberæ sunt. Quid denique de prodigo statuendum, facile apparet; quia enim huic etiam curator constituitur, cuius consensum is adhibere debet in negotiis suis, absque hoc sane actus erit nullus, adeoque de culpâ nihil dici potest, cum actus nullus nullos producere possit effectus. Quod si autem consensus adsit, & culpa committatur, potius illa curatori imputatur.

§. II. Hic jam pedem promovemus ad *Objectum* Imputationis culpæ propriæ, ubi rursus amplissimus materiarum campus aperitur, ex quo tamen omnes decerpere flosculos non integrum non erit, reputantibus mente, quantis angustiis inclusi simus cancellis. Interea tamen juvabit, summa saltem attingere jurium capita, & quæ palmam reliquis præripere videntur, breviter excutere. Non autem præposterè hoc Thema tractaturi videmur, si vestigiis Imperatoris Justiniani in *Instit.* insistentes methodum ejusdem observabimus. Videlicet *Imputatio Culpæ propriæ* locum habet in jure tam rerum, quam personarum. Jus PERSONARUM dependet ex earum statu, qui triplex; libertatis, civitatis & familiae. *L. ult. ff. jus personarum de cap. minut.* (1.)

§. III.

ex quo
(a.)
status li-
bertatis.

§. III. Status *Libertatis* exhibet nobis *Dominum & Ser-
vum* cum jure, quod domino in servum competit. Hoc quan-
quam sit ita eximium, ut *illibatum* id esse debere dicat Imper.
in §. 2. f. *de his, qui sui vel ali. jur. sunt.* tamen ibidem cautum,
ut, qui eo abutantur, servos suos bonis conditionibus vendere
cogantur, id quod sibi imputare debent: nimia enim savitia cul-
pa est. l. 6. *ad L. Aquil.* Imò quem Dominus ob gravem infirmi-
tatem pro derelicto habuit, in pristinam restitutum valetudi-
nem non potest vindicare, sed is sine manumissione ad liberta-
tem venit. l. 2. ff. *qui sine manum. ad libert. perven.* Sicuti autem
Domini cauti & diligentes esse debent in servis eligendis, l. un.
ff. *furt. advers. naut.* ita & factum eorum præstare tenentur, cum
domini sibi imputare debeant, quod operâ malorum homi-
num utantur. *arg. l. un. cit.* Simili ratione post manumissionem
Domini, licet jus patronatus consequantur, illud tamen amit-
tunt, quoties libertum alere neglexerint. l. 5. ff. *de jur. Patron.*
Struv. Ex. 37. §. 59. Hinc & ea amittit dominus, quæ liberti im-
posuit libertatis causâ, imò & hereditatem liberti. l. 6. ff. *de agnosc.*
vel ab lib. Nam Patronus libertum alere tenetur; sicuti etiam alio
casu Patronus ad ecclesiæ reparationem, quoties eâ opus est,
concurrere debet. Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad Dessel. L. 3. t. 38. Q.*
3. in f.

(β.)
Status
Civitatis.

§. IV. Status *Civitatis* continet relationem inter cives,
& eum, qui gubernaculum Reipubl. tenet. Ubi notandum ve-
nit, quod quilibet civis seu subditus etiam invito superiore qui-
dem possit juri Civitatis renunciare, aliòque migrare, modò id
fiat tempestivè. *Intempestiva enim renunciatio seu immatura
culpam sapit.* vid. §. 13. *cap. preced.* conf. H. Grot. *de J. B. ac
P. L. 2. c. 5. §. 24. n. 2.* Tenetur verò quilibet civium Reipubl.
operâ suâ & maximè patrimonio succurrere, aded, ut etiam in
summo necessitatis casu Ecclesiæ & Academiae non sint im-
munes à refectionibus murorum, pontium &c. non sufficiente
arario urbis, nisi Culpa quædam imputari possit Senatui ur-
bico, v. c. si sumtus ad alios usus minùs necessarios impende-
rit. Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad ff. de muner. & bon. §. 66.*

§. V.

§. V. In Statu *Familie* res agitur inter Patrem & filium. (3.)
Hinc est jus Patriæ Potestatis, quod oritur ex triplici jure (1.) *Status*
NUPTIIS, quas plerumque *sponsalia* præcedunt. Hæc *Familia*,
cum sub conditione possint celebrari, non aliter obligant, qui vel
quam si conditio existat; nisi forsan personæ, quæ adjecit con- (1.) *ex Nn.*
ditionem, culpa quædam imputari possit, ut si in copulam car- *ptiis, ubi*
nalem consenserit; tunc enim præsumptione juris & de jure *confide-*
conditio censetur remissa. c. 6. X. *de condit. appof.* Carpz. *Juris- ratur Im-*
prud. Consist. L. 2. Def. 25. adeo ut ne quidem protestatio profit. *putatio*
quod à conditione recedere nolint. *Cypræ. de sponsal. c. 8. §. circa spon-*
2. n. 5 & 6. Nec etiam tam facile licet recedere à sponsalibus, *fabia.*
etiamsi sint de futuro, quanquam in his facilius concedatur
regressus, ita tamen, ut si per sponsum steterit, quo minus spon-
sam duceret, arrhas amittat, sponsa autem, si hæc in culpa sit,
duplicatas reddere teneatur. *conf. l. 5. C. de Sponsal. B. Dn. Seruv.*
Ex. 29. d. 11. In binis Sponsalibus præferuntur priora, si æquæ
sint publica, nec aliter statuendum, etiamsi ad posteriora con-
cubitus accesserit; quamquam dissentiat Poncius *de matrim. L.*
12. c. 14. n. 4. Ipsius quidem sententia benigna videtur; priori
tamen sponsæ jus non auferendum: Imputet enim sibi sponsa
posterior jacturam, quia nec tradere debebat corpus suum
sponso citra institutum ritumque ecclesiæ. Ill. Dn. Lynck *in A-*
nal. ad Dessel. L. 4. t. 4. Q. 2. Denique huc referas, quod spon-
salia possint dissolvi ob absentiam alterutrius, vel etiam savi-
tiam sponsæ vel sponsi antè ignotam. *Vallens. ad. tit. de Spon-*
sal. §. 4. n. 11. Item, quod cum adjectum sit certum tempus circa
consummandum matrimonium, elapso eo, & reo in contuma-
ciâ persistente, innocens aliam ducere possit. *Richt. Dec 8. n. 4.*

§. VI. Deum sequuntur *Nuptie*, de quibus illud in ge-
nere annotamus ex §. 12. *J. de Nupt.* quod, si aliqui non obser-
vatis requisitis coierint, & sic in culpâ sint, nec vir, nec uxor,
nec nuptiæ, nec matrimonium, nec dos intelligatur. Sunt
nimirum hæc nomina dignitatis, l. 49. §. 4. *de Leg. 3.* quibus in-
dignum se reddit, cui culpa imputari potest, quod contra re-
quisita legalia fecerit. Undè neglecto consensu parentum

D

matri-

Circa i-

psas nu-
ptias.

¶

matrimonium erit illegitimum & liberi illegitimi. *l. 25. ff. de R. N. l. 12. C. eod.* Nec rati habitio jam natos efficit legitimos. *l. 68. ff. de Jur. dot. B. Dn. Struv. Ex. 29. §. 23.* Imò ipsum matrimonium de jure civili nullum, *pr. §. 13. J. de Nupt.* & tantum abest, ut stupratae injuriam inferat pater, qui suo jure utitur, *l. 155. §. 1. ff. de R. J.* ut sibi potius imputet foemina, quod contra LL., quarum ignorantia ipsam non excusat, se cum tali miscuerit. *Sand. Decis. Fris. L. 2. T. 1. d. 4.* In specie autem observamus, matrimonium vi atque coactione contractum quidem nullum esse; *l. 14. C. de Nupt.* convalidari tamen si pars innocens in culpa sit, quod scilicet ultrò cohabitaverit, *c. 23. X. de sponsal. ibique Panormit.* Neque tamen facile culpa propria hic imputari debet in præjudicium vinculi indissolubilis, sicuti admodum periculosè statuisse videtur Pontifex in *c. 6. X. de frig. & malef.* Nimirum si uxor impotens reverà fuerit, & hinc matrimonio dissoluto in totoque alio, in hoc potens reperiatur, cessante impotentiâ modo naturali, disposuit Pontifex, prius matrimonium redintegrandum esse. Et hanc dispositionem quidem excusare nititur Engel. *ad d. c.* quasi non sollicitè maritus inquisiverit in ejusmodi impedimentum. Verùm posito, (quanquam circumstantiæ aliud evincant,) culpam mariti subfuisse, illa tamen ei non potuit imputari in præjudicium alterius conjugis. *l. 22. ff. de pæn. l. 22. de Negot. gest.* cum insuper prius vinculum fuerit legitimè dissolutum, & potenti facultas data ducendi aliam; qui igitur suo jure utitur, nemini facit injuriam.

Circa Dote-
tem.

§. VII. Nuptiis *dos* solet accedere, ad quam pater tenetur ex officio, nisi forsàn filia sit indigna dote. *Peretz. in C. de dot. promif. n. 6.* Si autem ab extraneo constituatur, necesse est, ut definita fuerit: Si enim indefinita promissa, sibi imputare debet maritus, quod eam ad definitum modum non redegerit, de jure enim potest denegari, quia promissio talis nulla est. *l. 1. C. de dot. prom. Peretz. in C. ad d. l. n. 4.* Solent autem plerumque *de dote pacta* confici, quæ vel in vim Contractus, vel

Et pacta
dotalia

vel ultimæ voluntatis valent. Hinc si quis velit conficere pacta dotalia in vim Contractus, inque iis utatur verbis Testamenti, pacta ista nequeunt subsistere. Imputet enim sibi, quod non rectè confecerit. Hahn, ad Wesemb. tit. de pact. dotal. n. 4. Imò quando quis pacta mixta, seu in vim ultimæ Voluntatis conficere vult, & tantum tres aut quatuor testes adhibet, nec tunc valebunt ex eadem ratione Id. l. c. Similiter cum dispositum sit in Nov. 127. c. 2, maritum dotis, de quâ pacta simplicia confecta, non aliter compotem fieri, quam si eam insinuari curaverit, si nimirum sit ultra 500. solidos, pacta non subsistent, nisi id, quod excedit 500. solidos, insinuari fecerit. Conf. B. Dn. Struv. Ex. 30. §. 35. Denique pacta dotalia in vim ultimæ voluntatis ita conficienda, ut expressè renunciatur L. Falcidia: hoc enim per incuriam omisso, & mortuâ alterâ parte ex conjugibus sine liberis, heredes quartam detrahunt, cum aliàs nihil potuissent pretendere, dummodò cautio major in pactis dotalibus conficiendis fuisset adhibita; quamquam Dd. etiam hâc in re inter se variant, uti videri potest apud Ant. Matth. de Success. cum addit. Struv. c. 8. §. 24. & Schöpffer, de Statu viduitatis.

§. VIII. Pactis dotalibus non confectis, nec liberis existentibus, disolutoque matrimonio, dos revertitur vel ad eum, qui pro muliere dotem dedit, si modò reddi eam sibi expressè stipulatus aut pactus fuerit: hoc enim omisso, non potest repeti. l. un. §. 6. C. de R. U. A. N. 22. c. 39. vel ad uxorem ejusve heredes, nisi culpâ uxoris divortium factum l. 8. §. 5. C. de Repud. Sibi enim imputet, quod causam dederit divortio. Hoc tamen non obstat, quo minus maritus, dimissâ uxore prægnante, partum alere teneatur, sicuti hâc de re speciale Scrum existat. r. r. de agn. §. al. lib. Nimirum, ubi soluto matrimonio mulier se putat prægnantem, intra 30. dies continuos denunciare marito debet, se ex eo esse prægnantem. Quod ubi factum, nec maritus contra denunciaverit, eam ex se non esse prægnantem, cogitur partum agnoscere & alere. l. 1. §. 4. §.

circa dis-
solu-
tionem ma-
trimonii.

(8)
ex legi
-timitate

14. ff. d. t. & ad id compelli potest, Barbof. part. 1. Rubr. ff. solut. matrim. n. 18. Sibi enim imputet, quod neglexerit denuntiationem. Et inde est, quod Ictus Ulp. non sine ratione in l. 6. ff. de his qui sui vel al. jur. sunt. disquirat, an non etiam in tali casu, qui ibi habetur, culpa marito imputari possit?

circase-
cundas
nuptias,

§. IX. Commodè huc denique quedam de *Secundis Nuptiis* adjicienda censemus, Nimirum uxorem ad secunda vota transeuntem amittere proprietatem rerum à marito ad se devolutarum, & retinere tantum usumfructum. l. 6. §. 1. C. de secund. Nupt. Auth. sed si aurum eod. Imputet enim sibi, quod à defuncto marito consensum secundarum nuptiarum non petierit. Brunnem. ad l. 3. C. de secund. nupt. cum tamen secundæ nuptiæ in jure favorem vix ullum habeant. Vid. quæ infra c. b. §. 16. notavimus, quæ huc etiam referenda.

(2)
Ex ado-
ptione.

§. X. (II.) Patria potestas oritur ex ADOPTIONE, pr. J. de adopt. de quâ notamus, quod impubes arrogatus non rectè exheredari aut emancipari sine justâ causâ possit; alioquin pater adoptivus jubetur quartam partem ei omnium bonorum relinquere §. 3. J. de adopt. non enim debet pater adoptivus consilium suum in filii arrogati injuriam mutare. l. 75. ff. R. J. Et sibi imputet, quod hunc sibi adoptaverit, cum tamen sciverit, vel scire debuerit, ad tempus filium adoptari non posse, multò minùs injustè exheredari aut emancipari. l. 34. ff. de adopt. Imò qui adoptivum semel emancipavit, red-adoptare eundem nequit: displicet enim Legibus nimia inconstantia & variatio adoptantis. Brunnem. ad l. 37. ff. de adopt.

(3.)
ex Legi-
timatio-
ne.

§. XI. Patria Potestas (III.) constituitur per LEGITIMATIONEM, & maximè illam, quæ fit per subsequens matrimonium, ad quam de jure Civ. necessariò Instrumenta dotalia requiruntur, §. f. J. de Nupt. §. 2. J. de hered. qua ab int. Nov. 12. c. 4. Nov. 18. c. 11. ut consensus nuptialis eis declaratur, & filium jam in potestatem redactum esse, firmiter concludi possit: his enim non confectis, filius in potestate patris dici

dici vix poterit, nec legitimatio ullum effectum habebit, quippe quæ nulla. Ill. Dn. Lynck. in *Analect. ad ff. de his qui sui vel alien. jur. sunt* §. 50. Hodie verò illa non amplius desiderari, annotat Id. in *Comment. ad tit. cit.* §. 10.

§. XII. In potestate constitutis opponuntur, qui sui *Contra-*
juris sunt, qui vel in tutela curave sunt, vel neutro jure tenen-
tur. Impuberes in tutela sunt, et ut tutores constituantur, pro- *Imputa-*
spicere quibusdam incumbit. Nimirum mater & avia ad hoc *tio Culpa*
maximè tenentur; *l. 1. qui pet. Tut. vel Cumt.* quod si enim negli- *in peten-*
gant intra annum petere Tutores, se reddunt indignas succes- *do Tuto-*
sione filii, tam quæ est ex jure communi, quam quæ ex statu- *res.*
tario, imò privantur ipsâ legitimâ. Montan. *de Tut. c. 18. n.*
9. & 10. Præterea præter matrem omnes, qui impuberi quovis
modo succedere possunt, petere debent, alioquin & ipsi
successione privantur. Brunn. *ad l. 10. C. de Legit. hered.* Si *In susci-*
verò post petitionem legitimè intervenientem delata sit Tute- *piendo*
la, illa à Tutore statim suscipienda, alioquin cessat suo pe- *tutelam.*
riculo, & damnum præstare debet: meritò enim sua cuique
mora imputatur, jam autem moram hic tutor necit in non
administrando. Brunn. *ad l. 1. §. 1. ff. de admin. & peric. Tut.*
Porro suscepta tutela fideliter est gerenda & ita bona admi- *In admi-*
nistranda, ne qua in re culpa imputari possit Tutori. Incur- *nistrando.*
rit enim culpam v. c. (1) si pecuniam, ubi commodum appa-
ret, non collocet, nam tum ipse ad usuras tenetur. *l. 24. C. de*
Usur. Gutierrez. p. 2. c. 9. Schurf. 1. Consil. 36. Mev. 7. dec. 200.
Deindè, si actiones pupilli non instituat, tunc enim omne
detrimentum refarcire tenetur. *l. 28. pr. C. de admin. Tut. (3)*
si debita non exigat. Unde si debitores fiunt inidonei, &
Tutori ob id culpa imputari possit, nomina ipsius periculo
sunt. Brunn. *ad l. 18. C. cod. Mev. 8. Decif. 78. n. 7. (4)* si potius
in detrimentum, quam commodum pupilli contrahat, Differt
tamen omnino culpa in contrahendo commissa, ab eâ, quæ
in exigendo committitur. Nam in nominibus à Tutore con-
tractis ipsemet probare tenetur, tempore pecuniæ mutuo datæ

nomen fuisse idoneum. Si autem allegetur, debitum ob negligentiam tutoris in non exigendo commissam deterius & inidoneum esse factum, pupillus probare tenetur negligentiam, quippe quæ regulariter non præsumitur. Carpz. p. 2. C. 11. def. 26. Incurrit porro culpam Tutor (5) si collegam non suspectum postulaverit, maximè cum sit honorarius; tunc enim tenetur in subsidium. l. 1. § 15. de tut. & nat. distr. B. Dn. Struv. ex 31. §. 39. (6) si iniquè denegaverit auctoritatem pupillo: læsus enim pupillus tutelæ judicio hanc jacturam consequitur. l. 17. ff. de aut. & conf. tut. (7) si se offerat tutor; tunc enim & levissimam culpam præstare tenetur &c. Sic & magistratus culpam incurrit, quando vel non idoneos dederit, vel cautionem ab iis non exegerit. Anton. Fab. in C.L. 5. tit. 41. def. 3. Carpz. p. 2. c. 11 d. 4. n. 4.

Culpa
magistra-
tus circa
tutelam.

§. XIII. In jure RERUM etiam non aded pauca
II occurrunt, quæ huc faciunt. Estque illud vel *in re* vel *ad*
Jus in re: rem. Juris IN RE prima species est DOMINIUM,
ubi (1.) est quod acquiritur modis vel *naturalibus*, vel *civilibus*. Ad modos
Domini- *naturales* & quidem *occupationem* pertinet quæstio: undè prin-
um. *cipies jus occupandi feras bestias* sibi solis arrogaverint, cum ta-
Imputa- *men constet, eas de jure naturali esse nullius?* Equidem ad su-
tio culpa *perioritatem principum æquitatem prohibitionis* Dd. refe-
circa ve- *runt. vid. Ill. Dn. Lynck. in Anal. ad ff. de acquir. rer. dom.*
nandi *§. 8. Bachov. ad Treutl. Vol. 2. d. 20. §. 3. l. a. Verùm & à*
jus, *parte subditorum causæ dantur, ob quas promiscuum*
venandi jus prohibitum. Cum enim omne nimium vertatur
in vitium, & cum illo jure quilibet uteretur, indè ab aliis nego-
tiis magis necessariis avocabantur subditi, agriculturam dese-
rebant, proclivesque ad perulantiam & lasciviam reddebantur
meritò culpa eis etiam hic imputari potest, ob quæ eo jure,
quod antea ipsis naturali libertate competebat, sint privati,
cum & abusus jus privatorum minuat: nam expedit reipubl,
ne quis re suâ malè utatur. §. 2. J. de his qui sui vel alieni jur.
sunt. conf. Wefenb. ad tit. de acq. rer. dom. n. 5. Bachov. c. l.
Natura.

Naturaliter deinde acquiritur etiam per *alluvionem*, § 20. *J. de circa al-*
R. D. quæ summâ nititur æquitate. Quamquam enim nemo *luvionem*
fieri debeat locupletior cum alterius jacturâ, *l. 206. ff. de R. J.*
non tamen damnum sentire videtur, qui in culpâ est. Est au-
tem hic alter in culpâ, cujus agro detrahitur, & alterius adjici-
tur, quod agros non munierit. vid. B. Dn. Struv. *Ex. 42. §. 24.*
n. 3. Porro circa *inedificationem* in solo alieno non rarò etiam *circum ina-*
culpam imputari posse, docet manifestè §. 30. *J. de R. D.*, de *dificatio-*
quâ tamen jam supra *c. 2. §. 8.* quædam tetigimus. Indè eti- *nem,*
am esse arbitramur, (cum scil. plerumque culpa ædificanti in
solo alieno imputari possit) quod non possidens, exstante ta-
men adhuc ædificio, remedium in jure nullum habeat, quo
impensas petere possit, *l. 48. §. 59. ff. de R. Vind.* it. si possideat,
non possit agere ad interesse, licet carere re suâ invitatus cogatur,
cum e contrario in casu converso (vid. §. *cum in suo. 29. de R.*
D.) detur actio in duplum *de rigno juncto*, quæ rei persecutoria
est, & simul interesse complectitur, eò, quod Dominus re suâ in-
vitus carere debeat. B. Dn. Struv. *Ex. 48. §. 30.* Imò ne quidem
recipiat materiam diruto ædificio, si ædificaverit sine probabi-
li causâ *auff ein blosses Wagnuß*, III. Dn. Lynck. *in anal. ad circa tra-*
§. 31. *J. de R. D.* Denique *traditio* huc spectat, quæ requirit *ditionem.*
titulum, ex quo fieri debet. Unde absque titulo tradita res
censetur donata, nec propterea repeti potest, *l. 53. ff. de R. J.*
licet forsân eâ mente tradita, ut postea repeteretur. *l. 50. ff. de*
cond. indeb. Cur enim tradidit rem scienter, quam tamen ad
alterum nullo jure spectare noverat? Damnum ergò suâ culpâ
sentit.

§. XIV. Ex acquisito dominio competit rei vindica-
tio, qua non tantum ipsam rem, verum etiam ejus fructus pro
diversitate circumstantiarum petimus. Et quidem fructus
perceptos quod attinet, m. f. possessor, non tantum hos, sed *circum fru-*
etiam percipiendos restituere tenetur, *l. 22. C. de R. Vind.* B. *ctus resti-*
F. autem possessor consumptos suos facit, neque eos potest vin- *tuendos.*
dicare Dominus, etiamsi alter inde sit locupletior factus: Est
enim

enim in bonâ fide, quæ idem præstat, quod dominium, *l. 130. ff. de R. J.* & imputet sibi dominus, quod non citius vindicaverit: damnum ergo quod suâ culpa sentit, sentire non videtur. B. Dn. Struv. *in Evol. Ex. 11. §. 23. n. 3.* Add. Fachin. *controv. L. 1. c. 57.* Thom. *de Fructibus c. 4. §. 2.* Dn. Engelbrecht. *comp. jur. Ex. 6. §. 15.* Hahn. *ad Wesenb. de R. vind. n. 7.* Richt. *Vol. 2. conf. 66. n. 18. & consil. 360. n. 7.* Harprecht. *ad J. §. 36. de R. div. n. 66.* Esbach *in Carpz. p. 3. C. 33. d. 28.*

*Imputa-
tio circa
Usucapio-
nem seu
prescrip-
tionem.*

§. XV. Inter *modos civiles* eminent **USUCAPIO**, quæ huc quoad partem haud exiguam deducenda. Cum enim negligentia nonnullorum dominorum tanta reperiretur, ut etiam per tempus longum in res suas inquirere negligenter, negligentia ejusmodi non fuit indulgendum, nam salus publica svadet, vel potius exigit, ne dominia rerum sint in incerto. Ideoque *in odium negligentis Domini* & res suas minus diligenter custodientis recepta est hæc usucapio. *l. 1. ff. de Usur.* adeo ut si v. c. vasallus intra statuta tempora feudi Renovacionem petere cesset inexcusabili incuriâ aut negligentia, feudum perdat: quamdiu enim vasallus dormit, vigilat dominus. Rosenthal. *c. 6. concl. 56. & 57.* Quamquam verò non ubique Præscriptio contra negligentes exerceatur, sed etiam ad b. f. possessorem respiciatur, quem *bona fides & justus titulus* tueri debet, Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad pr. J. de Usuc.* tamen plerumque priores possessores in culpâ sunt, cum vix sit, quod ignorantiam allegare possint. Quomodo enim quis prætereundere potest justam ignorantiam, qui neglexit per tantum temporis spatium in res suas inquirere? neque enim fieri potest, ut multo tempore res ad aliquem pertinens non aliquâ viâ ad ejus notitiam perveniat, cum multas occasiones subministrat tempus? H. Grot. *de J. B. ac. P. L. 2. c. 4. §. 6.* Unde nec restitutio ex capite ignorantia datur contra præscriptionem. Fachin. *1. cont. 59.* Scotan. *D. 21. §. 14.* Gail. *2. obs. 19. n. 18.* Minores autem non opus habent restitutione: nam dormit respectu illorum præscriptio, quia, ut ex *§. 1. b. c.* constat, ipsis culpa imputari

putari nequit. *l. 3. C. quib. non obj. long. temp. prescr.* Quod ve-
rò diximus in hâc materiâ ad b. f. possessorem etiam respici de-
bere, illud ad præscriptionem longi temporis referendum: In
præscriptione enim longissimi temporis ratione formæ respici- *Maximè*
tur potius ad negligentiam agere cessantis, præcipuè, ubi solus *longissimi*
lapsus temporis attenditur absque ullâ qualitate possessionis. *temporis.*
B. Dn. Struv. *Ex. 43. §. 20.* ubi denique subnectit, hanc præ-
scriptionem locum habere, non propter alicujus juris acqui-
sitionem, sed propter negligentiam alterius. Exemplum ele- *Quod*
gans est in debito chirographario, cui præscribitur 30 annis. *probatur*
Rationem quidam Dd. hanc supponunt, quod debitor præsu- *exemplis.*
matur in b. f. constitutus. Enimverò hæc præsumtio funda-
mento suo destituitur. Debitor enim chirographum suum
vel recognoscit, vel diffitetur. Si recognoscit, nihilominus
exceptione præscriptionis tutus est. Ubi hîc ergò bona fides
potest allegari? Hinc *solâ negligentia* nititur hæc præscriptio,
quam creditor sibi imputare debet. Negligentibus enim
non subveniri à LL. supra *c. 2. §. 2.* notatum, conf. Franzk.
3. Resol. 13. Magna quippe sine dubio negligentia est, diu non
petiisse, seu non exegisse nomen. *Mev. p. 8. Decis. 78. n. 4.* Et
huic fundamento etiam reliquarum Actionum præscriptio-
nem esse superstructam, notat Ill. Dn. Stryck. in *Expos. synopt.*
mat. de prescr. A7. Sect. 1. ax. 1. statim in pr. Qui enim ne-
glexit, sciat, in suum damnum negligentiam reversuram esse.
l. un. C. de Sct. Claud. Quando verò nulla negligentia vel cul-
pa actori, seu ei, qui jus agendi habebat, imputari potest, nec
præscriptio currit, nisi demum à tempore cessantis impedi-
menti. Sic juri revocandi Feudum alienatum in præjudici-
um agnatorum non præscribitur, nisi à tempore delatæ succes-
sionis. B. Dn. Struv. *Synt. 7. Feud. c. 13. aph. 16. n. 1. inf.* Deni-
que non prætermittendum esse ducimus, quod etiam aliquando
rebus, quæ aliàs usucapionem effugiunt, per nostram culpam
& negligentiam præscribatur. Nam *res mere facultatis* à
præscriptione esse immunes, expeditissimi juris est: & nihilo-
minus

E

minus

minus tamen his præscribitur, si alicui pro lubitu actum celebraturo alter prohibuerit, atque iste prohibitioni per incuriam acquieverit: ut, si quis fenestram facere in suo, quod cuilibet ex naturali libertate licet, *l. 24. ff. de Serv. II. P.* prohibitus fuerit, & hic nihil contra fecerit. H. Grot. *de J. B. ac P. L.* 2. c. 4. §. 15.

*Imputa-
tio circa
donatio-
nem a par-
te vel do-
nantis.*

§. XVI. Refertur etiam ad modos *civiles* certâ ratione potest DONATIO: in qua materiâ non multa occurrunt, ubi *donanti* Culpa quædam imputari possit, quia benignius agi debet cum eo, ob ejus liberalitatem. Unde nec usuras post moram præstat, nec fructus exstantes, Wesenb. *ad tit. de donat.* §. 12. B. Dn. Struv. *Ex 40.* §. 12. nec evictionem. Franzk. *ad tit. de Eviçt. n. 174.* Illud tamen notari meretur, quod, quamvis aliàs donatio ex ingratitudine possit revocari, id tamen denegetur matri, quæ ad secundas transit nuptias, vel libidinose vixit. *Quis enim est*, subjungunt Impp. *in l. 7. C. de Revoc. don. qui his aliquid arbitretur tribuendam esse.* Quanquam enim secundæ nuptiæ in se non sint illicitæ, jure tamen Civili odiis gravissimis sunt obnoxia. vid. Magnif. Dn. Müller, *diff. de odio secund. nupt.* Imputet ergo sibi mater, quod egerit contra ea, quæ in jure odiosa sunt. A parte Donatarii culpæ imputatio frequentior est: ut si donationem simplicem, quæ est ultra 500. solidos insinuari non curaverit, ductus vani amore lucri, & donantis effusis largitionibus nimium indulgens. Invalida enim est donatio, non quidem in totum, sed in tantum, in quantum est contra LL. In tantum enim duntaxat donatario culpa imputari potest. *l. 53. §. 3. l. pen. §. ult. C. de donat. conf. diff. Rhet. de dam. volunt. c. 6. §. 1. & 2.* Porrò donatio sub modo facta revocari potest, si modus non impleatur propter fidem ruptam. *l. 3. C. de cond. ob caus.* si autem purè inter vivos fuerit facta, sed donatarius per incuriam quandam negligat illam accipere, sibi postea imputare debet, quando donans rem donatam revocat, vel ante acceptationem moritur. Ante eam enim non obligatur donans, *l. 38. ff. de acquir,*

acquir. vel amitt. poss. Peretz, in C. de donat. n. 13. nec acceptatio post mortem quid juris tribuit l. 10. de donat. E contrario subsequente acceptatione, donatio ita valida est, ut non possit revocari. Sufficit autem quandoque & tacita acceptatio, ita ut donator non possit opponere, rem donatam non fuisse acceptatam, sicuti in terminis aliquando in Hungaria contigisse ex certissimorum hominum relatione novi, ubi hic casus accidit. Inter ferales ruinas & ignes Turcarum etiam domus cujusdam Pastoris solo æquata erat, quam tamen postea ipse propriis sumptibus in pristinum restituit statum, affigens foribus ædium hæc pauca: REDONO HANG-STRUCTURAM HUIC ECCLESIAE, eâ forsante mente, quod per dies vitæ has inhabitare ædes velit. Postea præter spem & opinionem domum commutat, novas quaerens sedes, & insuper repetit sumtus in structuram factos. Quæsitum fuit, an jure repetere possit? & quantum ego quidem memini, decisum fuit, ipsum nil posse repetere, sed potius sibi imputare debere, quod ejusmodi legem sibi præscripserit, affigendo verba foribus ædium donationem representantia, quam & Ecclesia tacite acceptavit. Imò quamvis quilibet sit interpret verborum suorum, (id quod Ecclesiastes maxime usus esse fertur) verba tamen ipsa sunt clarissima, & contra ipsum testantur. Verba enim debent intelligi secundum communem usum loquendi & propriam significationem, l. 52. §. 4. de Leg. 3. l. 69. cod. & cum effectu. l. 1. §. 2. quod quisque jur. l. pen §. 2. Nequis eum &c.

§. XVII. Sequitur jam SERVITUS, quæ sicuti per alterius negligentiam seu patientiam longissimo tempore potest acquiri ab eo, qui quietè eâ per tempus legitimum est usus; ita etiam legitime constituta per negligentiam amitti potest, l. 35. ff. de Serv. P. R. verb. quod jus non negligentia aut tem tam culpa sua amiserit. Quanquam enim ex non usu necessario non extinguitur jus, Dd. nonnulli asserant; limitat tamen illud rectè Menoch. Remed. 6. Retin. poss. n. 149. & seq. nisi culpa ei,

habet jus, imputari possit. Amittitur ergò servitus, quando quis vel (1) planè non utitur servitute, modò culpa ipsi imputari possit: unde non amittitur, si casus non acciderit, quo uti licuisset servitute l. 31. 34. & 35. de Serv. P. R. Carpz. 2. 32. 18. Mev. 2. dec. 1. n. 5. vel (2) non jure servitutis & non debito modo, vel (3) in servitutibus urbanis negligit impedire, quod alter contra servitutum impositam facit. Idem observatur in amissione servitutis personalis, scilicet ususfructus. Qui enim culposus & negligens in usu est, meritò jure suo privatur. Struv. Ex 12. §. 34. Nec hoc infrequens est in aliis juribus & privilegiis, quæ non usu etiam amittuntur. Quanquam enim illimitatum privilegium de non appellando habuerint Electores, vigore A. B. tit. 8, tamen reliqui præter Saxonem & Brandenburgensem illud non usu amiserunt, ut propterea per R. J. de Anno 1654. denuo privilegium hoc cæteris restitui oportuerit. Ill. Dn. Lynck. in anal. ad Sved. Sect. 1. c. 11. §. 2. Dissent. Linn. ad A. B. c. 11. §. 2. obs. 1. & Myler. in Addit. ad Rumel. p. 2. D. 2. §. 2. conf. Pirrhing. Sect. 6. de privil. S. 3. n. 175. seq. ubi docet, quæ ratione privilegium per non usum amittatur, item Svaretz. de LL. L. 8. c. 33. 34. & 35. Circa usumfructum adhuc notamus, quod, quanquam pater regulariter usumfructum habeat in liberorum bonis adventitiis, non tamen eum prætereundum possit, quando filio ultimâ voluntate quid relictum, & ipse patre in acquisitionem non consentiente illud nihilominus acquirat l. f. §. 6. C. de bon. qualib. Ad beneficium enim, quod semel pater repudiavit, non potest redire. l. 14. §. 9 de Edil. Edict. id quod sibi imputare debet.

Imputa-
tio circa
jus here-
ditarium.
(1.)
Ex testa-
mento a.

§. XVIII. Progedimur ad JUS HEREDITARIUM, quod defertur vel ex testamento, vel ab intestato. Si ex testamento, ante omnia requiritur, ut testamentum non tantum quo ad voluntatem, sed etiam quo ad solennitatem sit perfectum. Quæritur proinde, an testamentum ob non servatas à testatore solennitates ita nullum dici possit, ut etiam succedens ab intestato non obligetur, in foro interno, ad illud servandum? Quæ quæstio, quan-

o, quanquam a Moralistis haud paucis in dubium vocetur, recti-^{parte te.}
us tamen à B. Dn. Struv. *Ex 32. §. 16.* affirmatur, & rationibus ^{statoris.}
ponderis magni stabilitur. Defuncto quippe culpa imputari
potest, quod neglexerit jus Civile, dum in ordinando eo,
quod fieri post mortem voluit, requisita jure præscripta non
observaverit. Testamentum enim requirit voluntatis nostræ
sententiam *justam* h. e. quæ secundum regulas juris de Testa-
mentis est exposita *l. 4. ff. qui testam. fac. poss. Bocer. clas. 3.*
disp. 1. §. 10. in not. lit. d. Ubi ergo non est justa sententia, ibi
non est testamentum. Hinc jam suâ sponte fluit, nec testa-
mentum coram minori numero testium confectum in foro
animæ obligare, licet hic dissentiat Bachov. ad Treutl. *vol. 2.*
diff. 10. §. 5. lit. A. & Treutlerum optimè statuentem rationi-
bus multis refutare conetur. Quod si tamen testamentum qui-
dem in se sit nullum, testatori autem culpa nulla imputari
possit, ex æquitate sustinetur, cujus rei elegans exemplum est
in §. 7. §. de Testam. ordin. An autem renunciando expressè
solennitatibus & subtilitatibus juris, nulla ipsi culpa imputari
possit? quæritur. Sed nec hoc casu ipsum culpâ vacuum esse
dicimus, quoniam testamenti factio est *juris publici. l. 3. ff. qui*
testam. facere poss. Qui autem talia, quæ sunt juris publici im-
mutare laborat, meritò culpam incurrit, ita ut testamentum
non subsistat. *arg. l. 45. ff. de R. J.* Nemo enim potest in testa-
mento suo cavere, ne Leges in eo locum habeant. *l. 55. de Leg.*
2. Quod si tamen renunciationi illi Clausula codicillaris subfit,
qualis est in *l. 88. §. 17. de Leg. 2.* verb. *pro jure legitimo haberi*
debet hominis sani voluntas. in mitiorem partem voluntas
testatoris trahenda. Brunn. *ad d. l. 88. n. 15.* Legitimo modo
confectum demum vires habet tam *scriptum*, quam *nuncupati-*
vum: Posterius tamen cum magnis sit involutum impedinen-
tis, rectius testator, ut nulla culpa ei imputari possit, fecerit,
si instrumentum publicum de isto conscribi curaverit. Hoc
enim neglecto sæpe voluntas exitum habere nequit. Carpz. *6.*
Resp. 13. n. 4. & infinitum foret, omnes recensere casus, quo
culpa

(2.)
a parte
heredis.

culpa imputari possit: generaliter enim hinc concludimus, toties testatori culpam imputari posse, quoties requisita legitima non observat, quæ tamen observare potuisset & debuisset. vid. *t. t. ff. de inj. rupt. irr. fact. test. it. de his que in test. del. §.*

§. XIX. Heredi etiam variâ ratione culpa imputatur propria, ut non possit hereditatem capere, imprimis, quando post testamentum conditum *testator in furorem incidit*, & tamen *heres eum negligit*, tunc enim transfertur hereditas in alios, à quibus post denunciationem negligentibus factam cura suscepta est. *Nov. 115. §. si quis prædictis.* De his, qui manifestissimè comprobati sunt id egisse, ut *per negligentiam & culpam suam testator moreretur*, supra cap. 2. §. 2. jam actum. His accedunt, qui *mortem defuncti vindicare negligunt*: Dicitur enim hoc debitum pietatis officium esse in *l. 21. §. ult. ff. de SCt. Silan.* quod non convenit prætermittere. Ill. Dn. Stryck. *tr. de succes. ab intest. diff. 12. c. 1. §. 15.* aliàs in pœnam negligentium heredum locum habet SCtum Silanianum, quod nec moribus abrogatum esse, eruditè ostendit Ill. Dn. Lynck. *in anal. ad ff. tit. ad SCt. Silan. §. 50. conf. l. 22. de SCt. Silan.* Sic & *nimie blanditiæ instantes & sæpius repetitæ* nocent. *Sand. 4. tit. 1. def. 11.* quanquam modicæ non officiant *l. 70. de her. instit. l. f. C. si quis al. test.* A culpâ porro non immunis est, qui *recusat ultimam voluntatem defuncti implere.* Cur enim, ait Papin. in *l. 55. §. 3. ff. ad SCt. Treb.* consequatur aliquid ex ipsius voluntate, qui destituit supremas defuncti preces? Hinc fiduciario recusante adire hereditatem, desideranti fideicommissario, restitui sibi hereditatem, restituenda est, ita tamen ut lucrum Trebellianicæ apud fiduciarium non remaneat, §. 7. *f. de fideic. hered.* Præterea nec heres potest illud petere, quod ipse *sibi in testamento adscripsit*; *l. 1. ff. de his que pro non ser. hab.* etiam si ex voluntate testatoris scripserit. *l. 3. de his qui sibi adser.* *Beold. c. 284. n. 13.* Carpz. *3. 9.* culpâ enim non vacat, qui ne quidem fraudis evitat suspicionem: nec ignorantia hic allegari potest, quæ potius culpæ annumeratur,

tur, ut propterea Anton. Imp. in *c. l. 3. deprecantibus* ob ignorantiam, veniam raro datam fuisse, ingenuè fateatur. Culpa quoque reus est, qui *neglexit adire hereditatem*, maxime si juri adeundi jam sit praescriptum. *arg. l. 7. C. de petit hered.* B. Dn. Struv. *Ex. 33. §. 52.* Deinde qui *semel hereditatem adiit*, postea relinquendae hereditatis facultatem non habet. *§. 5. J. de her. qual. & diff. l. ult. C. de Repud. vel abstin. her. & qui semel repudiavit* eam postea acquirere nequit. *l. 4. C. eod.* Denique in culpa heres est, si *Inventarium non confecerit*: tunc enim creditoribus hereditariis tenetur in solidum, etiam ultra vires hereditatis, ita ut etiam legitimam & ipsam Falcidiam perdat. *l. ult. §. 14. C. de jure delib. Wiesenb. ad tit. de jure delib. §. 21. 22. 23.* Licet autem confecerit inventarium, tamen quicquid *ex mora* heredis damni hereditati accidit, id praestandum est. Franc. de Clapperiis *p. 2. dec. causa 59.*

§. XX. *Substitutionem* quod respicit, *pupillaris* quidem *Circasub-* semper requirit testamentum paternum. *§. 5. J. de pupil. subst. si stitutio-* autem pater sibi non fecit testamentum, de se queri debet, si *ponem,* stea testamentum invalidum declaretur & ipsius voluntas non habeat exitum. Vinc. Fusar. *de subst. Q. 118. n. 48.* Idem dicendum, si paganus ultra puberem aetatem verbis directis substitutum dederit: pubertate enim filii expirat substitutio. Brunn. *ad l. 7. ff. de Vulg. & pupill. Subst.* Non enim vires habet, quod pater contra LL. disposuit. Elegans quoque occurrit casus in *l. 22. ff. de vulg. & pup. subst.* ubi emancipatus erat a patre praeteritus, sed idem tamen substitutus filio testatoris impuberi. Mortuo patre petit Bonorum possessionem contra tabb., quo ipso amittit substitutionem. Judicium enim patris impugnavit, Brunn. *ad d. l. 22.*

§. XXI. *Ad legata & Fideic ommissa* transgredimur. Ibi ante omnia illud legatum, quod quis ipse sibi in Testamento *Circa le-* adscripsit, inutile dicimus. *l. 1. de his que pro non scr.* Eadem *gata,* ratione legatum amittit legatarius, quando in fraudem heredis

discelet testamentum, & tunc illud heredi applicatur. Brunn. *ad*
l. 25. C. de legat. Possunt verò variæ res corporales & incorpo-
rales legari, imo etiam ipsa *Electio*, & tunc semel factâ ele-
ctione variatio post nulla admittitur. *l. 20. de opt. vel el. leg.*
Brunn. *ad l. 8. ff. de legat.* si enim malè elegerit, sibi illud im-
putet, cum mala electio sit culpa. *vid. §. 14. cap. preced.* Simi-
liter, quando testator uni relinquit v. c. equum, quem opta-
verit, hic autem nondum factâ electione decesserit, & sic ad he-
redes suos jus optandi pervenerit, dissentientibus heredibus,
constituit Justin. in *l. ult. C. commun. de legat.* ut dissensus diri-
matur sorte, & res legata in illius permaneat Dominio tota,
cui sors optandi jus derulit, altero æstimationem partis suæ
accipiente. Nec illud esse iniquum, docet eruditè Brunn.
ad l. c. n. 2. cum sibi alter imputare debeat, quod dissenserit &
forti rem commiserit. Si verò genus legatum sit, illudque suâ na-
turâ non habeat determinatam quantitatem, illa est expri-
menda, aliàs legatum non valebit. B. Dn. Struv. *Ex 35. §. 16.*
Aliud est, si qualitas legato non sit adjecta, tunc enim speciem
quidem, quam velit, potest eligere, ita tamen, ut non eligat
optimam. *l. 45. §. 4. de Leg. 1. l. 43. §. f. de Leg. 2.* Nec ad rem
facit, quod aliud obtineat in debitis ex contractu. Nam ibi
imputet sibi creditor, seu is, cui quid promissum, quod non
curaverit, qualitatem rei exprimi. Hic autem legatario
nihil potest imputari, præsumitur potius favore ultimarum vo-
luntatum ac heredis, ut mediocre saltem legatario præstetur.
B. Dn. Struv. *in Evol. Ex. 35. §. 16.* Præterea, cum aliàs, qui vo-
luntatem ultimam impugnat, legatum sibi relictum perdat, *l.*
5. §. 7. de his que ut ind. auf. l. 8. C. eod. illud tamen minimè
locum habet, si legatario nulla culpa possit imputari, ut est ca-
sus in *l. 8. C. de Leg.* ubi tutor miles datus, eique legatum reli-
ctum. Licet enim hic contra voluntatem defuncti recusaverit
tutor esse, cum etiam nec volens admittatur, legatum tamen
petere potest. *conf. §. 5. J. de inoff. test.* Legatum ergo heres,
qui ad eundo se ad hoc obstrinxit, legatariis præstare tenetur,
&

& ne culpa quædam, dum rem adhuc possidet & custodit, ipsi imputari possit, bene præcavere debet. *l. 47. §. pen. de Leg. 1.* quia in re alienâ, cujus vindicatio alteri competit, custodiendâ diligentissimi esse debemus. Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad §. 16. f. de Legat.* Hinc si casu fortuito legatum pereat, heredi nihil potest imputari. *l. 22. §. 3. ad Sc. Trebell. Philipp. tit. de legat. Eclog. 96.* Quod si autem ei culpa quædam imputari possit, quod forsitan in morâ præstandi fuerit, à tempore moræ ipsius periculo perit. *l. 3. C. de Usur. & fruct. l. cit. 47. l. 26. de Leg. 3. Peregrin. art. 4. n. 54.*

§. XXII. Ad legata pertinet *L. Falcidia*, vi cujus heres *circa L.* quadrantem detrahere de legatis potest, si hunc salvum non *Falcidia* habeat. *pr. f. de L. Falc.* Si quis autem sciens vel in jure errans *am.* integra legata solvat, putans fortean, se ad hoc esse obstrictum, imputet sibi, si postea nihil potest repetere, voluntate enim heredis errantis legatarius nactus est possessionem, inquit Paul. *in l. 1. §. 11. ad L. Falcid. l. 9. §. ult. C. eod.* Et quod ultra quadrantem solvit, habetur pro donato. Licet enim Falcidia minuat legata, id tamen non aliter obtinet, quàm si heres velit. Hinc qui solvit integra legata, remisisse videtur Falcidiam. Brunn. *ad l. 1. C. ad L. Falcid.* Et hoc in tantum obtinet, ut si quis uni solverit integra legata, sciens bonorum quantitatem, teneatur etiam reliquis solida præstare. *Nov. 1. c. 3. Wiesenb. tit. ad L. Falc. §. 21.* Primâ enim solutione judicium testatoris probavit in omnibus. Brunn. *ad auth. sed cum testator. C. ad L. Falcid.* Nec porro potest detrahere Falcidiam, quando voluntatem testatoris secutus spondit, se non usurum *L. Falcidiâ. l. 46. ff. ad L. Falcid.* In culpâ enim est, qui confessioni obviare satagit. *l. 20. ff. de donat.* Sicuti verò eum, qui recusat ultimam implere voluntatem defuncti, legatum perdere, modò annoravimus, ita etiam beneficio Falcidiæ ille privatur. *Nov. 1. c. 1. §. 1. Zoel. ad L. Falcid. n. 39.* Eandem etiam incurrit culpam, qui non confecit inventarium. *auth. cit. sed cum testator.* Licet enim non salvam habeat quartam

F

Falci.

Falcidiam, tamen non tantum beneficium illud amittit, sed & præterea ultra vires hereditatis tenetur; præsumitur enim aliquid subtraxisse de bonis hereditariis. *Afflict. decis. 44. n. 33. Petr. Gregor. L. 42. t. 34. n. 13.* Denique nec culpâ vacat, qui fidem suam dat tacitè testatori de restituendo sibi relicto incapaci. Si enim restituit contra legem, Falcidia ipsi adimitur, quam aliàs detrahere potuisset ex legatis capacibus relictis, & hereditas applicatur Fisco cum commodis & oneribus, *Brunn. ad. l. 3. C. ad L. Falcid.*

Circa fideicommissum tam particulare.

§. XXIII. Affinitatem insignem cum legatis habet *fideicommissum particulare*: Unde facilè, quæ in §. præced. diximus, suo modo huc etiam referri queunt. Addeamus saltem pauca adhuc, quæ specialibus titulis in jure nobis traduntur. *Sic in l. r. C. de Fideic.* disponitur, eum, cui fiduciarius præstitit per tres annos alimenta fideicommissio relicta, ex testamento minus solenni, teneri ea etiam in futurum præstare, & si qua in præteritum præstita non sunt, exsolvere. Imputet enim sibi, quod semel præstiterit, quod ob defectum solennitatis præstare non tenebatur. *conf. Menoch lib. 3. præf. 131. n. 5. Barry. L. 10. t. 12. n. 3. seq.* Idem dicendum de casu in *l. 2. C. eod.* Non enim repetit, qui scienter fideicommissum inutiliter relictum solvit. Culpa scil. non vacat, qui contra propriam venit scientiam. *vid. §. 6. c. præced.*

Quam universalis.

§. XXIV. Aliud adhuc est *Fideicommissum universale*, de quo in tit. ad S^ctum Trebell. agitur. De hoc notamus, quod Fiduciarius regulariter non teneatur cum ipso fideicommissio fructus quoque post aditam hereditatem perceptos restituere, nisi forsan ipsi mora imputari possit: tunc enim tam usurarum, quam fructuum nomine potest conveniri. *l. 18. ad S^ct. Trebell. l. 84. de Leg. 2.* Et si res restituenda perierit, non cogitur id reddere, quod non habet; interea tamen culpæ rationem reddere tenetur. Nam cum distrahere debuisset, & non fecerit, culpâ latâ, non levi & *rebus suis consuetâ negligentia*, hujusmodi rei rationem reddet. *l. 22. §. 3. ff. ad S^ct. Trebell.*

bell. conf. Menoch. L. 2. A. I. Q. casu 49. n. 3. Quod autem in
§. preced. de fideicommissis inutiliter relicto dictum, etiam
huc spectat. Conf. B. Da. Struv. Ex. 36. §. 36. Enimvero cum
expediti juris sit, fideicommissarium ad adeundam heredita-
tem fiduciarium cogere posse: l. 4. ad SCt. Trebell. Si
jam postulante ipso suspectam hereditatem adierit, fideicom-
missarius illam recusare nequit, & addit Crus Valens in l. 67. cod.
quod est justius. scil. in culpa est, quod temerè cogerit herede-
dem, & non diligentius aut curiosius in hereditatis vires in-
quisiverit. Idem de herede disponitur, qui etiam recusare ne-
quit: Cur enim recusaret, quam recusare non potuit is, cujus
hereditatem suscepit? l. 44. eod. Si enim sit suspecta hereditas,
imputet sibi, quod eam adierit. Sicuti autem supra jam no-
tavimus, eum, qui contra voluntatem fecit, excidere jure suo,
ita etiam illud hic repetimus. Qui enim fideicommissum fa-
miliae relicto alienat, jure suo cadit, & proximus in familiâ
rem statim vindicare potest. l. 77. §. 27. de Leg. 2. Brunn. ad l.
69. ff. de leg. 2. n. 2. & 3. Imò & filius à patre alienatum revo-
care potest. Knipschild. de fideic. Famil. cap. 11. n. 386 & seq.
Nec enim ille, in quem alienatio facta, hic conqueri potest,
qui non diligentius inquisivit in conditionem tam rei quam
ejus, quocum egit, vid. §. 12. c. preced. Sed ut rectè restitutio
fiat, fiduciarium cautionem præstare tenetur, ubi sufficit, se-
mel cautum esse: nec enim rursus cavendum est, si forte dica-
tur egenos fidejussores esse datos: facilitati enim suæ expensum
ferre debet, qui fidejussores minus idoneos accepit. l. 3. §. 3. ff. ut
in possess. legat. Interim totam hereditatem restituere roga-
tus, heres detrahere Trebellianicam potest. Sicuti autem,
qui Falcidiam ex errore juris detraxit, non potest eam repe-
tere, ita etiam idem hic observatur. Brunn. ad l. 21. ff. ad SCt.
Trebell. Imo hoc beneficio privatur, si coactus adierit, & resti-
querit hereditatem. §. 6. inf. f. ad SCt. Trebell.

§. XXV. Jam ad Prætoriam successionem seu Bono-
rum possessionem esset progrediendum: Sed quia illa hodie

non adeò est necessaria, & illi ipsi casus, in quibus adhuc
usus ejusdem superest (Vid. B. Dn. Struv. Ex 38. §. 43.) non
adeò multa suppedient notabilia ad propositum thema spe-
ctantia; ideo statim ad *successionem ab intestato* transitum fa-
cimus. De hac paucis adhuc semel monemus, matrem qui-
dem ex Scto Tertull. vocari ad successionem liberorum, ex-
cludi autem ab ea, si ipsi culpa imputari possit, quod vel nul-
los planè tutores, vel prioribus rejectis, alios non petierit, vel
etiamsi petierit, ad hoc compulsus fuerit, non, si saltem admo-
nita. l. 2. §. 23. & 24. ff. ad Sct. Tertull. Imò excluditur, licet
pater liberis petit tutorem prohibuerit, & ipsa non admini-
straverit. l. cit. §. 25. quoniam jus naturale dicitur, eum, qui
perfectæ ætatis non est, alterius tutelâ regi debere. §. 6 f. d.
Attil. Tut. Extenditur hoc porrò ad nepotes l. cit. §. 28. & fu-
riosos §. 29. & 31. it. si pragnans non petiit curatorem bonis.
§. 30. l. cit. Imò mater cõercetur, si quidem petiit, sed *defun-*
ctoriè, §. 33. vel si indignos scienter petiit. §. 34. Namque his
omnibus casibus matri culpa imputari potest; quæ si cessat,
nec pœna locum habet. Casus quosdam habet Brun. ad l.
cit. 2. n. 8. Caterum possunt etiam huc suo modo referri,
quæ supra §. 19. h. c. de culpâ heredis diximus, ut propterea
hîc omnia repetere supervacaneum foret. Illud tamen non
prætereundum censemus, pactis non dari hereditatem, & qui
paciscuntur de hereditate, meritò culpam, quod contra LL.
egerint, incurrere, ut propterea hereditatem nullo jure pete-
re possint. l. 15. §. f. C. de Pact. conf. B. Dn. Struv. Ex 6.
§. 44.

III
Jus ad
rem.

§. XXVI. Absoluto jure hereditario, pergimus cum
Imper. nostro Justin. ad JURA AD REM, seu *obligatio-*
nes, (quanquam accuratius loquendo & hæc differant inter se:
quod tamen ita præcisè non solet observari. vid. l. 42. §. 2 de
procur.) quæ oriuntur vel ex *Lege*, vel ex *Facto*, eo que vel *lici-*
to vel *illicito*. Factum licitum est *conventio*, quæ vel *Pactum*
de pactis. vel *contractus*. De Pacto lis haud exigua inter Dd. est, *cur*
scil.

*scil. jure Civili nulla ex eo detur actio, quod tamen iniquitatem
quandam præ se ferre videtur? De hac quaestione ita statuendum
ex communi Dd. sententiâ censemus. Videlicet, legis-
latoribus videntibus, non expedire Reipul., si verba quælibet,
quæ sæpè ex indeliberatâ fluunt voluntate, statim eam con-
tinerent vim, ut promittentem ad servanda promissa cogere
possent; utiliter introduxere certam formam, secundum
quam conventiones ineundæ, ut vim haberent efficacem, reli-
quis *pactis nudis* ex declaratione Legum Romanarum pro *con-
ventione indeliberatâ* habitis. *l. 7. §. 12. ff. de pact.* Ill. Dn.
Lynck. *in Anal. ad ff. de pact.* Nec hoc iniquitatem quandam
continet. *Imputet enim sibi alter paciscentium, qui alterum
sibi firmiter obligatum voluit, quod non curaverit, ut talis ad-
hiberetur promittendi modus, qui Legibus Rom. robur ha-
bet civile.* B. Dn. Struv. *Ex. 6. §. 14. inf.* Inde jam est, quod
pactum ex intervallo adjectum, nullam vim & efficaciam in
foro Civ. habeat, *l. 13. C. de Pact. ibique Brunnem.,* neminem-
que in morâ constituat. *l. 88. ff. de R. J.* Quanquam autem non
detur actio, habet tamen adhuc alios *effectus remissiores*, inter
quos eminet, quod *Exceptionem* producat, imprimis quando
alteri parti, quæ pactum servare recusat, culpa imputari po-
test. Exemplum est in *l. 4. C. de pact.* ubi dicitur, quod, post-
quam semel liti per pactum gratis fuit renunciatum, nulla ra-
tio postea permittat, eam ex poenitentia instaurari. *Cur enim
renunciavit temerè?* vid. *§. 16. n. 8. cap. preced.* Accedit, quod
renunciatio præsumatur facta ex desperatione juris sui, & agni-
tione bonæ fidei. Tiraquel. *ad l. si unquam C. de Revoc. donat.*
n. 206. Sæpissimè ergo pacti exceptio objicitur, quæ etiam ex
tacito pacto competere potest. *l. 2. ff. de pact.* Veluti si ex duo-
bus correis debendi unus pro suâ parte solvat dimidiam par-
tem, & expressè addat, se pro suâ parte solvere, creditor alte-
ram partem ab eodem petendo repellitur. Licet enim duo
correi in solidum obligentur *l. 3. §. f. ff. de duob. reis.* quia
tamen culpa creditori imputari potest, quod eâ lege, quâ sol-*

vit correus, acceperit solutionem, & sic tacite consenserit, recte repellitur. *l. 18. C. de pact. ibique* Brunnem. Dum autem hic mentio taciti injicitur pacti, non incongrue quaeritur, *an tacens pro consentiente possit haberi, ut inde pactum quoddam nasci queat?* Placet hac in re sententia Bachovii. *Vol. 1. d. 6. §. 1. lit. b.* negantis, ullo casu tacentem, qui liberè consentire potest, quoad hunc effectum, ut actio vel exceptio quaratur, pro consentiente habendum videri. Neque enim, pergit, taciturnitas ei prodesse debet, cui imputari potest, quod voluntatem suam non declaraverit, & qui merito videri potest repudiasse beneficium, quod non obtruditur invito. Tunc autem pro consentiente potest haberi, quando ei imputari potest quod, dum de praedictio ipsius praesentis & actum contradictione sua impedire valentis tractatum fuit, non contradixerit. Unde si principalis acceptet cessionem à procuratore quaesitam, licet mandati fines procurator excefferit, & non fuerit protestatus principalis, ratificari videtur gesta procuratoris. *Mev. 2. dec. 140.* Qui enim, cum deberet, non contradicit, consentire intelligitur. *Id. ibid. n. 9.* It. si quis praesens accipiat literas, in quibus agitur de eo obligando, & hic taceat, easque sine protestatione retineat, videtur consensisse *Gail. L. 1. obs. 21. n. 9.* *Barbos. in l. 34. ff. solut. matrim. n. 158.* *Mench. L. 3. pres. 56.* Diligenter autem hic quoque in conditionem personae inquirendum. Si enim illa sit inhabilis ad paciscendum, non auditur exceptionem pacti allegans, quin potius sibi imputet, quod non rectius in conditionem personae inquisiverit, quacum pactum iniit. *l. 6. de V. O. l. 70. §. 4. de Fidei.* *Bachov. Vol. 2. d. 28. §. 3. lit. b.* Eadem ratio est in infante, & infantiae proximo. *§. 10. ff. de inutil. stipul.* Imò pupillus non obligatur sine tutoris autoritate, *pr. ff. de auct. tut.* ut nec minor sine consensu curatoris. *Bachov. vol. 1. disp. 6. §. 5. lit. c.*

(2.)
De con-

§. XXVII. Contractus majorem vim & efficaciam habent, idque ex naturâ illis propria. Et hi sanè magnam cau-

cautionem requirunt, ne culpa aliqua contrahentibus imputari possit. Licet enim aliàs meum commodum cum alterius jacturâ non licitum sit promovere, *arg. l. 206. ff. de R. I.* hîc tamen, ubi res inter consentientes agitur, illud haud applicari potest, quin potius alter sibi imputet, quod alteri permiserit, quo hâc ratione sibi caveret. *arg. l. 9. §. 3. in f. ff. de pign. act.*
Ill. Dn. Stryck. *in caut. contr. Sect. 1. c. 1. §. 11.* Sunt verò contractus vel veri, vel quasi. Veri vel Nominati, vel innominati. Nominati sunt reales, verbales, literales & consensuales. Reales exhibent nobis quatuor speciales Contractus, inter quos primum occupat locum MUTUUM. Perficitur id intervencu rei, *l. 17. ff. de pact. pr. 1. quib. mod. re contr. Obl.* Inde sequitur, eum, qui creditum accepturus, spondit creditori futuro, in potestate habere, ne accipiendo se ei ex mutuo obstringat. *l. 30. ff. de reb. cred.* Nec creditori fit injuria, cui imputari debet, quod non curaverit, ut debitorem, dando pecuniam, sibi obstringeret. Præcipuè autem & hîc conditio personæ, quacum mutuum contrahitur, est inspicienda, alioquin creditor vel etiam debitor suo damno negligens fuit. Qui proinde contra SCtum Macedonianum filiofamil. pecuniam mutuo dat, illi etiam post mortem parentis, actio petitiotioque denegatur, *l. 1. pr. de SCto. Maced.* etiam si filiusfamil. SCto renunciaverit *arg. l. 7. §. 16 ff. de pact. Barbos. ad L. f. C. de SCto. Maced. n. 14.* neque etiam hic allegari ignorantia juris potest, & quod vanâ simplicitate sit deceptus, credens ipsum esse patremfamil. Secus tamen, si publicè paterfamilias plerisque visus fuerit, & sic etiam egerit, sic contraxerit, sic muneribus functus fuerit: tunc enim nihil est, quod creditori imputetur; *l. 3. pr. ff. de SCto. Maced. Engel. in coll. jur. um. Can. L. 1. r. 34. n. 37. Barbos. in l. 1. C. cod. n. 5. & in l. 2. n. 2. Mant. de tacit. & amb. conv. L. 8. r. 7. n. 21.* modò sint tales actus, qui non nisi à patrefamil. fieri solent, Wesenb. *in Comment. ad tit. cit. n. 17.* Et ut mutuum dans non fuerit levi persuasione deceptus. Mantic, *c. l. Rectè enim Julianus, notante Pompon,*

tractibus.

Ubi conf.

deratur

imputa-

tio circa

contr. (a)

reales

nim. (1.)

circam-

tuum.

Ubi

(1.)

de SCto.

Maced.

Barbos.

ad L. f.

C. de SCto.

Maced. n. 14.

neque etiam

hic allegari

ignorantia

juris potest,

& quod vanâ

simplicitate

sit deceptus,

credens

ipsum esse

patremfamil.

Secus tamen,

si publicè

paterfamilias

plerisque visus

fuerit, & sic

etiam egerit,

sic contraxerit,

sic muneribus

functus fuerit:

tunc enim nihil

est, quod creditori

imputetur;

Pompon. in l. 19. ff. eod. scribit, exceptionem SCti Maced. nulli obstare, nisi qui scit, aut scire potuisset, filiumfamil. esse eum, cui credebatur. Brunn. ad l. c. Ideoque si creditor scivit, eum esse filiumfamil., licet filiusfamil. jurasset, se esse patremfamil., meritò locum habebit exceptio. Brunn. ad l. 1. C. ad SCt. Maced. inf. Quando ergo filius contra SCtum mutuatus est, & nihilominus solvit pecuniam, pater optimo jure illam vindicare potest, neque illi ulla objicietur exceptio. l. 14. ff. de R. cred. Imò licet paterfamil. factus partem debiti solverit, non tamen reliqua pars exigì ab eo poterit. Bachov. Vol. 1. disp. 20. §. 8. lit. a. Stringit præterea hoc SCtum etiam creditores illos, qui filiabusfamil. pecuniam mutuam dedere, & quia in culpâ sunt, quod temerè crediderint, nihil ad rem pertinet, si affirmetur, illas ornamenta ex ea comparasse. l. 9. §. 2. ff. de SCt. Maced. Quodsi autem patre consentiente creditum sit filio, cessat SCtum. Nec pater consensum revocare potest; sibi enim imputet, quod semel consenserit. l. 12. ff. eod. Illud tandem addendum putamus, filiumfamil. ne quidem in foro conscientie pecuniam accipiendo obligari. Conf. Wiessenb. ad tit. cit. §. 28.

(2.) §. XXVIII. Porro quando quis cum civitate contrahit, facile culpam creditor incurrere potest. Nam si non civitati, sed forsan administratoribus pecuniam mutuam dedit, non tenetur civitas, l. civitas. 27. ff. de R. cred. sed administratores ipsi tenentur, nisi in commodum civitatis vel Ecclesie pecunia sit versa, Berl. P. 3. dec. 303. id quod probare tenetur creditor. conf. Mev. 5. decis. 386. Imputet ergo sibi onus hoc molestum, cum illo supersedere potuisset, si non cum administratoribus solis, sed cum civibus omnibus contraxisset: tunc enim versio non probanda fuisset, sed civitas simpliciter obligata fuisset. Ill. Dn. Stryck. in Caut. Cont. Sect. 2. c. 1. §. 4. Imò ipsi administratores in culpâ sunt, si pecuniam ad civitatis commodum mutuo acceptam in usum ejus non converterint, nec etiam creditoribus statim reddiderint. Subji-

Subjicit hanc in rem elegans Camera Brandenburg. præjudici-
um Brun. ad l. 27. c. 1. ex quo sequentia hic adducere lubet: Es ist
zwar die Stadt und allgemeine Bürgerschaft ab instituta acti-
one zu absolviren und los zu zählen. Allein es haben die Admi-
nistratores sehr übel gehandelt / daß sie das Geld / welches sie
Klägern zurück bringen / und wieder lieffern sollen / an sich
behalten; so ist es auch eine supina culpa & negligentia von den
successoribus in der stracks folgenden Regierung gewesen. daß
sie von denen Antecessoribus keine Rechnung genommen / wel-
ches wenn es geschehen / die Klägere also fort zu den ihren ohne
weiläuffrigkeit gelangen können. Derowegen den in fall diese
350. Thl. in der Stadt. P. commodum nicht convertiret / die
Administratores in den beyden Reamirungen / so damahls ein-
ander gefolget. oder deren heredes Klägere erstattung zu thun /
und das Capital nebst denen Zinsen zu refundiren schuldig.
Cum autem civitas aliquando, licet ipsa contraxerit, restitu-
tionem ex l. 3. C. de jure Reip. impetrare possit, creditor, ut
nulla negligentia ei imputari queat, id curabit, ut civitas huic
beneficio jurato renunciet. Ill. Dn. Stryck, l. c. §. 12. Circa re- (3)
stitutionem mutui mora quandoque solet notari, & quidem, De Resti-
cum aliàs res in genere debeat restitui, hic in poenam ejus, cui tutione
mora imputari potest, aestimatio sæpè præstanda, quando scil. mutui.
ipsius rei præstatione non est contentus creditor, sed aestimati-
onem, quæ eo, quo res restitui debebat, tempore major erat,
exigit. Quomodo autem illa aestimatio ineunda, docet B.
Dn. Struv. Ex. 16. §. 37.

§. XXIX. Mutuo plerumque Usuræ accedunt, de (4)
quibus etiam pauca annotabimus. Videlicet usuræ de jure De usuris.
Civili non possunt exigi propter mutuum tanquam contra-
ctum stricti juris, nisi fuerint promissæ. l. 3. C. de Usur. Qui
ergo sibi non prospexit stipulatione expressâ de usuris, de se
queri debet. Contra verò, qui usuræ ejusmodi indebitas
non promissas per errorem juris solvit, repetitionem earum
non habet, l. cit. 3. ibique Brunnem, adeò, ut qui longo tem-
pore

pore eas præstitit, illâ diurnâ præstatione inducatur præsumtio justæ obligationis, quia debitor non præsumitur tam supinè negligens, ut diu præstet usuras indebitas. Qui ergo fuit tam negligens sibi jacturam imputet. *l. 6. ff. de usur.* Molinæus *de usur. Q. 20. n. 205.* Similiter facilè quis sibi præjudicat, quando quidem usuras majores stipulatus est, per aliquot annos autem minores à debitore accepit. Nam majores, licet promissas, postea petere nequit. *l. 5. C. de Usur.* Quamquam autem ex Constit. Justin. in *l. 26. C. cod.* quantitas usurarum variet pro diversitate personarum; non tamen propterea, qui v. c. post promissas usuras semisses mercator factus est, majores petit, quia, inquit Bachov. *ad Treutl. vol. 2. disp. 3. §. 4. lit. 6.* inferretur injuria debitori, qui à mercatore sub majoribus usuris pecuniam accepturus non fuisset, & imputet sibi creditor, qui non statim sortem exegit. Cæterum usuras ultra alterum tantum non currere, certissimi juris est, *l. 9. ff. de usur. l. 27. §. 1. C. eod.* nisi forsan debitor sit in culpâ, quod sæpius interpellatus non solverit. Carpz. *Asyl. debit. s. 1. pos. 25. Richt. dec. 74. n. 92. & 93.* Illud denique facilè constat, præscripto debito, debitorem non posse conveniri propter usuras: sufficit enim in hoc casu, sortem præscriptione esse sublatam, quippe in præscriptione ejus adest negligentia non petentis, quæ ita respicit usuras, sicut ipsam sortem. Brunn. *ad l. 26. C. d. t. n. 3. & 4.*

Circa
commo-
datum.

§. XXX. COMMODATUM plerumque solum utilitatem continet ejus, cui commodatur. *l. 5. §. 1. ff. commod.* & propterea diligentiori cautione opus, ne ulla aliqua culpa commodatario imputari possit. Quod verò senectute forsan contigit, vel morbo, vel vi latronum ereptum est, dicendum est, ait Iustus Ulp. *in l. cit. §. nihil eorum esse imputandum ei, qui commodatum accepit:* Imo ea, quæ vi majore auferuntur, detrimento eorum, quibus res commodantur, imputari non solent, *l. 1. C. eod.* nisi culpa aliqua interveniat, v. c. si quis res suas salvas fecit, (existente forsan incendio) &

com-

commodatas emisit, *Gothofr. in not. ad l. c. lit. c.* Exempla plu-
ra habentur in *l. cit. §. 7. & seqq.*, imprimis quando quis
rem commodatam in alium adhibet usum, quam cui à com-
modante destinata, v. g. si tibi equum commodavero, ut ad
villam adduceres, tu ad bellum duxeris, periculum tuum
erit. Conf. *Carpz. 2. 26. 7. Valer. in differ. utriusque fori p. 69. 9.*
secus se res habet, si tibi commodavero equum, quo uteris ad
certum locum, si enim nullâ tuâ culpâ interveniente in ipso iti-
nere equus deterior factus sit, non teneris commodati. *Nam ego
in culpâ ero, qui in tam longum iter commodavi, qui cum labo-
rem sustinere non potuit. l. ult. ff. eod.* Quoties ergo nulla culpa
commodatario imputari potest, & tamen in re commodatâ
damnum datum, liber erit commodatarius à præstatione. Un-
de ad eos, qui utendum quid accipiunt, damnum injuriâ ab
alio datum non pertinet. *Quâ enim cum diligentia consequi
possumus, ne aliquis damnum nobis injuriâ det? l. 19. ff. com-
mod. ibique Brunn. l. 41. ff. locat.* ubi exceptiones habentur,
quando nim. commodatario culpa imputari potest. Illud
imprimis in re commodandâ observandum, ne negligat com-
modans exigere, ut exprimatur usus, ad quem alter re meâ o-
pus habet. Simpliciter enim si rem dederim, non erit com-
modatum, sed precarium; *Menoch. L. 2. A. 7. Q. cas. 23.* ut
sic postea mihi sit imputandum, quando ob damnum culpâ le-
vi vel levissimâ datum non possim convenire commodatari-
um. Nam in precario saltem lata culpa præstat. *l. 8. §. 3.
ff. de precar. conf. Ill. Dn. Stryck. in Caut. Contr. Sect. 2. c. 2.
§. 3.* Porro & commodans illud observare debet, ne in culpa
sit, quando forsan rem vitiosam commodato dat. Ideoque
qui sciens vasa vitiosa commodavit, si ibi infusum vinum vel
oleum corruptum effusumve est, condemnandus eo nomine
est. *l. 18. §. 3. commod.* Hinc cautelam subministrat Ill. Dn.
Stryck. c. 1. §. 12., ut commodatum petenti commodans re-
spondeat, adesse ibi vasa, sibi de bonitate eorum non consta-
re, sed commodatarium, an illis uti expediat circumspicere de-
bere,

bere, quo ipso damnum in commodatarium devolvetur, qui
Ubi (1) *de* sibi imputabit, quod non cautius inquisiverit. Circa restitu-
ejus resti- endum commodatum hæc occurrit quæstio: *an culpam com-*
tutio- missam à nuncio rem referente præstare debeat commodatarius?
ne. Equidem si commodatarius ipse, cui voluit, commisit, culpam
non alienam, sed propriam præstabit, *l. 10. in f. commod.* quod
scil. non tam idoneum hominem elegerit, ut rectè id perferri
possit. *l. 11. eod.* Electionem enim malam culpæ attribui, rectè
hic notat Gothofr. *in not. ad l. c. 11. lit. a.* & supra quoque no-
tavimus. *c. 2. §. 14.* Quando igitur tam idoneo servo tradi-
disset rem ad te perferendam, ut non debuere quis æstimare
futurum, ut à quibusdam malis hominibus deciperetur, tuum,
non meum detrimentum erit, si id mali homines intercepe-
rint. Nulla quippe culpa mihi imputari potest. *l. 20. ff. eod.*
conf. B. Dn. Struv. Ex. 19. §. 8. in f.

(2)
De affini, §. XXXI Simile quodammodo commodato est
precario. *Precarium, l. 1. §. 3. ff. de precar.* quanquam contractus dici
nequeat. *l. 14. ff. eod.* In eo scil. maximè differt à commodato,
quod in momento ad concedentis nutum sit revocabile: undè
etiam culpa lata saltim hinc præstatur ab eo, qui precarium ac-
cepit. *l. 8. §. 3. ff. eod.* quia *imputare sibi debet dominus, quod*
non citius reperierit, sed alterum in re sua negligenter versari
passus sit. Brunn. add. l. 8. n. 3.

Circa de- §. XXXII. In DEPOSITO quidem totum de-
positum, positarii fidei committitur, quod ad custodiam rei pertinet;
l. 1. pr. ff. de pos. interea tamen non adeo coercetur negligentia
& desidia depositarii, uti quidem in aliis contractibus. Ide-
oque securus est depositarius, qui parum diligenter custodi-
tam rem furto amiserit. Addit Imper, elegantem rationem
in §. 3. 7. *quib. mod. re contr. obl.* quia, *qui rem negligenti amico*
custodiendam tradit, non ei, sed sue facilitati id imputare debet.
conf. l. 1. §. 5. in. f. ff. de O. & A. Sicuti autem qui se offert nego-
tio alicui, culpa non vacat; vid. §. 10. *c. preced.* ita & hic de-
positarius majorem diligentiam adhibere debet, cum sibi im-
putare

putare debeat, quod ultro se obtulerit, eo enim ipso periculo
depositi se illigavit. *l. 1. §. 35. depos.* Occurrit hinc insuper elegans
exemplum intempestivæ misericordiæ, de qua *supra c. 2. §. ult.*
n. 6. notavimus, quod per eam contrahatur culpa. conf. B. Dn.
Struv. *Ex. 21. §. 87.* Si enim hominem apud se depositum, ut
quæstio de eo haberetur, (quod in specie *sequestrum* dicitur)
propterea vinctum, vel ad malam mansionem extensum se-
quester solverit *misericiam ductus*, dolo factum esse, quod
factum est, arbitror, ait JCrus in *l. 7. pr. ff. eod.* quia cum sciret,
cui rei pararetur, *intempestivè misericordiam exercuit*; cum
posset non suscipere talem causam, quam decipere. Cate-
rum, quod in reliquis b. f. negotiis *propter moram* fieri solet,
illud quoque hinc ex mora venit. *l. 2. C. eod.* Illud de heredibus
depositarii notandum, quod, si ignorantes vendiderint, non
cogantur rem illam redimere, sed saltem pretium restituere,
vel etiam actiones suas tantummodo præstare, si vel pretium
nondum exegerunt, aut minoris, quam debuerunt, vendide-
runt, nisi ipsis culpa imputari possit, quod rem potuissent re-
dimere & præstare. *l. 1. §. ult. l. 2. §. 3. ff. depos.*

§. XXXIII. Ultimus *contractus realis* est PIGNO-
RATITIUS, ubi Creditori in securitatem crediti res tradi-
tur, *§. f. 7. quib. mod. re contr. Obl.* ita tamen, ut in bonis de-
bitoris permaneat. *l. 9. C. de pign. act.* Quod si tamen creditor
culpæ reus deprehendatur, licet pignus casu fortuito sit deper-
ditum, quanti debitoris interest, condemnari debet. *l. 5. C.*
eod. si autem nulla culpa seu segnitie ei imputari potest, pi-
gnorum amissionum dispendium ad periculum ejus minimè per-
tinet. *l. 8. C. eod.* De jure Saxon. singulare hinc quid constitu-
tum, quod scilicet, ne defraudentur creditores, ejusmodi con-
tractus, ubi videlicet immobilia hypothecæ subjicienda, non
rectè celebretur, nisi accedat confirmatio judicis. *Land R. L. 1.*
art. 8. Const. Elect. p. 11. c. 23. Unde creditores, hoc non obser-
vato, de se queri debent, si postea aliis creditoribus judicia-
lem hypothecam habentibus postponantur. Imo respectu co-

rum creditorum prorsus invalida est extrajudicialis oppignera-
tio. B. Dn. Struv. *Ex. 26. §. 22.* Datur ex hoc contractu actio
pignoratitia, soluto scilicet debito, modò rursus debitori culpa
imputari non possit, ut si reprobos nummos solvat creditori:
reproba enim pecunia non liberat solventem. *l. 24. §. 1. de pign.
act.* Sic & si quis sine pignore alicui crediderit, postea eidem de-
bitori aliam summam sub pignore credat, eamque postea resti-
tuat, tamen debitor pignoratitia actione agere nequit, sed cre-
ditor idem pignus pro primo pignore retinere potest. *l. un. C.
etiam ob Chirogr. cred. &c.* Nec iniquum hoc esse, eruditè do-
cet Ill. Dn. Stryck. *in Caut. Contr. Sect. 2. c. 4. §. 39. in f.* cum
debitor sibi imputet, quod moras solvendi neccat: meritò e-
nim creditori contra morosum debitorem vigilantibus ignoscen-
dum.

*Imputati-
o circa
contra-
ctum ver-
balem ubi
(1.)
De Stipu-
latione in
genere.*

§. XXXIV. Contractus VERBALIS dicitur stipu-
latio ad firmanda imprimis pacta introducta, unde & justitiam
hujus deduximus *supra §. 26.* Habet hæc quoque multa, ex qui-
bus culpa contrahentibus imputari potest, quorum pars haud
exigua petenda est. *l. 1. §. 1. de Inutil. stipul.* Cum verò stipulatio e-
um maximè in finem sit introducta, ut ex hæc de deliberata
mente contrahentium constare posset, rectè dicitur *in l. 99. ff.
de V. Obl.* quod contra stipulatorem verba sint interpretanda,
quia ei liberum fuit, verba latè concipere, h. e. *quia sibi imputare
debet, quod verba latius haud conceperit,* ut explicat hanc legem
B. Dn. Struv. *Ex. 47. §. 22.* Imprimis autem quò nihil contra-
hentibus possit imputari, attendendum, (1) *ut congrua sequa-
tur interrogationi responsio:* Proinde nulla inducitur obliga-
tio, si quis quaerenti simpliciter responderit, si illud factum erit,
dabo. *l. 1. §. 3. ff. de V. Obl.* ubi & plura exempla habentur.
(2) *ut conditionem ejus, quocum stipulamur, non ignoremus, sed
diligenter in eam inquireamus.* Est enim stipulatio juris Civilis:
Ergo & illius capaces tantum stipulari possunt. Ideoque qui
cum deportato stipulatur, nihil egisse censetur. *l. 14. §. 1. de
Novat. l. 47. pr. de fidejuss.* (3) *ut objectum nullo laboret vitio.*
Hinc

Hinc facta debent esse possibilis, certa imprimis, & determinata, ut intelligi possit, quid in stipulationem deductum sit. B. Dn. Struv. *Ex. 47. §. 8.* & ex naturâ rei benignè explicari. *l. 137. §. 2. ff. de V. Obl.* Imò ut nullus error aut dissensus circa ipsam rem inducatur. *tit. 137. §. 1. Sc.* Secus enim in propriam jacturam ager stipulans, nec conqueri potest, cum damnum ipsius negligentia sit imputandum. Caterum *ex §. 4. §. de V. Obl.* patet, quod stipulatio admittat conditionem tam affirmativam, quam negativam, ubi circa negativam oritur quæstio, *an in illâ, sicut in causis testamentariis, cautio Mutiana admittatur?* quam communiter Dd. negant. B. Dn. Struv. *Ex. 35. §. 97.* Videlicet imputare sibi debet stipulator, quod effecerit per admissionem hujus conditionis, ut ipse non possit exigere promissum, sed heres ejus. Ill. Dn. Lynck. *in Anal. ad §. 4. §. de V. Obl.*

§. XXXV. Fidejussio mediante stipulatione constituitur, & fidejussores accipi solent, dum curant, *ut diligenter sibi sit cautum. pr. §. de fidej.* Unde creditoribus meritò imputari debet, quando admiserunt fidejubes, qui tamen non sunt idonei; *l. 3. ff. de fidejuss.* adeò ut creditor, cum eum probasse censeatur, tutiorem cautionem petere non possit, etiam si ignorantiam prætendat. Vid. tamen distinctionem, quam hic habet Bachov. *Vol. 2. disp. 28. §. tit. f.* Sic, dicit, qui sciens accepit fidejussorem mulierem, nihilominus alium petet, quia non tantum considerandum est, quid imputari possit creditori, sed etiam id magis, quid hujusmodi obligatione, quo quis se fidejussorem daturum promissit, contineatur, quia promissioni non satisfacit, sed potius nihil agit. Bachov. *c. l. Idem dicitur quando heredes creditoribus hereditariis separationem desiderantibus satisfaciant fidejussoribus.* Si enim non satis idoneos acceperunt, sibi imputent, cur minus idoneos fidejussores acceperint. *l. 1. §. ii. ff. de separat.* Sed quicquid demum hactenus Bachovius differuit, sanè considerandum quoque censemus, quid imputari possit creditori, præsertim ubi ejus culpa

(2)
In specie
de fidejuss.
fione.

Et Scro.
Vellej.

culpa prædominatur. Sic si Titius & Seja simul pro Mevio fidejusserint, subductâ muliere datur in solidum adversus Txi-um actio, cum scire potuerit, aut ignorare non debuerit, frustra mulierem intercedere *l. 48. pr. ff. de fidej.* & ita pronunciatum esse, refert Sand. *L. 3. tit. 10. d. 2.* Aliud exemplum hanc rem illustrans retulimus supra *c. 2. §. 2.* quod scilicet plurimum intersit, an cum muliere ab initio quis contrahat, an alienam obligationem in eam transferat, tunc enim diligentior esse debet. *l. 17. pr. ff. ad. SCt. Vell.* Aliàs enim ipsi imputatur, quod non accuratiùs inquisiverit. B. Dn. Struv. *Ex 21. §. 6. in f.* Quando autem culpa propria non imputari potest creditori, non etiam repellitur exceptione SCti Vellejani. Nam si mulier forsan tanquam in usus suos acceperit pecuniam, alii creditura, non est locus SCto: alioquin nemo cum fœminis contrahet, *quia ignorari potest, quid actura sint. l. 11. ff. eod.* Concernunt verò fidejussiones vel *judicialia* vel *extrajudicialia*. Inter *judicialia* eminet illa, quæ dicitur *de judicio fisti*, de qua Bachov. *vol. 2. disp. 28. §. 3. lit. a.* hæc habet, quod, utcunque nulla intercesserit culpa fidejussorum circa factam rei, tamen pecuniam promissam ab iis exigere possit, quoniam hæc fuit conditio obligationis, & *imputent sibi, qui eum susceperunt*, cum intelligere facile possent, reum malè sibi conscium sententiam non esse expectaturum. Addit post pauca: si autem reus carcere detineatur, tunc nihil potest fidejussoribus imputari, sed potius magistratus sibi, vel commentariensi suo hoc acceptum ferat. De *extrajudiciali* illud unicum notamus, quod, si unus ex fidejussoribus pluribus in solidum obligatis suam portionem solvat, & creditor illum accipiat, eumque sic liberet, reliquis non solvendo existentibus, regressum adversus primum creditor non habeat, sed sibi imputet, quod primum liberaverit. Cæterum fidejussoribus beneficia competunt haud spernenda, ut est beneficium divisionis. De hoc notandum, quod, si ab uno fidejussore creditor totum consecutus fuerit, hujus solius detrimentum sit, si is, pro quo fide-

De benefi-
cio divisi-
onis.

fidejussit, solvendo non sit, & sibi imputare debet, cum potuerit
juvari ex epistola D. Hadriani & desiderare, ut pro parte in
se detur actio, §. 4. *J. de fidejuss.* quippe beneficium ex hac
epistolâ non competit ipso jure, sed ope exceptionis. *l. 26. ff.*
eod. Deinde inficiantibus auxilium divisionis non esse indulgen-
dum, disertè dicitur in *l. 10. §. 1. eod.* Illud denique singulare
est, quod qui pro rationibus officialis cujusdam cavet, non
simplex fidejussor, sed indemnitas promissor censeatur.
Liber tamen hic est, quando civitas negligens fuit in exigen-
do ab administratoribus suis rationes, qui postmodum non
solvendo sunt. Ill. Dn. Lynck. in *Anal. ad ff. tit. de Fidej. §. 39.*
Conf. *infra. §. 41. in f.* ubi quædam habentur, quæ hæc spe-
ctant. it. *Dissert. Rhet. de damn. vol. 6. §. 12.*

§. XXXVI. LITERARUM OBLIGATIO, quæ
tot impedimentis involuta, non quidem in se, sed Dd. variis in-
terpretationibus, ad contractus nominatos quoque spectat, reli-
quisque ut specialis opponitur. Conf. hæc, quæ Ill. Dn. Lynck. in
*pecul. tract. hæc de materiâ, de restituta videlicet literarum obliga-
tione*, eruditè disputat. Scilicet substantiam totam huic con-
tractui dant literæ post biennium. Qui enim scripsit se de-
bere, & tamen non curavit, ut pecunia sibi numeretur intra
biennium, in culpâ haud levi est. Sibi enim imputet, quod
non usus fuerit vel conditione Chirographi sui, *l. 17. C. de non
num. pec.* vel sibi prospexerit protestatione de pecuniâ non ac-
ceptâ. Ad. in *Anal. ad tit. J. de lit. obl.* Unde nec exceptio non
numer. pecun. post biennium admittitur, cum intra biennium
protestari, aut conditione uti debuisset. *Id. c. 1.* Licet enim ex-
ceptio hæc sit introducta in favorem debitoris, tempus tamen
coarctatum quoque est, in favorem creditoris. §. *un. J. de lit.
obl. verb. coarctatum est.* Et merito sibi imputet Dominus,
quod jure suo non fuerit usus.

§. XXXVII. Denique ut CONSENSUALES
aggrediamur, ratio instituti exigat, inter quos cum *Emtio vendi.* Consen-
tio primum occupet locum, hanc etiam primo loco excutien-
dam

H

dam

Ibi impu- dam propone mus. Hic rursus diligentes esse debemus, ne igno-
ratio con- remus conditionem ejus, quocum contrahimus. Si enim minor
fidentur vendat res immobiles absque cognitione & decreto judicis, em-
tio est nulla, *l. 2. C. de prad. & al. reb. min. sine decr. non alien.*

(1)
Circa em-
tionem
vendit.
De qua
tum in
genere.

adeoque competit minori rei vindicatio, neque ille tenetur restituere pretium, si possessor est in malâ fide. Secus si bonâ fide emerit. *l. 14. C. d. t. conf. Simoncella tr. de decr. & cae. solennit. in contr. min.* Porro qui rem furtivam emit, non excusabitur postea, si ab ignoto & transeunte se emisse dixerit. *l. 5. C. de furt.* Obstat ei enim præsumtio legis, cum quis notum habere præsumatur eum, quocum contrahit. *Brunn. ad d. l.* Hinc monent *Imp. in l. 2. c. 1.*, ut curent cautius negotiari, ne non tantum in damna hujusmodi (rem enim tenentur reddere, non restituto pretio:) sed etiam in criminis suspicionem incidant. Denique si actio vel nomen sit distractum, debitore inopiâ laborante, imputatur culpa emtori, quod non fuerit cautus in debitore idoneo assumendo. Nam locupletem debitorem non debere præstare venditorem, nosse debebat. *l. 4. ff. de her. vel act. vend. conf. Carpz. 2. 34. 26. n. 2.* Deinde in re vendendâ ut plurimum culpæ imputatio occurrere solet. Sic domum emi, eam combustam sciivi, venditor autem ignorabat, hic sanè oportet & venditionem subsistere, & omne pretium à me venditori, si non de pensum est, solvi, vel si solutum sit, non repeti. *l. 57. §. 2. ff. de contr. emt. vend.* Huc pertinet *emtio spei*, quando v. c. jactus retis, aut captus piscium vel avium vel missilium emitur, atque tunc, etiamsi nihil inciderit, tamen pretium debetur. *l. 8. ff. cit. tit.* Sibi enim imputet, quod ita contraxerit; culpâ ergo suâ damnum sentit. Sic ignorantia quoque, quæ in supinum hominem, summè negligentem, & nimio plus ignorantem, quam par est, cadit, emtori non prodest. *l. 15. §. 1. eod.* veluti si quis hominem luminibus effossis emat, & de sanitate stipuletur. Se ipse enim decepit, *l. 43. §. 1. ff. eod.* & ideo de se, non de alio queri debet. *Gothofr. in not. ad b. l. lit. m. conf. Mev. 4. Dec. 49. n. 2.*

Tum in
specie de
emtione
spei.

Cum

Cum verò contrahentes paulatim hinc remittendo, illic addendo inter se agant, & quidem emtor viliori pretio comparandi, venditor cariore distrahendi votum gerant, *l. 8. C. de resc. vendit.* naturaliter licere contrahentibus se circumvenire in pretio emtionis & venditionis, dicitur in *l. 16. §. pen. ff. de Minor. conf. Brunn. ad l. cit.* ubi crudité illam exponit. Hinc qui aliquo modo latus est, non potest propterea, ut rescindatur contractus, agere. Imputer enim sibi, quod non vigilaverit. Quod si autem minus dimidiâ parte iusti pretii datum sit, locum tunc denique habet remedium ex *l. 2. C. de resc. vendit.*, nisi quis sciens verum valorem lubenti animo viliori pretio vendiderit. B. Dn. Struv. *Ex. 23. §. 88. conf. §. 6. cap. 2.* vel venditor remedio uti per incuriam neglexerit. Si enim interea res perierit, licet per emtoris negligentiam, sine dolo tamen, non potest conveniri ex *l. 2. cit.*, quia in re suâ versatus est licitè ut dominus, & imputet alter sibi, quod non citius egerit. Id. *§. 90. conf. §. 2. cap. 2.* Sed ad periculum rei vendita veniamus, & quidem perfectâ emtione periculum ad emtorem respicit, *l. 8. pr. ff. de peric. & comm. rei vend.* id quod etiam confirmat. *§. 3. J. de Emt. vend.* scil. ex supra traditis patet, quod mora sua cuique nocere debeat, non alii. *l. 177. ff. de R. J.* Jam autem in morâ est emtor, quoniam rem emtam exigere potest, quandoque ei libuerit. *l. 15. ff. de R. I. l. 143. ff. de V. S.* Ergo sibi imputet, cur non petierit & quod suum est, à venditore non avocaverit. Arumæus in *Exerc. ad ff. disp. 13. §. 6.* cum tamen debuisset statim rem avocare. B. Dn. Struv. *Ex. 23. §. 97.* Ideoque si vendita insula combusta sit, & sine patrisfamil. culpâ incendium fieri possit, nihil ad eum pertinebit, si quid accidisset, modò venditor eam diligentiam adhibuerit in insula custodienda, quam debent homines frugi & diligentes præstare. *l. 11. ff. de per. & comm. rei. vend.* De morâ, quomodo scilicet ea variè imputari possit, pleniùs disponit *l. 17. eod.* Interim tamen si negligentia venditori possit imputari, antequam vacua tradatur possessio v. c. si venditor domus, antequam eam tradat, damni infecti stipulationem interponere neglexerit, ad

H 2

quod

De lasione.

De periculo rei vendita.

quod tenebatur, quia est pars custodiae diligentiaeque, hanc interponere stipulationem, tenebitur emptori. l. 36. ff. de Act. emt. vend. In venditione autem earum rerum, quae gustu probantur, emptoris etiam erit periculum, si non degustaverit, existimans forsan, sibi cognitam esse bonitatem vini: de se enim queri debet, quod non degustaverit: Si autem non aliter quam ad gustum facta venditio, tunc aut dies gustationi praefinitus est, aut non, & hoc ultimo quidem casu quandocunque degustare potest emptor, periculo interea spectante ad venditorem, nisi emptori culpa imputari possit, ut est in l. 4. ff. de peric. & com. rei vend. Post gustum autem omne periculum est emptoris, quia de se queri debet, quod degustando

De pactis malè probaverit. B. Dn. Struv. Ex. cit. §. 107.

ut.

(1)

Lege

commis-

soria.

§. XXXVIII. Solent autem emptioni venditioni varia adjici pacta: ut *Lex commissoria*, quae quidem sub conditione dominium transfertur, ita ut emptor fructus percipiat, sed si pactum committatur, ipso jure solvitur dominium, modo mora emptori imputari queat. B. Dn. Struv. Ex. 23. §. 36. Imò de fructibus venditori in emptorem datur iudicium, quia nihil penes eum residere oportet ex re, in qua sefellit fidem. l. 5.

(2)

Retractu
gentilitio.

ff. de L. Commiss. Famossimum quoque est pactum de retractendo seu revocando rem emptam, atque imprimis *Retractus gentilitio*, notabilis est. Re enim contra pactum adjectum alienata, emptor sibi imputet, quod ejusmodi jure affectam rem emerit, nec diligentius in conditionem ejus inquisiverit. Et cum in rem scripta sit actio, quae eo nomine competit, datur adversus quemcunque possessorem, uti testimonium Nobiliss. Dn. Scab. Lipsi. hac de re affert Sutor. de Retract. jure. c. 8. §. 128. verb. Diese Klage / ob sie woll gegen die Person des Käufers gehet / so ist sie doch auch auff das Gut gericht / und also nicht merè personalis, sed in rem scripta. Conf. Gail. 2. obs. 19. n. 6. Reinking. de Retract. quest. 7. Interim tamen nec venditor potest petere usuras, adversus quem ex pacto suo iudicatum est, licet pretium à retrahente exigere possit; quia sibi imputare debet, quod pactum non rectè observaverit. Mev. 5.

houp

(2) *consensu* contrahatur, juxta Paul. in l. 1. ff. locat. ideò etiam
Circa lo- eam hic examinaturi, statim in principio illud monemus, quod
sationem conductor quidem non præstet casum fortuitum: præstet au-
conducti- tem, si ipsi culpa imputari possit, l. 9. §. 3. ff. eod. Unde Imper.
onem. Anton. cum patre, cum grex esset abactus, quem quis condu-
xerat, ita rescripsit: Si capros latrones citra tuam fraudem ab-

Ubi præ-
cipuè de
culpâ con-
ductoris.

egisse probari potest, locati iudicio casum præstare non co-
geris, l. cit. §. 4. An autem ob culpam servorum teneatur do-
minus? quæritur in l. 11. pr. ff. eod. & quidem respondet J. Crus,
ipsum ob propriam culpam teneri; si nim. culpa ei imputari
possit in eis inducendis, quod tales habuerit vel suos vel hospi-
tes. Præterea conductori culpa imputari potest, quoties
contra pacta locationi adjecta venit. Quamvis enim casus
fortuitus admisit incendium, tenebitur is tamen, si ipsi imputa-
ri potest, quod ignem habuerit, veluti cum in locatione con-
venit: ignem ne habeto, l. cit. §. 1. Culpæ conductoris illud quo-
que annumeratur, si propter inimicitias ejus vicinus damnum
dederit, ut si arbores exciderit, l. 25. §. 4. ff. eod. conf. Menoch.
conf. 27. n. 33. maximè si causam inimicitiae dederit, vel com-
positionem admittere noluerit, Franzk. tit. locat. n. 140. seqq.
Heig. p. 1. Q. 12. n. 69. Secus est, si nulla culpa ei possit imputa-
ri, ut si sine facto ullo ejus inimicitia orta, Franzk. ibid. nemo
enim potest cavere inimicitias, Brunn. ad l. cit. 25. n. 13. Conf.
l. 41. ff. locat. de qua jam supra §. 30. b. c. quædam natavimus,
quod scil. de damno ab alio dato nemo possit conveniri, nisi
quid sit, quod cuidam possit imputari. Pertinet huc quoque
remissio pensionis, quando scil. conductori nihil imputari
potest, (culpa verò abest, si omnia facta, quæ diligentissimus
quisque observaturus fuisset, l. 25. §. pen. ff. eod.) & tamen
casus acciderit, hunc enim meritò dominus ferre debet: ut
si edaci locustarum pernicie sterilitatis vitium intercesserit,
l. 18. C. locat. vel si qua lue tempestatis, vel alio cœli vitio da-
mna acciderint l. 8. C. eod. Quod si autem hoc in casu quoque
culpa quædam conductori imputari possit, non remittitur
pensio,

pensio, ut exemplum habemus in l. 25. §. 13. eod. si scil. intem-
pestivâ culturâ deterior fundus factus, si villarum curam non
egit, ut eas incorruptas haberet. conf. B. Dn. Struv. Ex. 24.
§. 17. Sicuti autem certis casibus locatori competit jus expellen-
di conductorem, qua de re B. Dn. Struv. Ex. 24 §. 12. ita quoque
conductor certis casibus emigrandi facultatem habet, modo ju-
stæ adsint causæ: alioquin enim nihilominus mercedem solvere
tenetur. Exemplum est in l. 27. §. 1. ff. locat. ubi docet J. C. T. cum,
qui timoris causâ emigravit, si quidem justa non fuit, nihilomi-
nus debere mercedem. Vanum enim timorem culpæ annume-
rari, supra dictum c. 2. §. ult. n. 7. Quod si autem justa adfue-
rit causa, ut si domus spectris infestetur, Wissenb. hinc §. 18 &
tamen domus habitatione conductor æque usus fuit, tunc præ-
stare mercedem debet. l. 28. ff. locat. Rationem subjungit hanc
Gothofr. in not. ad illam l. lit. r. Sibi scil. imputare debet,
quod non emigraverit, & quod usus fuerit ædibus, à quibus
emigrare propter justum metum potuit. Alia prorsus est
ratio conductoris artificis: Cum enim Imperitia culpæ an-
numeretur, §. 9. c. 2. non excusatur, quod imperitiâ pecca-
vit, ut si quis vitulos pascendos, vel sarcendum quid polien-
d. mve conduxit. l. 9. §. 5. ff. eod.

§. XL Societatem coire solemus aut totorum bo-
norum, aut unius negotiationis. pr. J. de soc. In priori societate,
universalis scil. quæ unus vel alter socius filia in dotem vel filio
in studia suppeditat, societati isti imputantur. l. 73. ff. pro soc.
nec potest ista repetere finitâ societate alter socius; atque hoc
obtinere, etiam si unus ille tantum habuerit liberos: Imputent
enim sibi reliqui, quod talem societatem inierint, vel in eâ per-
stiterint. B. Dn. Struv. Ex. 22. §. 27. in f. De posteriori, particu-
lari scil. est elegans l. 72. ff. pro soc. §. 1. f. J. eod. quod scil.
socius socio tantum culpæ i. e. desidæ atque negligentia no-
mine teneatur, ut tamen culpa ad exactissimam diligentiam
non sit dirigenda: qui enim parum diligentem socium sibi assu-
mit, de se queri, sibi que hoc imputare debet. Quia autem so-
cietas

(3)
Circa so-
cietatem.

(3) Societas etiam inter eos valet, qui non sunt æquis facultatibus, *l. 5. §. 1. ff. pro soc.* non inanis quaestio est, an uno pecuni-
am, altero operam tantum conferente, pecunia in societatem
collata damnum, quod casu evenit, sit commune? Id quod
rectè negatur. Quilibet enim ejus rei, quam in societatem con-
tulit, damnum etiam sentire debet, & imputet sibi so-
cius, quod alterum hac conditione admisit, ex quo ipso
tacitum quodammodo pactum induci posse videtur. Bachov.
Vol. 1. Disp. 27. §. 9. lit. a. Nec hinc limitatio addenda, v. g. nisi
pecunia ante operam præstitam perierit, vel quia nihil impu-
tari potest socio, vel quia periculum citra culpam alterius con-
tingens ad dominum spectare debet. *Id. c. l. Conf. B. Dn. Struv.
Ex. 22. §. 34.* Cæterum socium casum fortuitum, cum nihil ei
imputari possit, non præstare, latius probat *l. 52. §. 2. seqq. eod.*
Huc denique referenda sunt, quæ supra jam differuimus de
intempestiva renunciatione §. 13. c. 2. quæ omnia hinc non neces-
se ducimus repetere.

(4) §. XLI. Denique obligatio mandati etiam consen-
su contrahentium consistit, *l. 1. ff. mand.* ubi in ipso negotio
diligenter observandum, an etiam mandatum subsit, veluti si
mandem tibi, ut pecunias potius in emptiones prædiorum col-
loques. Hujus enim generis mandatum magis consilium est, &
ob id non obligatorium, etiam si non expediat ei, cui datur,
Imputet enim sibi, quod apud se non exploraverit, an sibi ex-
pediret consilium, quod tamen ei liberum fuit. *l. 2. ff. eod. §.
6. 7. eod.* Si in originem mandati inquiramus, præsto nobis
esse potest *l. 1. §. 4. ff. eod.*, ubi origo arcescitur ex officio &
amicitia, ut sic mandatum suscipere cuilibet liberum sit. *§. 3.
7. eod.* Semel autem susceptum consummandum est, & exactâ
seu omni diligentia gerendum, nam nihil in alienorum nego-
tiorum administratione neglectam ac declinatum culpâ vacu-
um est. *l. 21. C. Mand.* Merito enim ei imputatur, quod se in-
miscuerit ejusmodi negotiis. Hinc quod casu fortuito acci-
dit mandatario, non potest imputari mandanti, veluti quod
spoliatus

spoliatus sit à latronibus, aut naufragio res amiserit, vel lan-
guore suo subrumque apprehensus quædam erogaverit; Nam
hæc magis casibus, quam mandato imputari oportet. l. 26. §. 6.
ff. mand. nisi ex ipso mandato negotio emerferit damnum, cu-
jus rei exemplum est in *l. cit. §. 7.* ubi tamen rursus additur re-
strictio, modo nulla culpa mandatario imputari possit.
Quid porro ratione mandatarii hæc in re sit dicendum, facile
dijudicari potest *ex §. 11. c. 2.* Nam qui Procuratorem consti-
tuit, si minus diligenti parumque fideli se suaque committat,
de se queri debet. *arg. l. 8. §. 2. ff. de Instit. Act. l. 1. §. 4. ff. de*
exercit. Act. l. 23. in f. de minor. Diligenter præterea fines man-
dati sunt custodiendi. Nam qui excessit, aliud quid facere
videtur, *l. 5. pr. ff. Mand.* & sic non habet actionem contrari-
am mandati, nec etiam negotiorum gestorum ratione ejus
sol., quod ultra præfixos mandati limites fecit. *l. 40. ff. cod.*
Imputet ergo sibi damnum, quod fortè incurrit, qui aliud
agit, quam mandatum est. B. Dn. Struv. *Ex. 22. §. 12.* Man-
datum enim quatenus consideratur ut implendum, stricti juris
i. e. strictæ interpretationis est. Ill. Dn. Lynck. *in anal. ad §. 11.*
7. de Mand. Ad propositum articulum quoque multum facit
l. 29. pr. ff. mand. ubi quaeritur: *an si fidejussor conventus, cum*
ignoraret, non fuisse debitori numeratam pecuniam, solverit ex
causa fidejussionis, mandati judicio persequi possit id, quod sol-
verit? Et si quidem *sciens* prætermiserit exceptionem doli, vel
non numer. pecun. videtur in dolo versari, dissoluta enim ne-
gligentiæ propè dolum est. *conf. l. 8. §. 8. ff. cod. verb. Si scien-*
tes & prudentes auxilium appellationis amiserunt. Et post
paucâ: *Si sciverunt, incumbere eis necessitas provocandi: i. e.*
sibi imputent, quod non provocaverint. Supra enim di-
ctum, eum non vacare culpâ, qui contra propriam scientiam
venit. *§. 6. c. preced.* Ubi verò ignoravit planè, *nihil est, quod*
ei imputetur, adeoque actionem mandati habet, *cit. l. 29.* quo
in loco plura hujus generis exempla subjiciuntur; Et denique
potius culpa est imputanda reo promittendi, qui certiorare
debut

debit fidejussorem suum, ne fortè ignarus solvat debitum. Pari ratione nihil potest imputari fidejussori, si solverit, cum tamen debitor jam solvisset: Ideoque habet mandati actionem. Nam ignoscendum est ei, si non divinavit, debitorem solvisse h. e. nihil ei potest imputari, cum non potuerit divinare, debitorem solvisse. *c. l. 29. §. 2.* Alia exempla, quando mandatario nihil potest imputari, habet *§. 10. f. de mand. it. l. 29. cit. §. 4.* ubi dicitur, quod fidejussori non imputetur, si omiserit exceptiones, quæ ad apices juris spectant. Conf. Goth. ad *cit. l. lit. a.* De renunciatione intempestivâ hîc nihil addemus, cum de eâ supra *c. 2. §. 13.* jam sit actum. Conf. interim *l. 22. §. 11. ff. mand.*

Imputati-
o circa
quasi con-
tractus.

(I.)
Circane-
gotiorum
gestio-
nem;

§. XLII. Et hæc de veris contractibus dixisse sufficiant. Jam ut de obligationibus, quæ quasi ex contractu nascuntur, pauca etiam dicamus, ratio instituti postulat. Primo adest NEGOTIORUM GESTIO. Videlicet, qui absentis negotia gerere inchoavit, non impunè peritura deseret, cum sibi imputare debeat, quod alienis sese immiscuerit negotiis: suscepisset enim ea fortassis alius, si is non coepisset. Voluntatis namque est, suscipere negotium, necessitatis autem consummare. *l. 17. §. 3 ff. commod.* Ex eodem hoc principio, quod scil. culpa sit, immiscere se rei ad se non pertinenti, jam patet, cur negotiorum gestor ad exactissimam teneatur diligentiam? *§. 1. f. de obl. que quas. ex contr. nasc.* Ill. Dn. Lynck. ad *§. 2. f. eod.* nullaque causa est, cur levius obligetur, quam depositarius, qui ultro se deposito obtulit *l. 1. §. 35. ff. depos.* ibique Vinn. quin multò meliori ratione tenetur negotiorum gestor ad culpam levissimam, quam mandatarius, cum mandanti imputari possit & objici, quod elegerit hominem negligentem, cui mandavit sua negotia, maximè cum sciverit, *l. 72. ff. pro soc.* aut etiam talem esse, non ignoraverit. *l. 19. ff. de R. I. Ungepaur. Ex. 12. Q. 8.* Negotium autem negat omne otium. Ill. Dn. Lynck. in anal. ad *§. ult. f. quib. mod. re contr. obl.* Imo etiam interdum casum præstare debet, veluti

veluti si novum negotium, quod non sit solitus absens facere, negotiorum gestor nomine ejus gerat. *l. 11. ff. negot. gest.* Qui enim negotia patrisfamil. inusitata & insolita aggreditur, in culpa est, & sic ob præcedentem culpam etiam ei casus imputatur. *Brunn. ad l. cit. n. 1.* Proinde diligenter & cautè negotia ejusmodi sunt gerenda: unde, si negotia aliena gerens indebitum exegerit, restituere domino cogitur: de eo, quod indebitum solvit, magis est, ut sibi imputare debeat. *l. 23. ff. de Neg. gest.* Imo & à se exigere debitum debet: hoc enim si neglexerit, *procul dubio id ei imputabitur.* Quanquam enim hoc ei imputari non possit, cur alios debitores non convenierit, quoniam conveniendi eos in judicio facultatem non habuit, qui nullam actionem intendere potuit: *tamen à semet ipso cur non exegerit, ei imputabitur. l. 6. §. ult. ff. eod.*

§. XLIII. Sequitur ADMINISTRATIO TU- (2.)
TELÆ, sed cum de hac supra *h. c. §. 12.* quædam jam dicta sint, Circa ad-
non opus erit, addere plura. Ideoque statim progredimur *ministra-*
ad rei & hereditatis communionem. De priori, scil. REI *tionem*
COMMUNIONE notamus, si quidem res communis *tutela.*
quid damni ceperit, idque culpâ & negligentia alterius, alte- (3)
rum illud damnum per judicium comm. divid. posse recipera- *Circa ree*
re: ut si communis servus, cum apud alterum esset, erus fregit *commu-*
in opere, quod ei imperavit, id quod tamen prudens & dili- *nione*
gens paterfamil. imperaturus servo non fuerit. *l. 26. ff. comm.*
divid. l. pen. ff. de act. emt. vend. Sic in re quidem communi
nemo dominorum jure facere quicquam invito altero potest.
Sed cum prohibere poterat, hoc prætermiserit, sibi impute
socius, quod non contradixerit; unde, factum ut tollat, com-
pellere eum non potest, quanquam de damno resarciendo
agere possit. *l. 28. ff. comm. div. Barbol. ad l. 34. n. 170. ff. solut.*
matr. Qui verò opus facienti consentit, de damno postea con-
queri nequit, cum id suâ culpâ sentiat. *l. cit.* Pari ratione in (4)
COMMUNIONE HEREDITATIS incuria coheredis *Circa he-*
notatur, vid. *l. 25. §. 16. ff. eod.* Nam qui forsitan ante alios *reaitatis*
adiit

commis-
sionem.

adiit hereditatem & servitutes prædiis hereditariis debitas passus est non utendo amitti, culpæ nomine tenetur. *l. cit. 25. §. 18.* Sibi enim hanc negligentiam imputare debet, vid. *§. 10. b. c.* Planè si paucissimi dies ad perficiendam longi temporis præscriptionem superfuerint, nihil erit, quod imputabitur heredi. *l. 16. inf. ff. de fund. dotal.* Gothofr. in not. ad *l. cit. 25. §. 18. lit. a.* Propterea non ineptè quæritur: cum putarem, te coheredem meum esse, idque verum non esset, egi tecum famil. hercisc. iudicio, & à iudice invicem adjudicationes & condemnationes factæ sunt, utrum condictio vel vindicatio invicem competat? Deciditur hæc quæstio in *l. 36. ff. famil. herc.* quod is, qui ex asse heres est, non possit illud repetere: licet enim iudicium famil. hercisc. non sit, nisi inter heredes: sufficit tamen ad impediendam repetitionem, quod quis se putet condemnatum. Scilicet, res iudicata pro veritate habetur, etiam tunc, cum per errorem ambitiosè iudicatum est. *l. 65. §. 2. ff. ad Sct. Trebell.* Heredi enim imputatur, quod ultro & temerè se iudicio famil. herc. cum coherede putativo commiserit, nec prius diligentius in ejus conditionem inquisiverit.

(5)

Circa ad-
ditionem
heredita-
tis.

§. XLIV. De ADITIONE HEREDITATIS

id unicum annotari meretur, quod jamjam *ex l. 19. ff. de R. I.* afferebamus. Videlicet, quoniam legatarii cum herede non contrahunt, sed in eum incidunt, ideo eis imputari non posse, quod non diligentius in conditionem ejus inquisiverint. Unde cum pupilli adeunt hereditatem sine autoritate tutorum, non dici potest, ut in cæteris contractibus, actum hanc claudicare. Nam ibi contrahentibus imputatur, quod contraxerint cum pupillo sine autoritate tutorum. Hic verò creditoribus & legatariis nihil imputari potest, cum non eorum factio hæc veniat obligatio, sed propter aditam à pupillo hereditatem. B. Dn. Struv. *Ex. 31. l. 43. inf.*

(6)

Circa
condictio-

§. XLV. Claudat materiam de quasi contractibus
CONDICTIO INDEBITI, & quidem quando sciens
quis se non debere, solvit, cessat repetitio. *l. 1. §. 1. ff. de condict.*

indeb.

indeb. unde & *in l. 28. ff. eod.* dicitur, quod iudex, si malè absol- *nem inde-*
verit, & absolutus suâ sponte solverit, repetere non possit. *biti.*
conf. l. 26. §. 3. & l. 24. ff. eod. Qui enim non ignorat condi-
tionem rei, & tamen contrarium agit, de se queri debet, si da-
mnum incurrit. *vid. §. 6. c. 2.* Hinc denegatur repetitio, etiamsi
quis eâ mente dederit, ut repeteret, cum propositum in men-
te retentum nihil operetur. *l. 50. ff. eod.* ibique Gothofr. Qui
ergo ignorans vel per errorem indebitum solvit, per hanc
actionem condicere potest. *l. 1. §. 1. ff. eod.* nisi debitori quid
imputari possit: veluti si in diem debitor ante diem solverit,
tunc enim non potest repetere, *l. 10. ff. eod.* adeo ut nec inter-
usurium ob citiorem solutionem exigi possit. B. Dn. Struv. *Ex.*
28. §. 39. Sic qui ob rem non defensam solvit, quamvis postea
defendere paratus est, non repetet, quod solvit. *l. 35. ff. eod.*
Ignorantia autem quam hîc imputari possit, ex supra dictis
c. 2. §. 3. seq. facilè colligi potest. Pertinet præterea hîc *l.*
11. ff. eod. ubi non conceditur repetitio pecuniæ per impru-
dentiam solutæ. Si enim is, quocum de peculio actum est,
per *imprudentiam* plus quam in peculio est solverit, repetere
id non potest. Imprudentiam enim culpæ annumerari supra
c. 2. §. 10. dictum.

§. XLVI. Et tantum de Obligationibus, quæ ex *facto Imputari-*
licito fluunt. Succedunt illæ, quæ ex *facto illicito* resultant, *o circa*
nempe ex DELICTIS, in quibus etiam aliquando culpa *delicta*
propria imputari potest, præsertim illis, in quos delictum com- *privata.*
missum. Nam ipsi delinquentes potius in dolo sunt, si modo
excipias L. Aquil., ubi etiam culpâ propriâ delictum commit-
titur. Sed de singulis suâ sede. Hîc à delictis privatis cum Im-
per. nostro, & quidem in specie FURTO, initium facimus. (1)
Præcipuè quædam annotanda sunt de actione furri, quæ dari di- *Circa*
citur ei, cuius interfuit, rem non surripit. *l. 10. ff. de furt.* Restringi- *Furtum.*
tur tamen hoc in *l. 14. §. 6. 10. 12. eod.*, ut ei saltim competat, cui
imputari potest, quod ejus culpa illa res perierit. *l. cit. §. 6.*
Quod si autem ei, cui res subrepta, præterea, quod res culpa
eius

ejus subrepta, quid imputari possit, non datur ei actio furti, sed potius ipse damnandus est. *l. 53. §. 3. ff. de furt. An autem, qui rem furtivam imprudens emit, eaque postea subripiatur, habeat furti actionem?* quæritur: Negativa prævalere videtur, nam imprudentia culpæ annumeratur, juxta tradita *cap. prac. §. 10.* & sibi imputare debet, quod imprudens rem emerit. Iam autem negligentibus jura non subveniunt. *l. 16. ff. ex quib. caus. maj.* Verùm hisce non obstantibus ei concedit actionem furti J. Crus Ulp. in *l. 52. §. 10. ff. de furt.* quia ejus interest, rem non surripi, nec culpa hic tanta est, quanta est in casibus jamjam adductis, ut propterea possit privari jure suo. Illud sanè certum est, si dominus rem furtivam, quam quis imprudens emit, vindicet, emtorem non posse pretium repetere, id enim incivile vocant Imp. Severus & Anton. in *l. 2. C. de furt.* Nec excusabit istum, quod prætendat, se à transeunte & ignoto rem emisse: *l. 6. C. eod.* cautius enim negotiari, *l. cit. 2.* nec ignarus esse debuisset ejus conditionis, quocum contraherat. *l. 19. ff. de R. J. conf. §. 37. h. c.* Si autem quis certum hominem emi mandaverit, & mandatarius illum, qui tamen fur erat, emerit, damnumque inde passus sit, an mandans illud resarcire teneatur? quæritur in *l. 61. §. 5. ff. eod.* & respondet J. Crus Africanus, utique in hoc negotio culpam ejus, cujus causâ contrahitur, ipsi potius damnosam esse debere. Nam certè mandantis culpa est, qui talem servum emi sibi mandaverit. Eadem ratio esse dicitur in *l. cit. 61.* cum deposito servo fure, cum imputari possit deponenti, quod non fuerit diligentior circa monendum, qualem servum deponeret: id quod tamen restringitur §. *subseq. 7.* hoc scil. esse verum, si nulla culpa ei, qui mandatum vel depositum suscepit, imputari possit. Nam si ipse ulro servo custodiam argenti fortè, vel nummorum commiserit, cum alioqui nihil unquam dominus tale quid fecisset, aliter existimandum est: Ita enim servo oportunitatem furti faciendi præbuisse videtur. Gothofr. in *mot. ad h. l. lit. o.*

§. XLVII. Affine sequitur delictum, VIS videli- (2)
cet BONORUM RAPTORUM, quod, sicut delicto- *Circa ra-*
rum natura requirit, non aliter, quam dolo committitur. *pinam.*
Cæ-
terum si quis aliquo errore ductus rem suam esse existimans, &
imprudens juris eo animo rapuerit, quasi domino liceret etiam
per vim rem suam auferre à possessoribus, absolvi quidem de-
bet hæctenus, hoc scil. iudicio de vi bon. rapt., interim tamen
aliter multabitur. l. 2. §. 18. *Vi bon. rapt.* Vinn. ad §. 1. f. eod.
quamvis enim imprudentia aut ignorantia à delicto excuset,
Borcholt. in *Comment. ad cit.* §. 1. non tamen propterea planè
hic immunis ab imputatione culpæ propriæ. vid. §. 10. c. 2. Ideo-
que raptor rei quidem suæ dominio cadit: sin autem aliena res
sit, post restitutionem ejus etiam æstimationem ejusdem
rei præstare debet, id quod hodie adhuc usu fori obtinere,
cum Brunnem. & Mev. 1. *Decis. 95.* testatur Ill. Dn. Lynck, in
anal. ad §. 1. f. de Vi bon. rapt.

§. XLVIII. Pergimus cum Imp. ad tertium deli- (3)
ctum privatum, DAMNUM scil. INJURIA DATUM, *Circa da-*
id quod magnam partem huc spectare videtur, cum etiam *mnum in-*
culpâ contrahatur, quod indicat *pr. f. de injur.* ubi varios si- *juriam da-*
gnificatus injuriæ Imp. evolvit, & inter alia docet, injuriam in *tum.*
L. Aquil. accipi *pro culpâ*, quam græci *ἀδίκημα* dicunt, & in
l. 5. §. 1. *ad L. Aquil.* disertè habetur, injuriam hic accipi da-
mnum culpâ datum, etiam ab eo, qui nocere noluit. Varia
autem hic occurrunt consideranda, quæ nomine culpæ veni-
unt, & ubi culpa propria imputatur. De *imperitiâ* medici &
artificis non adeo pauca adducuntur. vid. §. 6. & 7. *f. de L.*
Aquil. l. 27. §. 29. & 34. l. 30. §. 3. ff. eod. &c. sed de hæc jam
supra. §. 9. c. 2. conf. interim Dn. Thomaf. *diss. de jure circa*
somn. & somnia c. 5. §. 4. & seqq. ubi notabilem casum habet
de medico, qui præscripserat ægrotanti Apium, pro quo tamen
pharmacopœus legerat Opium, quod postea ægrotanti mor-
tem procuravit; & hunc casum per varias circumstantias deci-
dit, & docet, an & cuiam culpa imputari possit, subjungit
etiam

(2) etiam, quid sentiendum, si factum id à ministris Pharmaco-
pœi: Nimirum si fuerit dominus negligens in peritis ministris
eligendis, ipsi culpa imputatur, quanquam supervenientem
aliquam negligentiam aut occultam ministri imperitiam do-
mino imputari non posse arbitretur. Porro multa afferun-
tur de negligentia, cum quis illud negligit, quod à diligente
provideri potuit. l. 30. §. 3. l. 31. l. 27. §. 9. eod. Nonnulla de
infirmitate. §. 8. f. ad L. Aquil. l. 8. §. 1. ff. eod. Quædam de servi-
tia præceptoris, l. 6. ff. eod. quò etiam referendus casus de suto-
re puero discenti, parum tamen bene facienti, formâ calcei
cervicem percutiente. l. 5. §. ult. ff. eod. Adjunguntur quædam
de lusu noxio, l. 10. ff. eod. §. 4. f. eod. ubi de jaculatione, præser-
tim si locus ejusmodi lusus non sit destinatus. Si autem da-
mnum fortè datum in loco, ubi ex consuetudine ludebatur, de
se queri debent transcentes, si damnum incurrant, neque e-
nim debuerunt per campum jaculatorium iter *intempestivè*
facere l. 9. §. 4. in f. ff. eod. Jocosum exemplum, optimè tamen
rem declarans occurrit in l. 11. pr. ff. eod. ubi Mela scribit; si
cum pilâ quidam luderent, vehementius quis pilâ percussâ, in
tonforis manus eam dejecerit, & sic servi, quem tonsor radebat,
gula sit præcisa adjecta cultello, quæritur; cuiam culpa impu-
tari possit? Respondet Jctus, esse quod tonsori imputetur, si ibi
totondit, ubi ex consuetudine ludebatur, vel ubi transitus fre-
quens erat. Quamvis, pergat, nec illud malè dicatur, si in loco
periculoso sellam habenti tonsori se quis commiserit, ipsum de
se queri debere. Porro proponuntur quædam de incendio
culpâ exorto in l. 27. §. 9. eod. maximè verò in l. 30. §. 3. eod. In
medium præterea quædam producuntur de somno, qui impu-
tatur ei, qui vigiliam in se suscepit. l. cit. 27. ibique Goth. in not.
lit. f. Quamvis enim quis dicere possit, rem humanam & na-
turalem eum esse passum; respondetur tamen, in eo culpam ei
imputari debere, quod vel ignem extinguere vel ita munire
debuisset, ne evagaretur. Et sic hoc casu ob omissionem ex-
tinctionis culpa imputatur; unde concludunt Jcti cordatiores,
non

non rectè statuere eos, qui saltem L. Aquil. ad culpam commisionis restringunt. Brunn. ad l. cit. n. 12. Dn. Thomaf. Diff. de jure circa somn. & somn. c. 5. §. 1. Sed cum de his & similibus supra passim, præsertim c. 2. fufius jam sit dictum, actum agere nolumus, nec omnia hîc repetere, remittentes potius B. L. ad ea loca, quæ uberiora suppeditabunt.

§. XLIX. Denique succedit INJURIA, quæ non illa- (4)
ta intelligitur nisi adfit animus injuriandi. l. 3. §. 3. ff. de injur. l. Circa in-
44. eod. Hinc in ipsam injuriam vix cadit imputatio culpæ pro-
pria, uti nec injuriarum agere potest, cui culpa propria impu-
tatur, & præterea animus injuriandi deest. Sic non potest
venatores injuriarum convenire, cui culter venatorius vulgò
das Weidemeßer est inflictus. Ill. Dn. Lynck. in anal. ad ff. de
injur. l. 54. Quamvis enim hoc quodammodo injuriosum
videri posset, revera tamen non est, quin potius alter in culpâ
est, quod non cautius fuerit versatus. Quamvis autem inju-
riam passus actionem injuriarum habeat, illa tamen ei dene-
gatur, quoties eam statim ad animum suum non revocaverit,
sed neglexerit. §. ult. ff. de injur. postea enim ex pœnitentia
remissam injuriam recolare nequit, id quod sibi imputare
debet. Imo licet semel ad animum revocaverit, si tamen
postea eam negligat, idque ex certis appareat argumentis, age-
re nequit. Richt. Cent. Reg. jur. Reg. 2. n. 7. Actus autem
tales esse debent, ut ad remissionem præcisè dirigantur.
Mascard. de probat. concl. 903. n. 25. Præscribitur porro
actioni injuriarum prætorix anno. l. 5. C. de injur. Hinc qui intra
illud tempus injuriam non vindicat, postmodum non auditur.
Ut ergo nulla culpa vindicanti injurias imputari possit, sufficiet
sola citationis insinuatio. Carpz. 4. 40. 60. Species Injurix est
quoque famosus libellus, cujus autor non tantùm gravissimè
punitur, sed etiam qui ejusmodi famosas chartulas reperit, &
non statim vel corrumpit, vel igni tradit, quasi autor habetur.
l. un. C. de fam. libell. ibique Brunn. Heig. p. 2. quest. 31. it.
Clasen. ad act. constit. crim. Carol. V. 110. Imo ipsi Typogra-
pho,

pho, famofas chartulas excudenti culpa imputatur. vid. ord. polit. de Anno 1577. tit. 35. Von Buchdruckern / Schmähſchriften / ſchmählichen gemälden / gedichten und anſchlägen.

*Imputati-
o circa
quasi de-
lictis.*

(1)
*Si iudex
litem su-
am fece-
rit.*

§. L. Absolutis delictis *veris*, pauca etiam de obligationibus, quæ *quasi* ex delictis nascuntur, annectemus. Primum quasi delictum constituit Imper. *si iudex litem suam fecerit* h. e. quando malè iudicat, idque tam culpâ propriâ, quam præcipuè culpâ & imperitiâ suorum assessorum, quorum sententiam in iudicando imprudenter est secutus. Ideoque aliquid peccasse dicitur, *quamvis per imprudentiam, pr. f. de obl. que quasi ex del. nasc.* Quamvis autem his & similibus casibus non tam propria quam aliena culpa videatur imputari, & proinde iudex reus quasi delicti dicatur: attamen hîc nemo tenetur citra factum proprium seu citra culpam propriam. Ill. Dn. Lynck. in *Anal. ad pr. f. d. obl. que ex del. nasc.*

(2)
*De deje-
ctis vel
effusis.*

§. LI. Aliud quasi delictum est, quod committitur ab his, qui *ex adibus sine præmonitione quid dejecerunt, vel effuderunt* in eum locum, per quem iter vulgò fieri solet, ita ut alicui nocitum sit. Datur enim tunc actio de effusis vel dejectis, & tenetur inhabitator ad damnum resarciendum, *l. 1. §. 4. ff. de his qui dejec. vel effud.* vel si constet, ex eâ parte esse effusum, quæ inquilino alicui est locata, inquilinus solus tenetur, *l. 5. §. 1. ff. eod.* Molina *tr. 2. d. 697. n. 4.* Ratio hujus rei habetur in jam alleg. *l. 1. §. 4.* quod culpa penes inhabitatorem sit i. e. imputatur inhabitanti, quod non diligentius prospexerit ut bonus paterfamil., ne quid tale à familiâ aliisve, quos recepit, deiceretur vel effunderetur. B. Dn. Struv. *Ex. 41. §. 30. & 33.* Inhabitator quippe suorum culpam præstare debet *l. 6. §. 2. eod.* Idem dicendum de his, qui aliquid positum aut suspensum habent, seu patiuntur, & non prohibent, quod tamen, si ceciderit, nocere potest. vid. *l. 5. §. 12. eod.*

(3)
De rece-

§. LII. Ultimum quasi delictum in Instit. est *Receptum*, quod quamvis & ipsum in aliquâ culpa imputativâ, ut loquitur

loquitur B. Dn. Struv. Ex 8. §. 113. consistat; dum scilicet alicui pro culpa eorum, quos adhibet, imputatur, vid. l. 7. §. 1. ff. naut. caup. stab. propriae tamen culpa imputatio non minus subest, id quod indicat l. f. §. 4. ff. eod. ubi disertè dicitur: Hac actione suo nomine exercitor tenetur, culpa scilicet sua, e. propria, qui tales adhibuit, seu ut loquitur Imp. in §. 3. J. de obl. qua ex del. nasc. aliquatenus culpa reus est, quod operam malorum hominum utatur, h. e. ut explicat Pomeresch. ad §. cit. Imputet sibi exercitor, quod malorum hominum operam utatur, cum tamen explorare prius debuerit, cujus innocentiae essent, quos adhibuit. l. f. §. 4. Naut. caup. stab. Et hanc actionem ex quasi delictis culpam etiam levissimam imputativam continere, docet Pichard. ad §. 3. J. de obl. qua ex del. nasc. Ex haecenus dictis jam facile colligi potest, exercitorem non teneri hac actione, si à viatoribus vel vectoribus ejusmodi delictum sit commissum, quia respectu horum culpa ei nulla imputari potest. B. Dn. Struv. Ex 8. §. 115. Præterea cessat hæc actio, si imputari ei nil potest, quod fit, declinando à se culpam, v. g. si prædixerit, ut unusquisque vectorum res suas servet, insimulque protestatus fuerit, se damnum non præstiturum, & vectores prædictioni & protestationi consenserint. l. 7. pr. ff. naut. caup. stab. Quamvis enim tale factum hinc subsistat, quod non simpliciter dependet à voluntate solâ protestantis, & sic protestatio inefficax videatur; cum tamen vectorum consensus sive expressus, sive tacitus intervenerit, vires inde capit, conf. Brunn. ad l. cit. 7. n. 3. Stypman. de jure marit. & naut. p. 4. c. 20. n. 20. Ideoque si viator protestanti cauponi expressè contradixerit, & eum nihilominus admiserit caupo, inefficax est protestatio. Loccen. de jure marit. lib. 3. c. 7. n. 12.

§. LIII. Sic ergo delicta privata brevibus percurramus. Imputati-
mus. Nihil verò alienum à ratione methodi nos commissu-
ros existimamus, quando post absoluta delicta privata statim circa in-
ad publica transitum faciamus, & denique quid imputari possit circa
circa actiones aut judicia, ultimo tractemus loco. Inter publica,
publica

(1.) *publica* primum Imper. dedit locum *crimini laese Majestatis*,
Circa cri- quod sicut vel ipsum caput Imperii, vel ejus tranquillitatem
men laese nefariis insidiis impugnat, ita etiam horrendis coërcetur pœ-
Majesta- nis, ita ut etiam illæ ad liberos protrahantur, uti patet ex *l. 5. C.*
tio, *ad L. Jul. Maj.* Hæc res autem ansam disceptationi haud vul-
gari inter Dd. dedit, investigantes, an non hæc pœna nimi-
am crudelitatem & iniquitatem sapiat? Et si quidem hanc
controversiam ad superius tradita *c. 1. §. 6.* expendamus,
facile inclinabimus in affirmantem sententiam. Sed ne proxi-
simus in quæstione decidenda, quæ propriè huc non spectat,
sed saltim occasionaliter hîc adjecta, breviter respondemus,
pœnam non adeo injustam, sed propterea tam rigorosam esse,
ut parentes hoc quoque metu, ne scil. liberos, quos naturali
amore prosequuntur, in eandem secum trahant ruinam, à deli-
cto illo horrendo absterrerentur. Menoch. *conf. 99. n. 218.* Imo
annotat Bachov. *ad Treutl. vol. 2. d. 32. §. 1. lit. K.*, qui latè hæc
de pœna disputat, quod, ut in nonnullis aliis, ita etiam hoc
in delicto in exemplum aliorum à regulâ discedatur. Quam-
vis autem liberis ex lenitate Imperatoria vita sit concessa, ta-
men eos semper infamia paterna comitatur; *l. cit. §.* licet hæc
magis *imputativa* sit, quam *vera*. vid. *§. ult. c. 1.* Interim & hæc
ficta Imputatio aliquos producit effectus, v. c. quoad præju-
diciam dignitatis & remotionem à muneribus publicis. Ill.
Dn. Lynck. *in anal. ad ric. ff. ad L. Jul. Maj. §. 22.* Imo & hæc
infamia etiam eos invadit, qui pro perduellionibus ejusmo-
di apud Imperatoriam Majestatem intervenire tentaverint,
l. 5. §. 2. C. ad L. Jul. Maj. id quod sanè iniquum non est. Si-
bi enim acceptum ferant hanc pœnam, qui à lege moniti absti-
nere poterant, & valet hîc illud: *manum de tabula.* Imo
præsuntur eo ipso in contagionem sceleris assumpti. Ant.
Matth. *1. 2. c. 3. n. 19.*

(2.) *§. LIV.* Porro publicâ lege & quidem *Julia*, adul-
Circa stu- terium, *stuprum* aliique nefandi coitus coërcentur. Primò
prum, quod *stuprum* attinet, stuprator non excusatur allegans,
stupra-

stupratam causam occasionemque stupro dedisse, sibi enim imputet, quod commercium saltem aliquod cum ejusmodi libidinosâ fœminâ habuerit. Farinac. 4. *Crim. tit. 16. qu. 147. n. 54.* Operam enim danti rei illicitæ, omnia imputantur, quæ ex illa sequuntur. vid. supra §. 15. c. 2. *inf.* Imo & in culpa est, qui periculo se scienter committit. §. ult. c. 2. n. 12. Quamquam autem accusatio stupri sit publica, denegatur ea tamen ei, qui stupratam ab alio postea uxorem ducit. Ratio additur elegans in l. 13. §. f. *ad L. Jul. de adult. coërc. verb. serò enim accusat mores, quos uxorem ducendo probavit.* Conf. Brunn. *ad cit. l.* Longè alia ratio est in stupro violento, ubi requiritur, ut vim passa mulier omnibus viribus resistit, insimulque etiam clamorem ediderit. Carpz. p. 2. *pr. Crim. qu. 75. n. 29. 31. 56. & seqq.* unde quæ se violenter stupratam asserit, nec tamen clamavit, non auditur. Simile Lex Hebræa constituit: hæc enim puellæ de vi illatâ in agro vult credi, in urbe non item, quia clamore concursus ciere potuit ac debuit. *Deut. XXII. 24. seqq.* Hug. Grot. *L. 2. c. 1. §. 12. n. 4.*

§. LV. Circa adulterium pœnæ aggravantur, & in- *Et adul-*
ter alia marito jus accusandi uxorem, & vice versa competit: & *terium.*
cum maritus extra culpam non sit, qui ne quidem suspicionem delicti effugit; hinc maritis etiam ex suspicionem uxores accusare permissum esse, notat Pontif. in c. 4. *X. de Adult. & Stupr.* Quænam autem suspensiones sint urgentes, habet Menoch. 5. *pres. n. 26. seqq.* ubi etiam n. 21. urgentibus annumerat, quando ab adolescentibus domus mulieris frequentatur. Accusatio autem non permessa est, si ab altera conjuge injuria illata jam sit remissa, idque vel *incitè*, quando copula carnalis intercessit. Carpz. *ibid. qu. 55. n. 42.* Ad jura enim remissa non datur regressus; ex cohabitatione autem reconciliatio tacita colligitur. Brunn. *ad l. 13. ff. ad L. Jul. de adult. coërc. n. ult. vel expressè*, ob intercessionem pro conjuge, si velit eidem porro cohabitare. *Nov. 34. c. 10.* Tunc enim non tantum suo jure priuatur, sed etiam postea unâ cum relegato ex territorio migrare

tenetur, Ill. Dn. Lynck. *in anal. ad L. Jul. de adult. coërcend.*
θ. 33. Ergo nihil habet, quod conqueratur, licet vel invita
migrare teneatur, id enim sibi imputare debet. Est verò
certum tempus de jure Civ. eis datum, qui accusare adulteri-
um volunt: aliud tamen marito & patri; aliud extraneo, *l.*
11. §. 5. ff. ad L. Jul. de ad. coërc. l. 4. §. 1. eod. qui si concurrant,
præfertur meritò maritus, etiamsi jam extraneus vel pater
prævenierint, nisi marito imputari possit, quod negligens fue-
rit, aut retardaverit accusationem parare, *l. 2. §. 8. l. 4. §. 2.*
eod. Sic nec postea audiendus est, qui negavit se acturum.
l. 15. §. 5. ff. eod.

(3) S. LVI. Lege Corneliâ homicidium punitur, quod est
Circa ho- vel *dolosum*, vel *culposum*, vel *casuale*, vel *necessarium*. De
miciidum culposo maximè hic agendum, de quo multa adduci pos-
sent, nisi paginae disputationis nimis excrescerent. Interim
tamen illud sicco non planè præteribimus pede, imputari
hoc in casu culpam homicidæ variis ex causis, non tantum,
quando in rebus illicitis, sed etiam quando in licitis versa-
tur: ut quando peccat in circumstantiis, excedendo mo-
dum, aut debitam diligentiam non adhibendo. &c. Dessel.
in Erotem. jur. Can. L. 5. t. 12. q. 3. Exemplum est in Pu-
gilibus vel eorum discipulis, si ita temerè vel imperitè cer-
tent, ut alter læsus ex vulnere moriatur. Ejusmodi enim
tristis exitus vix datur, qui sine omni culpâ sit, debebat e-
nim quilibet suos actus ita dirigere, ut modum servet.
Hinc nunquam talem à culpâ absolvendum judicat Brunn.
ad l. 4. ff. ad L. cornel. de sicar. n. 2. ubi Carpz. refutat,
putantem, probandum prius esse, an in culpâ fuerit occidens,
nec ne? Quodsi autem tertius ex ejusmodi certamine aut lusu
moriatur, ut si quis dum jaculis ludit, vel exercitatur, homi-
nem transeuntem occiderit, tunc meritò distinguitur, an
culpa certanti possit imputari, nec ne? priori casu est homici-
dium culposum v. g. si in alio loco, quam qui ad exercitium
est destinatus, vel ubi vulgò iter fieri solet, jaculis lusit. §. 4.
J. de

J. de L. Aquil. Aliud exemplum, habetur in *l. 7. ad L. Cornel. de Sicar.* Unde ille irregularis in jure Canon. fit, qui, etiam si operam rei licitæ dederit, debitam tamen diligentiam ad vitandum homicidium non adhibuerit: Hæc verò adhibitâ, nihil est, quod ei imputeretur. Sed si illicitæ rei det operam, quæ apta est ad inferendam mortem, quamvis debitam diligentiam ad vitandum homicidium adhibuerit, in culpâ nihilominus est, & de jure Can. fit irregularis. Exemplum sufficiens occurrit in *c. 19. X. de homicid.* videlicet Monachus quidam mulierem à gutturis tumore curare tentaverat, nihilque prætermiserat, quod ad tumorem removendum necessarium duxerat. Mulier autem, spreto mandato Monachi, tempore messis vento se exposuit incautè & sic diem obiit supremum. Respondit Pontif., de rigore juris huic Monacho sacerdotalis ordinis executionem esse interdicens: multum enim deliquit, officium alienum usurpando, quod minimè congruebat: ex æquitate autem misericorditer agi cum eo debere, præsertim si omnem, quam debuit, diligentiam, adhibere studuit. Conf. Ill. Dn. Lynck. in *Anal. ad Dessel. L. 5. t. 12. q. 5.* Ultimò tandem hîc adducimus casum notabilem, quem habet *Mev. 1. Dec. 221.* ubi ab aurigâ per plateam currum ducente, puer captando aristas sub currum recidens occisus erat, statuendum enim esse, refert, de ejus pœnâ ex ipsius culpâ. Hæc verò censenda erat ex neglectu ejus, quod facere debuit. Jam autem nihil neglectum erat; versatus erat in licitis, exclamaverat, ut puer secederet, imò etsi non exclamasset, nihil tamen ei potuisset imputari, qui ab omnibus videri & caveri potuit. *Jam autem observans, quæ observare debuit, extra culpam & periculum est, l. 44. ff. de damn. inf. & si quid est, quod facere non tenebatur, ex eo omisso injusta est culpa imputatio.*

§. LVII. De reliquis delictis publicis oppidò pauca hîc notanda occurrunt, cum dolus in illis prædominetur, nec adeò respectus culpæ habeatur. Ideoque ulterius hic non progrediemur, sed quæ adhuc restant differenda de imputatio-

ne

ne culpae propriae circa judicialia, brevibus etiam annectamus.

Imputati-
o culpa
propria
circa ju-
dicialia.
ubi confi-
demtur,
quid im-
putari
possit

(1)
Judici.

§. LVIII. Personae, quibus in judicialibus quid imputari potest, sunt vel *judicantes*, vel *litigantes*. Ad judicantes spectat JUDEX, cui quid imputari possit, maximè si litem suam fecerit, dictum jam supra c. b. §. 51. *Imputatur* praeterea ei culpa, si non totam processus formam rectè observaverit, & substantialia ejus planè praetermiserit. Tunc enim sententia ipsius est nulla. Vant. *tr. de Nullit. tit. de mod. & ord. proc. n. 7. & 8.* *Imputatur* ei, quando non remittit processum ad superiorem, si nim. acta diversum evincant, quam ipse judex ex certâ & invictâ scientiâ novit. Perez. *in tit. C. de Off. Rect. prov. Gutierrez quest. canon. L. 2. q. 29.* *Imputatur* ei, si moras nequit, & reus interim aufugiat, vel corpus occisi putredine corruptum inspicere accuratè non possit. Jul. Clar. *L. 15. sent. quest. 5. n. 1.* *Imputatur* ei, si executionem faciendam in debitoris bona injustè denegaverit, & interim bona interierint. Berl. p. 2. *concl. 29. n. 49.* Idem est, si arrestum sine justâ causâ denegaverit. Gail. *de Arrest. c. 1. n. 10.* *Imputatur* porro ei, si imperitè acta mutila aut manca transmiserit. Ziegl. *dicast. concl. 45. §. 6. seqq.* Alius est *judex delegatus*, cui *imputatur*, quando *mandati formam* sibi à delegante praescriptam *praevisè non observat*. Nam de rebus & causis in eâ haud expressis judicare nequit. c. 22. X. *de Rescr. c. 33. X. de off. jud. del.* Pluribus delegatis *simpliciter* imputatur, quando *cognoscunt, aut judicant uno absente*, vel *etiam mortuo*: nihil enim agunt, unde reus impunè sententiæ non parere potest. Quod si autem plures sint delegati sub conditione: *si omnes adesse non possunt*, absentibus imputatur absentia, ulterius enim se immiscere nequeunt. Dessel. *in Erot. juris Can. l. c. q. 5. ibique Ill. Dn. Lynck. in Anal.*

(2)
Actori

§. LIX. Litigantes sunt vel *principales* vel *minus principales*. Principales sunt *Actor & reus*. ACTORI imputatur, quod cum alioquin in interdicitis duplicibus personam acto-

ris

ris sustinere potuisset, tamen *negligens in provocando fuerit*:
qui enim prior ad iudicium provocat, actor dicitur. *l. 13. ff. de
judic* Deinde *culpa ei imputatur*, quando *negligens in instituen-
dis actionibus est*. Quælibet enim actio habet suos præscriptos li-
mites temporales, intra quos si non instituat actio, Actor jure
suo cadit, & reus habet exceptionem præscriptionis. Et cum huic
nil tale possit imputari, exceptiones non ita finiuntur. Actor
enim in potestate habet, quando uti velit suo jure, is autem,
quocum agitur, non habet potestatem, quando conveniatur.
*l. 5. §. ult. ff. de dol. mal. & met. exc. Conf. interim Ill. Dn.
Stryck. in expos. Synopt. mat. de præscr. act.* ubi terminos cui-
que actioni præfixos longâ serie recenset. *Imputatur* porro
ei, quando *causam suam imperito vel inhabili committit advo-
cato*. vid. *§. 11. c. 2.* unde & error advocati iis imputatur,
qui intra triduum eum revocare neglexerint. *t. 1. C. de
error. advocat.* Imò *imputatur* ei, quando *negligentem & imperi-
tum adhibuit procuratorem*: vid. *l. 22. C. de procur.* ut si mino-
rem adhibuit, id enim ipsi imputari debet, ait Ictus Paul.
in l. 23. ff. de Minor. *Imputatur* præterea ei, si *ex pluribus actio-
nibus, quæ ei competebant, difficillimam elegerit*, v. g. in
qua onus probandi molestum occurrit. vid. *§. 5. J. quod cum
eo, qui in al. post* *Imputatur* quoque maximè moribus actori,
si *errorem in instituta actione commiserit*, & hunc velit corri-
gere; moribus enim planè istam actionem deserere, & novam
instituire debet, refusus reo expensis, Carpz. *in proc. t. 6. art. 2.
n. 57.* *Imputatur* etiam ei, si cesset in lite persequendâ. *l. f. C.
de præscr. 30. ann. B. Dn. Struv. Ex. 43. §. 29.* *Imputatur* ei deni-
que, si *non accuratè processus rationem habuerit*, ne scil. quid in
illo negligatur: v. c. si exceptiones non rectè declinaverit, ter-
minos legales & fatalianon observaverit, litis contestationem
non justè interposuerit, in probatione per culpam propriam
defecerit, juramentum, quod justè præstare potuisset, detrecta-
verit præstare, iudicis sententiâ condemnatoriâ acquieverit,

L

nse

nec remediis suspensivis usus fuerit, vel etiam actionem planè
deseruerit. &c.

(3)
Reo.

§. LX. REO imputantur varia, quæ observare circa
processum debuisset. *Imputatur* ei, quando *litem non denun-*
ciat suo auctori, qui defensionem in se suscipere debet. Re
enim per iudicis sententiam evictâ, postea non habet regres-
sum adversus auctorem suum. *l. 8. C. de Evict.* Imo ei *imputa-*
tur, si nondum condemnatus rem ultro restituit, vel eâ dere-
transegit, aut liti renunciavit: neque enim tunc regressus da-
tur. *l. 17. C. eod.* Auctori verò, tanquam correo *imputatur*,
quod non comparuerit, & eum defendit. Nihilomi-
nus enim postea ad evictionem tenetur. Perez. *in C. de Evict.*
n. 35. Joh. à Sande *Decis. Fris. L. 1. t. 1. def. 5.* *Imputatur* præ-
cipuè reo quoad ipsum processum, si non statim ante *litem*
contestatam exceptiones vel dilatorias, vel peremptorias, quæ
ipsum litis ingressum impediunt, *opposuerit*, cum tamen fo-
rum vel actionem planè illis declinare potuisset. *Imputatur*
ei si, cum etiam contra actorem ei competeret actio, *recon-*
ventionem non statim instituerit. Berl. *1. pract. concl. 22.* Schulz.
obs. pract. 30. n. 14. Præstat enim reconventio fructus haud exi-
guos, actor quippe forum declinare, & jus domicili allegare
potest. *l. 22. ff. de Judic.* Umm. *disp. 10. §. 7.* *Imputatur* porro
ipso *contumacia etiam præsumta*, quæ huc præcipuè spectat.
Carpz. *3. Resp. 27. & 28.* Nicol. *process. 34. & 35.* Sua enim cui-
que contumacia, non alteri nocere debet. Mev. *5. dec. 190. n.*
5. qui & *n. 3. ibid.* notanter asserit, impedimentum ex contu-
maciâ imputandum esse meritò contumaci, ne ipsi contumacia
sit lucrosa, & alteri onerosa. *Imputatur* ei, quando *litis con-*
testationem non rectè interponit, sed eo ipso onus probandi in
se devolvit, quo aliàs supersedere potuisset, simpliciter nega-
tivè *litem contestando*, *Was Er der Klage simpliciter nicht*
geständig in Gemüht und Meinung / den Krieg rechtens mit
nein zu besfestigen. *Imputatur* ei, quando non exigit jura-
mentum malitiæ vel calumniæ: si enim hoc actor præstare
detrectasset,

detrectasset, jure suo cecidisset l. 2. C. de jur. propt. calumn. c. f. X cod. Imputatur, si absolutoriam, quæ pro actore est, in re judicatam transire passus sit, nec intra fatalia appellaverit, vel aliis remediis suspensivis usus fuerit. Tunc enim sententia jus facit inter litigantes, à qua recedere non licet, sed ei sine contradictione parendum. B. Dn. Struv. Ex. 44. §. 11. Imputatur ei, si quidem appellaverit, fatalia autem vel in introducendo, vel in prosequendo non accuratè observaverit. Imputatur ei, quando executionem fieri passus est. Imo licet hæc nulliter & contra ordinem juris morisque sit peracta; hæud tamen queri potest, cum sibi imputare debeat, quod eam non antevertit, sed potius debitum non præstando causam dederit. Non potest videlicet de injuria queri, cui, quod causam ei dederit, potest imputari. Mev. 8. dec. 291. n. 2. Et denique toties etiam reo culpa imputatur, quoties circa ipsum processum quid neglexerit. Nam secundum formam juris convenire oportet. L. 1. C. si tutor vel cur. interv.

§. LXI. Denique personæ minus principales sunt (4)
Advocati & Procuratores. ADVOCATO imputatur im- Advocato-
peritia, de qua jam supra c. 2. §. 8. Deinde, quando diligentio-
ri curâ sententiam condemnatoriam declinare potuisset, sed hoc
per incuriam neglexerit, ei hoc imputatur. Carpz. 2. Resp. 5.
n. 2. PROCURATORI imputatur, si personam suam (5)
legitimare non possit, vel quod omnino non habeat manda- Procure-
tum, vel quod sufficienti non sit instructus, neque admittitur tori.
de jure Saxon. Ungeachtet ob er gleich cautionem de rato be-
stellen / und Versicherung machen wolte / daß der principal
seine des Vertreters Handlung genehm halten würde. Chf.
S. Pr. D. tit. 7. §. Es soll. Imo judex ex officio eum rejicere
tenetur, licet pars adversa de illegimitate non exceperit.
Carpz. 1. 1. 26. Denique ei imputatur, si mandati fines exceperit,
ut & si sibi asserit procuracionem, nam hoc ipso suspectus est,
quod ingerat suam operam invito. l. 25. ff. de procur.

L 2

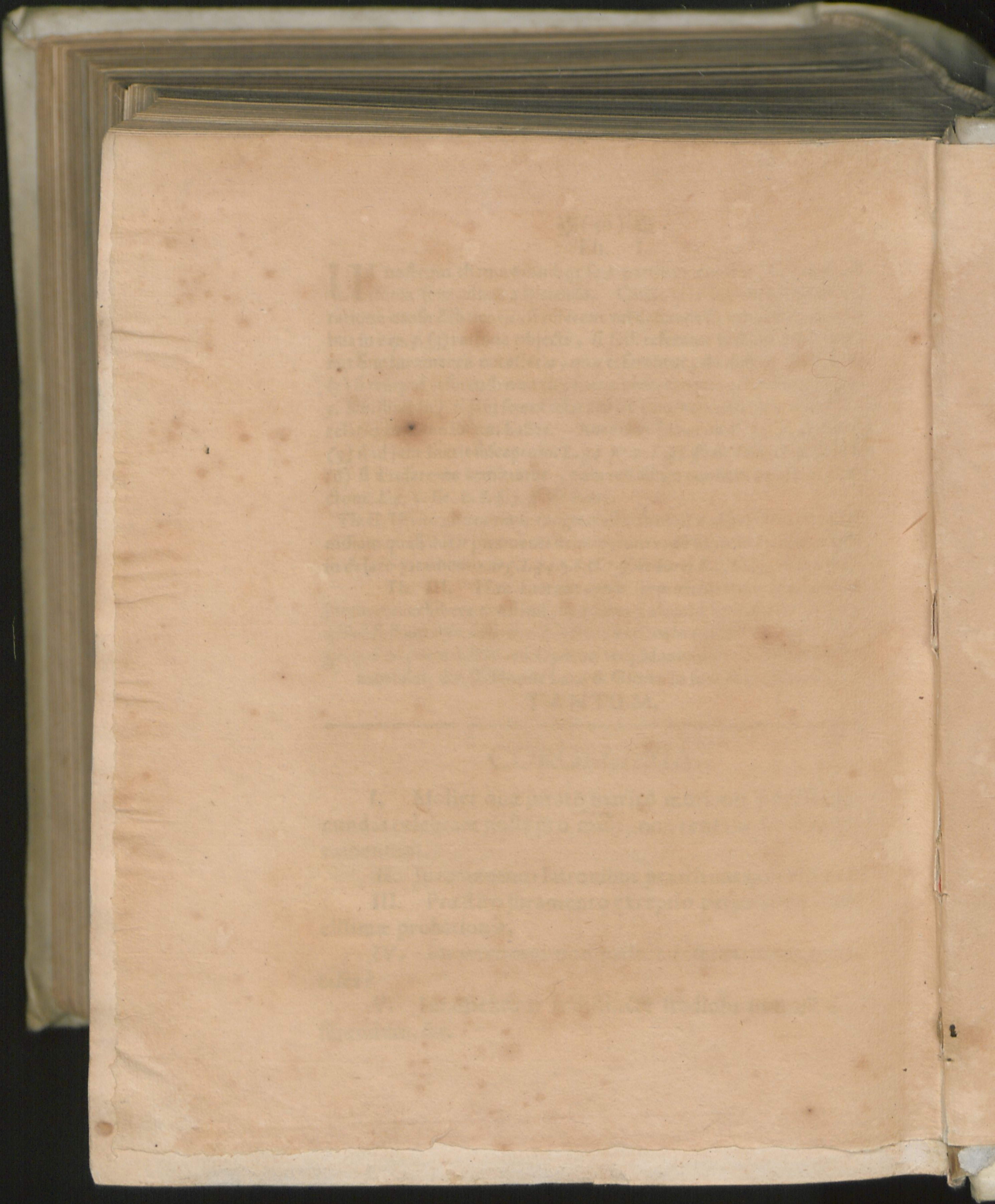
§. LXII,

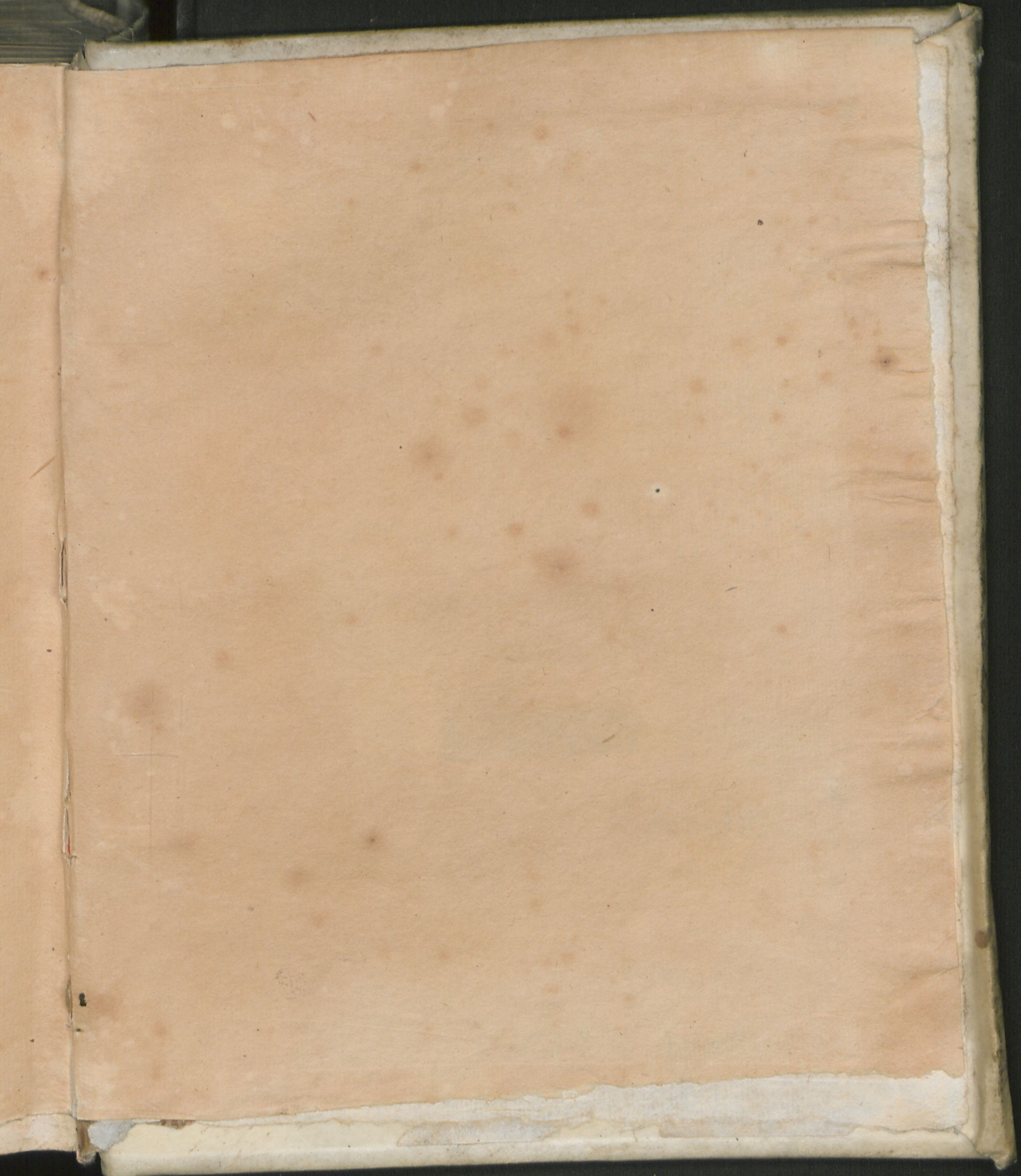
LXX

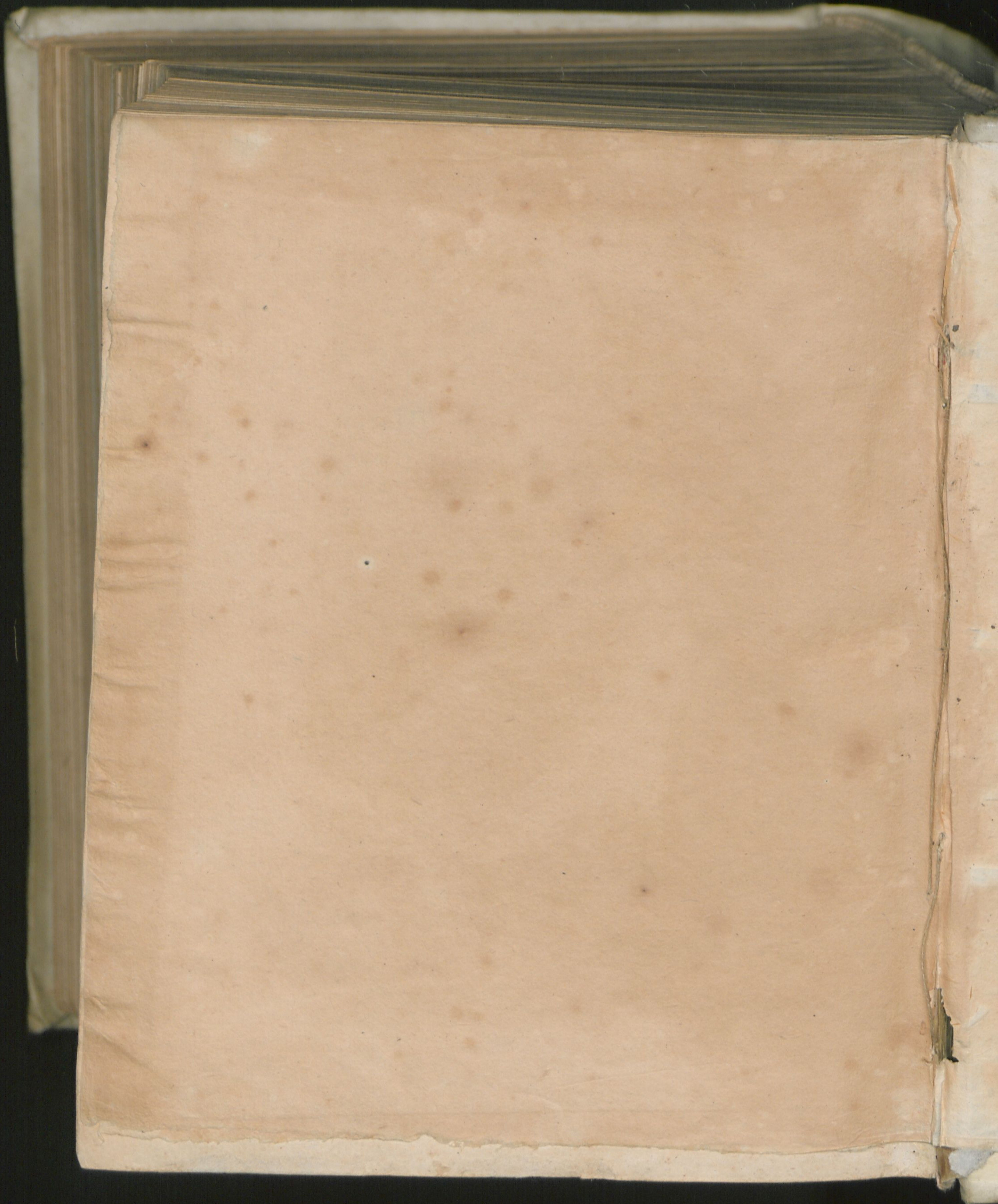
Conclusio. §. LXII, Habes hinc B. L., quæ hæcenus pro exiguis animi viribus in medium licuit proferre. Tuum jam erit, judicare; meum verò, summè contendere, ne nimis facilè has meas primitias in sinistram rapias partem, sed potius æquo judicio imbecillitatem meam feras. Non enim diffiteor, mihi in hac Materia de Imputatione culpæ propriæ etiam quid imputari posse; veniam tamen de tuâ, B. L., ingenuâ animi æquitate mihi polliceor, si mecum memoriâ repeto sententiam Imper. nostri in § 14. *de confirm. ff. ad Sen.* penitus in nullo peccare, divinitatis magis quam mortalitatis esse. Id quod si fiet, dabitur mihi anfa, in simulque calcar addetur, ut crescentibus animi viribus hanc materiam fusissimam & emendare, & dilatare quam. DEO interim sit laus & gloria sempiterna; in ejus nomine aggressi sumus hunc laborem, in ejus nomine etiam ei imponimus finem.

F I N I S.

01 A. 6517

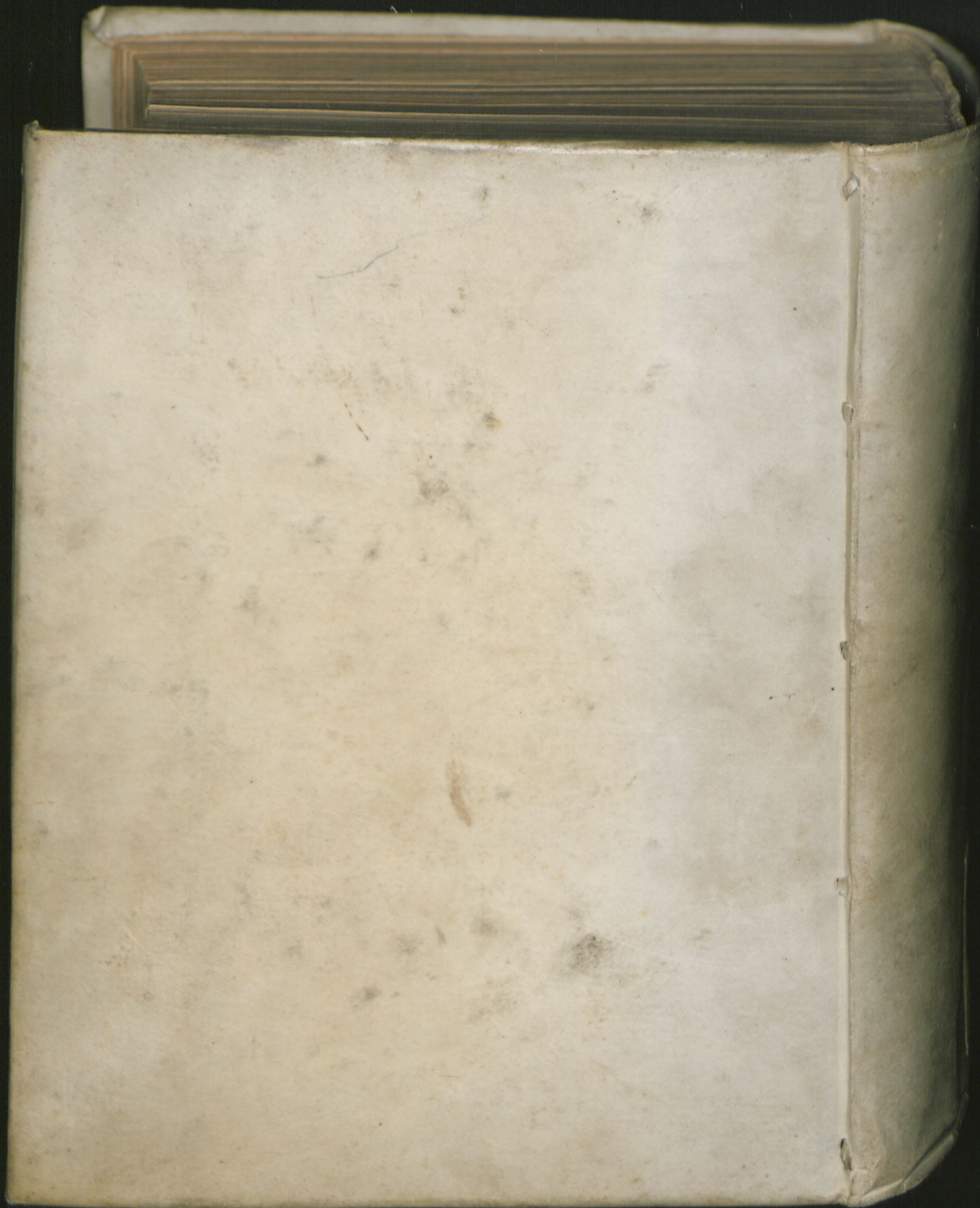
ULB Halle 3
002 937 565

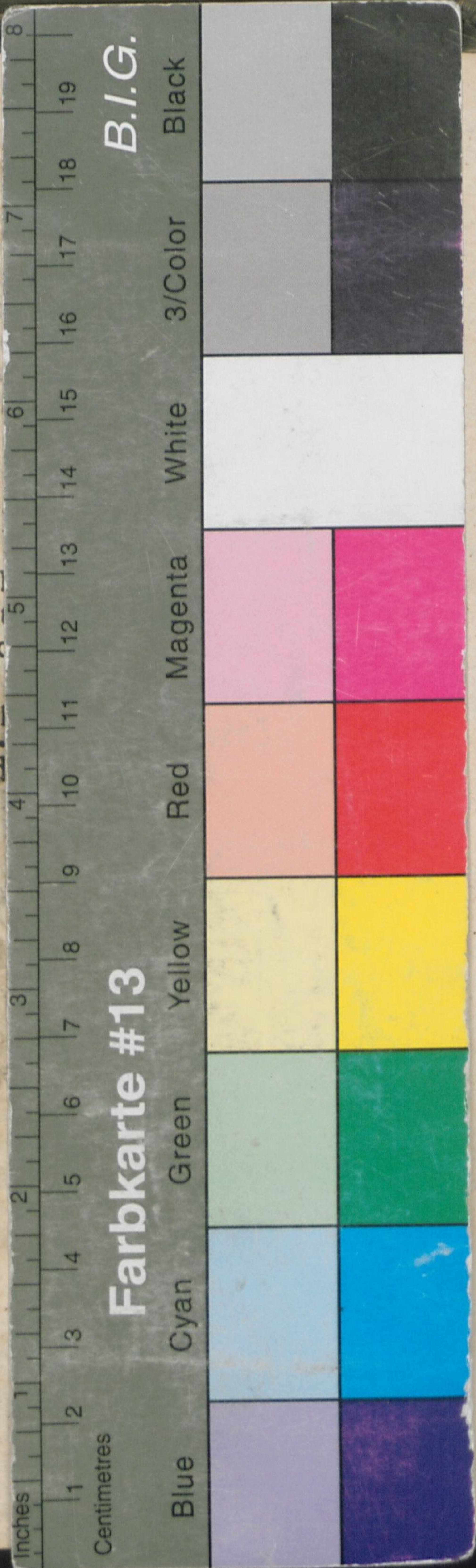

TA-FL.

V317 Reto ✓

XL.

I. N. D. N. I.

DISSERTATIO JURIDICA
DE
**IMPUTATIONE
CULPÆ PROPRIÆ**

QUAM
DIVINA ADSPIRANTE GRATIA

ATQUE AUCTORITATE MAGNIFICI IUCTORUM ORDINIS
IN HAC ALMA SALANA

SUB PRAESIDIO

VIRI MAGNIFICI EXCELLENTISSIMI ET
CONSULTISSIMI

DN. CHRIST. VVILDVOGELII

IUCTI FAMIGERATISSIMI, SERENISSIMORUM DU-
CUM SAXO-VINARIENSIVM CONSILIARII AULICI,
ANTECESSORIS IN HAC SALANA CELEBERRIMI,
CURIÆ PROVINCIALIS ET SCABINATUS
ASSESSORIS GRAVISSIMI

DOMINI PATRONI SUI ÆTERNUM DEVENERANDI,

Publicè excutiendam proponit

D. IV. SEPT. ANNO. MDCXCV.

AUCTOR

JUSTUS HENNINGUS BÖHMER,

HANNOVER.

J E N Æ,

LITTERIS GOLLNERIANIS.

Handwritten signature or mark in the bottom right corner.

